

RAPLAMAA Sõnumid

KOLMAPÄEV, 21. november 2018 Nr 47 (3057)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 2.15 €



Foto: SIIM SOLMAN

Rapla linn tähistas SÜNNIPÄEVA keskväljaku avamisega

Lk 3

PINDI
KINNISVARA



129 000 €

Müüa tootmishoone Rapla vallas lira külas. Hetkel kasutusel õmblustöökojana. Kasutusloaga hoone on maaküte, ventilatsioon, hea juurdepääs. Hoone 1364 m², krunt 3709 m². Maakler AIJU RUUBEL: +372 513 9262, aiju.ruubel@pindi.ee

**KUHU LIIGUB EUROOPA JA
KUIDAS SEE MÕJUTAB EESTIT?**

KOHTUMINE EUROOPA PARLAMENDI LIIKME
URMAS PAETIGA



**23. NOVEMBRIL KELL 15:00
RAPLA KESKRAAMATUKOGUS**

abde
EUROOPA DEMOKRAATIDE
JA LIBERAALIDE LIIT



Erilasteaia rühmade kolimisele tagasiteed ei ole

Lk 6 ja 7

Rapla - hipsterlik väikelinn,
demokraatia kants
või katsepolügon?

Lk 10-11



Vigala meeskvintett lõpetas. Meestelaul Vigalas jääb

Lk 12-13

Kultuurilisa **Tõusev
täht
DJ Eisi**

KUKI
TE-
MUKI

Lk 15-18

Juhtkiri

Populismist ja ÜRO ränderaamistikust

On teemasid, mille puhul on igasugune politikaanlus absoluutselt taunitav. Päriskindlasti on need välispoliitilised küsimused, kui neid püütakse rakendada sisepoliitilise võimuvõitluse vankri ette. Kas või ainult sellepärast, et see kahandab riigi usaldusväärsust.

Kindlasti kuulub sellesse rubriiki ka praegu Eestis käiv poliitiline kähmlus ÜRO ränderaamistiku ümber. Olgu möödamminnes vihjatud, et üldse mitte juhuslikult on ÜRO algatust asunud selgesõnaliselt toetama 350 liikmeskirikut ja enam kui 500 miljonit kristlast ühendav Kirikute Maailmanõukogu, sest maailm seisab väga tõsiste väljakutsete ees. Ei saa olla, et Eesti poliitikud ei tea seda. Praegust rahvaste liikumist, mis on paraku üksjagu segadust tekitanud, tuleb pidada siiski vaid pisikeseks eelprooviks sellele, mis algab üldsegi mitte väga kauges tulevikus kliima soojenemise jätkudes ja maailmamere pinna kerkides.

Tunnistagem, et paaril viimasel aastal aktiivseks muutunud rändevood tekitasid Euroopas ja mujal maailmas pingeid ning kriitilisi hetki ainult selle tõttu, et riikide juhid ei võtnud kuulda juba seitsmekümnendate lõpust kõlanud hoiatusi, mis kuulutasid uut suurt rahvaste liikumist. Õigeaegne valmistumine selleks oleks aidanud ära hoida kriisisituatsiooni, mis, taevale tänu, ei ole esialgu veel globaalseteks ja kõike purustavateks konfliktideks paisunud.

Tuleb uskuda, et töö ÜRO ränderaamistiku loomiseks ongi ette võetud kõige halvema ärahoidmiseks. Ei ole võimalik, et meie erakondade juhid, olgu nad siis Isamaast, EKREst või kuskilt mujalt, ei tea seda. Raske uskuda, et ennast juhtivpoliitikuteks pidavad inimesed ei mõista, kui oluline on ka Eesti jaoks rändereeglite korrastamine, sest ei ole mingit garantiid, et ka meie ise ei ole sunnitud, kas siis idanaabri surve või merevee pealetungi eest taas rändama.

Loomulikult teavad poliitikud väga hästi ka seda, kui oluline on eestlaste ja Eesti jaoks koos teiste riikidega osaleda rändereeglistiku väljatöötamisel, aga nad tahavad uskuda, et ehk jääb muule maailmale märkamata, kui vastutustundetult nad oma pisikeste valimiste eel käituvad. Jah, see ei ole ilus, aga kõik ju teavad, et eesmärk pühitseb abinõu... Veel usuvad nad, et oma valijaid ei tasu neil karta, nendelt võib vajalikud hääled kätte saada just nimelt populismivahus dramaatiliste žestidega. Valija on ju... Tõestagem siis lõpuks, et meil ei ole haugi mälu!

Katkeid rahvasaadik Rein Kaidla sõnavõtust 18. novembril 1988 suveräänsuse väljakuulutamise istungil

Ühistöö 19. novembril 1988: „Ka maarahva arvates on praegune poliitiline olukord Eestis päris keeruline. Keeruline sellepärast, et meid on aastaid püütud ujutada vaikselt soojas vannivees, aga nüüd oleme jõudnud tuulisele merele ja paat pisut kõigub. Aga tuult on vaja. Kui mõnel koosolekul linnas kired liialt leegitsema löövad, tehkem vaheaeg ja tulgem maale.../ Eestimaa on kõigile siinolijale ühine maa. Me peame seda maad hoidma ja kaitsma.../ Seda maad, seda vett ja õhku – Eestimaad on meil vaja

ühiselt kaitsta. Siin ei aita tüli ega riid. Ühendame käed.../ Valijad ootavad ja vaatavad meie peale. Ootavad täna ka minu valijad. Rahvas Raplamaal on väga põhjalikult tutvunud nende probleemidega, mida meie siin praegu arutame ja öelnud oma seisukoha. Rahvas nõuab oma saadikutelt, et nad võtaksid täna vastu otsuse, mis kindlustab Eesti /.../ suveräänsust. See on minu valijate peamine nõue. Et Eestimaal edeneks perestroika, et kindlustuks demokraatlik ühiskond /.../, pean vajalikuks seadusena vastu võtta seaduse eelnõu „Muudatuste ja täienduste kohta Eesti NSV konstitutsioonis” sellisel kujul, nagu selle on esitanud Ülemnõukogu Presiidium.”

Südamelt ära

Elu tõejärgses Rapla vallas



Stina Andok

Minu kunagine õppejõud, Tallinna Ülikooli filosoofia külalislektor Oliver Laas on teinud hea kokkuvõtte sellest, kuidas eristada tõe jamast („Ühe minuti loeng”, Tallinna Ülikool).

Ta ütleb seal, et väide on tõene, kui see vastab maailma mingisugustele objektiivsetele tunnustele, millest võib järeldada, et vale on tahtlikult esitatud väär väide. Vale on alati tahtlik, sest valetaja teab tõe piisavalt hästi, et seda moonutada, eesmärgiks teiste teadlik eksitamine.

Ta toob ka sellise mõiste nagu tõelaadsus, mida ta selgitab kui väite tõesena näimist. See on tunnetuslik tõe, mis ei sõltu faktidest ega tõenditest. See on Laasi sõnul kollektiivne enesepettus, milles kõneleja ja publik aktiivselt ühiselt kaasa löövad, eesmärgiks publiku olemasolevate uskumuste kinnitamine.

Ja siis on veel sulaselge jama. Jama on Laasi selgitusel teatud tüüpi petmine, mis erineb valetamisest selle poolest, et see, kes jama räägib, on tõe

suhtes täiesti ükskõikne, teda ei huvitagi, kas tema väited on tõesed või mitte. Nüüd läheb põnevaks – jama asümmeetria printsiip ütleb, et jama ümberlõkkamiseks kuluva energia määr on ühe suurusjärgu võrra suurem jama tootmiseks vajaliku energia määra ehk teisisõnu jama on vajalik, et teistele jääks oma seisukohtade esitamiseks vähem aega, sundides neid tegelema jamade kummutamisega.

Nüüd aga mõned tähelepanekud möödunud nädala teisipäeval, 13. novembril toimunud avalikust arutelust Kellukese lasteaia. Jäägu igaühe enda otsustada, kas tegemist on tõe, tõelaadsuse või jamaga.

Avalikkuse kaasamine. „Palume vallajuhtidel alustada,” kõlas koosoleku alguses. „Teie kutsusite meid, palun küsige,” kõlas vastus. Kerime umbes tunni võrra edasi. „Kus on avalik dialoog, kogukonna kaasamine?” küsis lapsevanem. „Siin me ju oleme!” kõlas vastus.

Lastehoiu kvalifikatsioon. „Teenuse tagavad lastehoiud,” ütleb vallaametnik. „Minu laps sai lastehoius trauma,” annab vanem teada. „Kui lastehoid ei vasta kvalifikatsiooninõuetele, siis nende teenuseid me ei kasuta,” kõlas vastus. Mida ei öeldud: lapsevanemad on esitanud ühe lastehoiu suhtes samale ametnikule kaebusi,

tõsiseid, oleme sellest ka lehes kirjutanud, kuid hoid tegutseb siiani. Põhjus: ei saa tõendada, et valesti käituti, formaalselt on kõik korras.

Alu lasteaiarühm. „Lasteaia kohta on üle 80” ja „lapsi jääb aina vähemaks”, öeldi. „Kas Alus pannakse üks rühm kinni?” küsis lapsevanem. „Võib-olla,” kõlas ametniku vastus. Mida ei öeldud: Alu lasteaia juht ei tea sulgemisest midagi. Lapsi on järjekorras rohkem, kui on kohti pakuda.

Ainult üks aasta. „See on ainult üks aasta. See ei ole nii suur probleem,” öeldi. Kerime aega edasi. Samal teemal: „Töenäoliselt sõlmime lepingud 2-3 aastaks.”

Viimaks. Kommunikatsioon. Etenduse „Avalik arutelu” parimaks etteasteks sai avanumber, kui lavale astusid peaosatäitjad. Neist vahest kõige edevam lükati esiritta. Abivallavanem Hussar seisis, selg sirge nagu esineja enne muiste, valmis kõike vastu võtma ja kõigele vastu andma. Vallavanem Minn ja haridusnõunik Roosimägi taandusid ühte nurka, pilgud enamasti maha suunatud, meetrijagu Hussarist tagapool. Ilmselt midagi vältides. Ja siis oli seal ka hariduskomisjoni esimees Schelejev, kes peitus sootuks kardina taha, pilk allaheitlik nagu kahetseval lapsel. Millest kõneleb selline etteaste?

Küsitlus

Mis teil seostub Lätiga?



Ingle, klienditeenindaja: Ikka alkoralli meenub esimesena. Oleme perega Jurmalas käinud, see on väga hea koht Lätis.



Aime, pensionär: Sigulda, Jurmala, Riia, Kura säär – nendes kohtades olen seal käinud.



Monika, teenindaja: Odav ehitusmaterjal ja mööbel.



Ülo, haldusjuht: Läti juubel. Kõige rohkem olen käinud Riias. Viimasel ajal olen palju seal orienteerumisüritustel käinud.



Oliver, IT-meis: Hea, odav kütus. Kuldiga linnus on äge.



Olev, majandusmees: Siguldas käimised, Läti 100. Raadiost kuulsin, kuidas keegi ütles, et tal on hea meel, et meil on nii armas ja heasüdamlik naaber. Ma olen sellega nõus.

Küsis Stina Andok
Pildistas Siim Solman

Päevapilt

Foto: ULVI BLANDE



Käes on novembri lõpp, aga vabalt võiks veel seenele minna.

Rapla linn tähistas sünnipäeva keskvaljaku avamisega

Mäest üles ja mäest alla – nii saab üsna täpselt kirjeldada uut Rapla keskvaljakut, mis avati linna 25. sünnipäeva pidustuste ajal laupäeva, 17. novembri õhtul. Vaatamata kargele ja pilvisele õhtule valitses keskvaljaku avamisel peomeeleolu. Kohapealt käis õhtu jooksul läbi hinnanguliselt tuhatkond huvilist.

Siim Jõgis

Sündmused said alguse pisut pärast kella nelja pärastlõunal Rapla kultuurikeskuse ees, kuningriiklaste poolt 1993. aastal Raplale kingitud Linna Pea kuju juures. Traditsioonilisele Linna Pea pesule järgnes etteaste, mille käigus mängisid näitlejad läbi Rapla pärimusliku ajaloo. Näiteks tulid esitamisele sellised episoodid nagu härgade liikumine Raikkülast Raplasse, kui otsiti kiriku ehitamiseks sobivat kohta. Samuti esitati legendi sellest, kuidas vanapagan üritanud Rapla kiriku ehitamist peatada ja saatnud Keavast pühakojas suunas kivi, ent see langes umbes kilomeetri jagu liiga vara maha. Kõnealune kivi asub praegu Vesiroosi kooli lähisel, Heina tänava ja Viljandi maantee ristumiskohas.

Pärast etteastet liiguti sujuvalt uuele keskvaljakule, mis avati pidulike kõnede ja lindilõikamisega. Raplasse uue keskvaljaku rajamine oli üks osa Eesti Arhitektide Liidu ja „Eesti Vabariik 100“ korraldustoimkonna ühiselt käima lükatud projektist „Hea avalik ruum“. Projekti käigus korraldatakse viieteistkümne Eesti väikelinna keskvaljakud, peatänavad või nende ümbrus. Rapla oli Tõrva, Valga ja Põlva järel neljas

väikelinn, kus uus keskvaljak avati.

Rapla vallavanem Piret Minn ütles avamisel peetud sõnavõtus, et Rapla linna süda sai endale uue kuue, milleks on äsja valminud keskvaljak. „Nüüd on meie, raplakate, endi teha, milliseks kujuneb keskvaljaku roll linna argipäevas ja pidupäeval. Usun, et valminud valjak inspireerib ja pakub põnevaid võimalusi ürituste korraldamiseks, sündmuste tähistamiseks, kohtumisteks,“ ütles Minn.

„Hea avaliku ruumi“ programmi juht Kalle Vellevoog kommenteeris uue valjaku avamist: „Rapla jaoks on täna eriline rõõmupäev. Pikalt söötis olnud kesklinna ala, rahvasuus tuntud kui Hollivuudi plats, saab linna esinduslikuks ja atraktiivseks peaväljakuks. Ühtlasi on see tähelepanuväärne samm Rapla kesklinna avaliku ruumi korrastamisel ja kaasajastamisel.“

EV100 juhtrühma liikme Margus Kasterpalu sõnul on Rapla uus keskvaljak ilus kingitus linnale ja tervele Eestile. „Täna pidulikult avatud Rapla linna uus süda on juba neljas juubelipidustuste puhul uuendatud keskvaljak,“ lisas Kasterpalu.

Lindi lõikamisel osalesid sõnavõttuga vallavanem Piret Minn, EV100 juhtrühma liige



Margus Kasterpalu, võidutöö autor, arhitektuurbüroo Kavakava OÜ arhitekt Siiri Vallner ja projekti „Hea avalik ruum“ programmi juht Kalle Vellevoog.

Rapla keskvaljaku ehitaja leidmiseks läbi viidud riigihanke osutus edukaks ühis-pakkujate OÜ RTS Infraehitus, aktsiaseltsi Ehitusfirma Rand ja Tuulberg ning Wesico Projekt OÜ pakkumus. Keskvaljaku rajamine läks kokku maksma peaaegu 1,2 miljonit eurot, täpsemalt 1 192 260 eurot. EAS toetas seda projekti 1 016 480 euro ja 90 sendiga.

Rapla sünnipäeva pidamise ning keskvaljaku avamise lõpetas ilutulestik. Rapla palvis linnaõigused 1993. aastal.

(Vaata ka lk 6)

Vaatamata kargele ja pilvisele õhtule oli keskvaljaku avamisele kogunenud palju rahvast.

Fotod: SIIM SOLMAN

RAPLA REHVIKESKUS

Soone, Uusküla küla Rapla vald
Raplamaa 79530

Rehvitööd 489 4166, 522 5556
Rehvid 509 0443
Autoremont 5199 9606
Tehnoülevaatuspunkt 5300 1400

- **REHVIDE MÜÜK JA PAIGALDUS** (veoautod, traktorid, eritehnika, sõiduautod)
- Veoautorehvidele lamellide lõikamine
- Eritehnikarehvide soolveega täitmine
- **TEHNOÜLEVAATUS** (sõiduautod, haagised, mootorrattad, traktorid)
- Sõiduautode ja väikekaubikute **REMONT**



Lindi lõikavad läbi (vasakult) Kalle Vellevoog, Siiri Vallner, Margus Kasterpalu, Piret Minn.



www.rehvikeskus.com
rehvikeskus@rehvikeskus.com

Alus avati helkuripuu

Teisipäeva hommikul oli Alu kooli õuel "Helkuripuu ohutuspäev", mille käigus avati pargis helkuripuu. Ürituse organiseeris Alu kooli personal ning see oli korraldatud kogukonna hüvanguks.

Helerin Väronen

Lastega rääkis sel hommikul maanteeameti ennetustöö osakonna ekspert Gerli Grünberg, kes tutvustas helkuriga seonduvaid tähtsamaid aspekte.

Kuigi korraldajatel oli puu juba välja valitud, otsustati kohapeal vaadates, et sinna on lastel liiga keeruline helkureid riputada ja sealt võtta, nii et helkuripuuks sai hoopiski üks kaharam põõsas Alu kooli ja mõisa vahelisel alal.

Alus ei ole olnud igal aastal



Helkuripuuks sai ehitud üks kaharam põõsas Alu kooli ja mõisa vahelisel alal.

Foto: SIIM SOLMAN

helkuripuud, kuid selleaastane EV 100 andis selleks rohkem põhjust.

Juttu helkuritest olid kuulama tulnud kõik Alu kooli lapsed ja õpetajad. Grünberg küsis lastelt mitu küsimust, et teada saada, kui palju nad üldse helkuri vajalikkusest teavad. Enamik lapsi teadis hästi, et helkurit on vaja selleks, et autod, bussid, rongid, taksod sind märkaks. Kuid vastust küsimusele, millest helkur alguse sai, teadis vaid üks. Õige vastus on, et vähem kui sada aastat tagasi avastas üks teetööline, et kassi silmad helgivad, ja sai sellest inspiratsiooni valmistada esimene helkur.

Ühe helkuri eluaeg on tavaliselt üürike. Enamasti see kaob, vahel läheb katki ja Grünberg sõnas laste kombinatsioonidele osutades, et neil olevad helkurid kraabitakse tavaliselt pesupulbriga ära.

Grünberg näitas lastele stendi erinevate helkuritega ja lasi neil arvata, milline neist kõige efektiivsem on.

Lapsed said teada, et kõige paremad on tugevast materjalist heledad helkurid, kuna hele peegeldab valgust, must aga neelab.

Kuigi öeldakse, et helkur peab rippuma paremal küljel põlve kõrgusel, unustatakse sageli ära, et see peab olema täiskasvanu põlve kõrgusel. Ehk väikese lapse puhul tuleb helkur kinnitada kõrgemale.

Kuid peale helkurite on olemas ka helkivad vahendid nagu helkursprei ja disainhelkurid, kuid need ei ole sertifitseeritud. Ent arvestades, kui palju just täiskasvanud kannavad tumedaid rõivaid, oleks mõnest helkivast riideesemest, kinnastest või mütsist juba natukenegi kasu liikleja nähtavuse parandamisel. Ei tasu ka unustada, et ennast peab nähtavaks tegema igast küljest.

Lapsed kaunistasid helkuripuu kodunt kaasa võetud helkuritega ja kellel helkurit veel ei olnud, sai endale erineva kuju ja kirjadega helkurite seast meelepärast võtta.

Politseiteated

Märjamaa vald

16. novembril sai politsei teate, et Märjamaa vallas on ukselekk lõhutud ning tungitud tallu ja lukustamata ukse kaudu sisenetud kõrvalhoonesse. Hoonetest midagi ei varastatud, kuid ukselekku lõhkumisega tekitati varalist kahju 100 eurot.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästeteated

Puu sulges sõidutee

12. novembril kell 8.18 murdis tugev tuul maha puu Märjamaa vallas Haimre külas. Puu kukkus sõiduteele ning sulges ühe sõidusuuna. Päästjad likvideerisid takistuse ning vabastasid tee liikluseks.

Lääne päästekomando



Perearstikeskuste tasuliste teenuste hinnakirjad võivad erineda

Rapla ja Märjamaa perearstikeskuse kodulehtedel on üleval perearstikeskuse pakutavate tasuliste teenuste hinnakiri. Pakutavate teenuste hinnad on keskustes aga kohati erinevad.

Stina Andok

Rapla perearstikeskuse perearst Kadri Luga kinnitab, et hinnakiri on olemas olnud keskuse asutamisest saadik. Varem oli hinnakiri nähtaval üksnes perearstikeskuses seina peal, aga pärast kodulehe avamist on hinnakiri nähtav ka kodulehel. „Hinnakirjas olevate teenuste hinnad muutuvad pidevalt, vähemalt korra aastas,” selgitab Luga.

Hinnakirjas on toodud näiteks tõendite ja vaktsineerimiste hinnad, aga ka uuringute ja analüüside nimistu, mida teostatakse patsiendi soovil. Luga sõnul võib patsient alati enda soovil lasta teha uuringuid ja analüüse, kui arst nendeks vajadust ei näe. Sellisel juhul on soovitud teenused tasulised. Luga selgitab, et erinevaid tasulisi analüüse

ja uuringuid tehakse ka enamikus haiglates ja analüüse saab anda näiteks veel Synlabi laboris.

Hinnakirjad on Rapla ja Märjamaa perearstikeskustes pisut erinevad. See on tingitud asjaolust, et perearstikeskused kujundavad oma hinnakirjad ise.

Eesti Haigekassa esmasandide teenuste osakonna juhataja Külli Friedemann kinnitab, et iga perearstikeskuse kujundab oma tasuliste teenuste hinnakirja iseseisvalt ning seadusega neile selleks kindlat normistikku ette antud ei ole. Samas rõhutab Friedemann, et ravikindlustatud patsientidele on haigekassa taganud kõik ette nähtud esmasandide teenused tasuta. See tähendab, et kui on meditsiiniline näidustus, mis nõuab uuringut või analüüsi, siis selle eest patsiendilt raha ei küsita.

Küll aga tõdeb Friedemann, et Eesti Haigekassa on saanud perearstidelt tagasisidet, et tihti peale nõutakse näiteks D-vitamiini analüüsi, olenemata sellest, kas selleks on näidustatud vajadus või mitte. Esmasandide teenuste osakonna juhataja selgitab, et perearst kogub patsiendilt vestluse käigus infot ja seeläbi võib selguda, et analüüs, mida patsient nõuab, ei olegi tema meditsiinilise seisundi kontrollimiseks vajalik või otstarbekas.

Friedemann möönab, et näiteks lubade taotlemise jaoks vajalike tõendite väljastamist, mis on tasuline, võib vaadelda kui perearstikeskuste ärilist tegevust, kuid ei näe, et seda võiks olla analüüside ja uuringute tasuline läbiviimine. Ta selgitab, et hinnakirja järgi tehtud analüüside ja uuringute osakaal on lihtsalt sedavõrd väike. Ka riiklikust immuniseerimiskavast välja jäävad vaktsineerimised on tasulised, kuid neidki viiakse läbi väga vähe, tõdeb Friedemann.

Politsei vastused seoses Purila korjusega

Helerin Väronen

Eelmisel nädalal kirjutasime Purila külast leitud veisekorjustest („Purilast leitud veisekorjused tõstatavad mitmeid küsimusi”). Kuna Arge Peever, kes korjustest toimetusele teada andis, rääkis kohapeal, et arvatava veisekorjuse omaniku elavad loomad on korduvalt tema maa peal vilja trampimas käinud ja ta on sellepärast ka politseisse pöördunud, küsisime politseilt nii leitud korjuste kui ka varasemate teadete kohta ning tahtsime teada, mil määral on politseil üldse võimalik sellise loo puhul sekkuda.

Kuna politsei vastused jõudsid alles pärast lehe trükkiminekut toimetusse, avaldame need nüüd.

Küsimustele vastas Rapla politseijaoskonna piirkonnavanem Jaan Sildoja: „Loomakaitse seadus annab Politsei- ja Piirivalveametile küll väärtegude menetlemise õiguse, kuid samast seadusest tulenevalt ei ole Politsei- ja Piirivalveametil õigust teostada järelevalvet. Politseile Purilast leitud veisekorjuste kohta avaldusi laekunud ei ole ja praegu sisuliselt puudub meil asjasse sekkumise õigus.

Loomakaitse seadusest tulenevalt on järelevalve teostamise õigus Veterinaarametil ja Keskkonnainspeksiioonil, kellel mõlemal on õigus ka

väärtegusid menetleda.

Kui kellelegi on tekitatud kahju, siis kahjunõude võib esitada otse kahju tekitajale või tsiviilkohtule. Politseile kahjunõuet esitada ei ole võimalik. Politseile on võimalik esitada süüteo teade, millega on tekitatud varalist kahju.

Selle aasta 9. oktoobril sai politsei süüteo teade selle kohta, et Purila külas oli kolmekümnepealine veisekari põllul ja trampis teraviljal, hävitades taimiku. Avalduses oli kirjas, et selliseid olukordi oli selle aasta septembrikuus peaaegu iga päev. Avaldaja hindas tekitatud kahju suurusseks 10 000 eurot. Politsei jättis kriminaalmenetluse alustamata, sest ei leidnud selles asjas kuriteokoosseisu. Kuriteokoosseis tekib siis, kui asjas tuvastatakse tahtlus. Politsei ei tuvastanud selles asjas tegutsemist tahtliku kavatsusega tekitada avaldajale varalist kahju.

Kui vara on rikkunud või hävitanud loomad, siis loomapidajalt tekitatud kahjude väljamõistmiseks on õigus pöörduda tsiviilkohtusse. Hukuvate loomade püüdmist, pidamist, hukkamist ja korjuste hävitamist korraldab kohaliku omavalitsuse üksus oma territooriumil. Seega tuleb omanikul teavitada kohaliku omavalitsust, kui temale kuuluval kinnistul liiguvad hulkuvad loomad.“

Korvpallimuuseumi valmimine seisab spordihoone renoveerimise taga

Rapla korvpallimuuseumi rajamine on olnud planeeritud aeglasem, mis ei tähenda aga projekti poolelijäämist. Hoone valmimist on venitanud ehituslikud üllatused, mis omakorda tekitanud lisatööd nii ehitajale kui ka paberi-majanduses.

Mariliis Vest

2016. aasta kevadel valisid Rapla valla elanikud parimaks kaasava eelarve ideeks korvpallimuuseumi loomise, mille tarbeks eraldati 30 000 eurot. Järgmisel sügisel algasid ehitustööd ning juba toona ütles korvpallikooli tegevjuht Jaak Karp, et üksnes selle summaga muuseumi üles ei ehitata. Ta nentis, et hoone juurdeehitis ei tähenda muuseumi valmimist, sest kuigi sellega valmis tähtsaim ruum, on see vaid osa muuseumist, mis hõlmab praktiliselt kogu spordihoonet. Näiteks ei ole võimalik luua trepikotta aiajoont, kui trepikojas vajavad kõik mademed ja vana trepp täielikku renoveerimist. „Aiajoon on lõppviimistlus pärast lõppviimistlust,“ ilmestas Karp olukorda.

Juurdeehituseks eraldas korvpallikoolile toetust kol-

mel korral PRIA. Esimese toetusega koostati projekt, teiseiga soojustati maja ja ehitati fassaad ja kolmandaga lisati juurdeehitis. 2017. aasta märtsis loodeti, et muuseum valmib sama aasta lõpul, ent ehitustööd on siiani pooleli.

Karp selgitas, et kaasavast eelarvest on ära kasutatud kolmandik, seda suures osas sisekujundusprojekti tarbeks ning ühe väga olulise museaali, legendaarse Kalevi spordihalli põranda soetamiseks. Kuna kaasav eelarve on konkreetselt mõeldud muuseumile (sisustus, eksponaadid jm), on hoone ehituslikuks pooleks vaja toetust saada mujalt. See on ka põhjus, miks kogu protsessil joont all ei ole: ehitustööd läksid mitmete negatiivsete üllatuste tõttu kallimaks, kui arvasi. Näitena toob Karp vana põranda, mille ülesvõtmisel oli selle alune hoopis teistsugune kui eeldati. „Tüüpilised vana maja

üllatused,“ nentis Karp.

Kuna aga kogu spordihoone on tervikuna mõeldud muuseumiks, ei ole tegevjuhi sõnul võimalik konkreetselt muuseumipoolega edasi minna enne, kui maja on viimseni viimistletud. Rapla valla 2019. aasta eelarvestrateegiasse on Rapla spordihoone rekonstrueerimine sisse kirjutatud, seda suurusjärgus 300 000 eurot, mis annab Karbi sõnul tõuke edasiliikumiseks.

Ta nentis, et korvpallikool pole ise võimeline tegema suuri kulutusi muuseumi valmimiseks.

„Me peame suutma saada seda toetust mujalt, sest meie põhitegevus on ikkagi spordiõppe pakkumine Rapla valla noortele ja spordihoone haldamine. Kogu noorteosa ülevälhoidmine – juba see on väga kulukas,“ ütles ta. Ainus, millega on neil mehe sõnul võimalik panustada, on töö, mida oma vaba aja arvelt tehakse.

Muuseumi avamise tärrminut Karp ei ütle. „Mina ei ole julgenud tärrmineid enam seada. Maja renoveerimine sõltub nii paljudest asjast ja kuna see on otseselt seotud ka muuseumi valmisimisega, siis ma ei julgeks. Praegu on

ta veninud selgelt kauem, kui oleksime arvanud. Aga ta tuleb igal juhul. Ma olen ise ka alati kärsitu nende asjadega, kuid muuseum ei valmigi kuude või aastaga, see on pikaajaline protsess. Muuseum peab arenema edasi ka pärast lindi lõikamist.“

Museaalide osas ütleb ta, et väga palju informatsiooni on olemas ja jõudumööda sellega ka tegeletakse. „Plaanis on võtta juurde abijõudu, kes konkreetselt museaalide ja üleandmistega tegeleks,“ lisas ta. Hetkel on esemeid muuseumi tarbeks andnud näiteks legendaarne Rapla mängija Mihkel Tiks, praegune meeskonna peatreener Aivar Kuusmaa ja Eesti kuulsaim korvpallur Martin Müürsepp.

Unistuseks on muuseumisse saada erinevate ajajärgude varustust, alates ketsidest ja dressidest ning lõpetades tehniliste vahenditega. „Need on kõige huvitavamad, aga kõige keerulisem saada, seda kaevamist tuleb kõvasti,“ ütles Karp. Osa esemeid loodetakse saada olümpiamuuseumist, kus on hoiul paljudele elavatele legendidele kuulunud esemeid ning omanikud on selleks omalt poolt juba nõusoleku andnud.



Rapla korvpallimuuseumi rajamine on olnud planeeritud aeglasem.

Foto: SIIM SOLMAN

Märjamaa saab nii spordikeskuse kui ka renoveeritud lasteaiahoone

Eilsel korralisel volikogu istungil otsustas Märjamaa volikogu anda nõusoleku lepingute sõlmimiseks, mis võimaldaksid ehitada Märjamaa Valla Spordikeskuse ja renoveerida lasteaia Pillerpall.

Stina Andok

Märjamaa otsustas käesoleval aastal asutada SA Märjamaa Valla Spordikeskus. Sihtasutuse eesmärk on Märjamaa valla spordielu juhtimine, spordiobjektide ja -rajatiste haldamine ja arendamine, uute spordiobjektide rajamine ning muu majandustegevus. Asutamisotsusega otsustati ka anda sihtasutusele üle spordihoone ehituseks vajalikud vahendid.

Sihtasutus on tänaseks läbi viinud Märjamaa valla spordihoone projekteerimise ja ehituse hanke ning hankemenetluse tulemusena on

selgunud ka rajatava hoone ehitamiseks vajalik summa. Hanketulemuste kinnitamiseks ja hankelepingu sõlmimiseks on vajalik põhivara jaoks antava sihtfinantseerimise lepingu sõlmimine Märjamaa vallavalitsusega.

Märjamaa volikogu otsustas oma 20. novembri istungil anda nõusoleku lepingu sõlmimiseks kogusummas 4 045 609 eurot. Selle summa eest ehitatakse ja sisustatakse Märjamaa valla spordihoone. Otsusega on võetud kohustus anda 2019. aastal 2 180 000 eurot ja 2020. aastal 1 865 609 eurot. Eelnõu poolt hääletas kohal olnud üheksateistkümnest volikogu liikmest kuusteist, üks oli vastu ja kaks volikogu liiget, Andres Elmik ja Ülo Olm, olid end hääletusprotsessist taandanud ega viibinud punkti arutelu ega hääletuse ajal istungiruumis.

Tänavu maikuus algatas Märjamaa vallavalitsus riigihanke lasteaia Pillerpall hoone rekonstrueerimiseks. Esitati üks pakkumine maksumusega 1 505 700 eurot. See lükati vallavalitsuse

korraldusega tagasi seoses eeldatava maksumuse ületamisega. Seejärel küsis vallavalitsus augustikuu volikogu istungil volikogu arvamust uue hanke ettevalmistamise käigus väljatöötatud tingimustele. Volikogu nõustus esitatud tingimustega ja andis nõusoleku uue hanke korraldamiseks.

Oktoobrikuus algatas vallavalitsus uue riigihanke, millele esitati kokku kaheksa pakkumust. Madalaimaks pakkujaks olid ühispakkujad AS EVIKO ja EVIKO Ehitus OÜ summas 1 185 333,60 eurot. Märjamaa volikogu hääletas üksmeelselt eelnõu vastuvõtmise poolt. Sellega otsustati anda vallavalitsusele nõusolek töövõtulepingu sõlmimiseks AS-ga EVIKO.

Volikogu istungi esimese päevakorrapunktina otsustati ka Märjamaa valla arengukava 2018-2030 erakorraline muutmine, et eelpool mainitud plaanitavad investeeringud selles koos uute, täpsustatud summade ja tähtaegadega kajastuks.

Reedik Mägi kuulub maailma mõjukaimate loodus- ja sotsiaalteadlaste sekka

Siim Jõgis

Rapla ühisgümnaasiumi vilistlane Reedik Mägi nimetati maailma mõjukaimate loodus- ja sotsiaalteadlaste sekka. Selline fakt tuli välja hiljuti ilmunud maailma enim viidatud teadlaste ülevaatest. Koos Mägiga leiab sealt kokku seitseteist eestlast, kellest kolmteist töötavad Tartu Ülikoolis. Ka Mägi töötab just seal.

Andmebaasi Clarivate Analytics Web of Science teadlaste mõjukuse ülevaates „Highly Cited Researchers report 2018“ on nimetatud üle 6000 viimase kümnendi mõjukaima loodus- ja sotsiaalteadlase. Eestikeelses vabatõlkes võib seda ülevaadet nimetada nii – “Enimviidatud teadlaste raport 2018”. Reedik Mägi on tegev geneetikavaldkonnas ning lisaks temale on selles valdkonnas Tartu Ülikooli teadlastest välja toodud veel

Andres Metspalu, Tõnu Esko ja Markus Perola. Neljakesi moodustavad nad ühise tiimi Tartu Ülikooli genoomika instituudis. Mägi ise on sealjuures bioinformaatika vanemteadur.

„Alati on meeldiv, kui tunnustatakse, muidu olekski elu liiga sombune,“ sõnas Mägi tunnustuse kohta. Raplamaa Sõnumid on temast kirjutanud ka varem. 4. jaanuaril 2014. aastal ilmus temast persoonilugu. Toona tegeles ta teadlasena põhiliselt ülekaalulisuse ja kõhnumise valdkonnaga. Nüüd ütles ta, et jätkab sellega, kuid lisaks on juurde tulnud uurimisvaldkondadena rekreatiivne meditsiin, menopaus ja vananemine.

Eesti teaduse edukust ja kõrget taset näitab ka see, et naabritega võrreldes oleme palju paremal kohal – Lätist ei ole mainitud ühtegi teadlast, Leedust on üks teadlane,

Tartu Ülikooli teadlased 6000 maailma enim viidatud teadlase hulgas

Geneetikateadlased:

Andres Metspalu, Tõnu Esko, Reedik Mägi ja Markus Perola

Loodusteadlased: Urmas Kõljalg, Leho Teder-soo, Martin Zobel (kahes valdkonnas: taime- ja loomateadustes ning kesk-konnateaduses ja ökoloogias), Meelis Pärtel, Mari Moora, Kessy Aberenkova ja Mohammad Bahram

Füüsik: Heikki Junninen

Statistik: Krista Fischer

Venemaalt seitse ja Poolast kuus teadlast ning Soomest 36 teadlast, kellest kaks on seotud Tartu Ülikooliga.



Foto: SIIM SOLMAN

Rapla keskväljak saab kiita ja laita

Ligi 15 aastat kavandatud ja oodatud Rapla esindus- ehk keskväljak tekitab endistel linna- ja vallajuhtidel vastakaid tundeid – üks lepib väljaku „kivise näoga“, teine mitte.

Marko Liibak

Kümme aastat nii Rapla linnapea kui ka Rapla vallavanem olnud Aare Heinvee ütles, et „kuigi ilu on vaataja silmades, siis minule see väljak ei meeldi ei otstarbekuselt ega arhitektuuriliselt.

Ei ole süvenenud projekti seda-võrd, et hakata olemasolevasse muudatusi tegema. Asi on terviklahenduses, kuid esimese asjana muudaks ümber „maapinna lainetuse“,“ lisas kogenud omaavalitsusjuht.

Hea on Heinvee sõnul see, et tänu Eesti 100 tähistamisele said paljud linnad võimaluse linna keskust kujundada ja Rapla seda maha ei maganud. „Arhitektide liidult hea lobi. Sellele väljakule oli ka varem projekt olemas, kuid euroraha tahtis kulutamist,“ ütles Heinvee.

„Olen pidanud selle väljaku lahendamist tähtsaks, sisuliselt olin ma ise „hollivuudi“ lammutamise otsustaja ja see oli alles terviklahendi algus. Kuid küsimus on, kuidas seda tehakse,“ rääkis Heinvee.

„Tean euroraha kasutamisest nii mõndagi. Paljudele on olnud euroraha kättetoomine äriideeks. Mul pole siinkohal fakte keskväljakute kohta, aga suurejoonelised europrojektid on ikka head vastukaja leidnud. Sest Eesti on „eesrindlik eurorahade kasutaja“.

Vähemalt (EL-i toetuste – ML) algusaastail oli Heinvee sõnul oluline kuulamine, mitte otstarve. „Näiteks hiiglaslikud ja väga küsitavate lahendustega maanteede ristmikud. Õnneks hilisemad ristmikud kärbiti eelarveliselt ja lahendustelt, näiteks Luige ristmik,“ kirjeldas Heinvee.

Eesti 100 lähenedes tekkis tema sõnul poliitikutel võimalus oma valimislubadustele rõhutatult isamaalist tausta anda ning katteallikana sobis euroraha hästi.

„Poliit tehnoloogia näeb ette, et oma lubadustele on kõige kindlam kaasa-ta heade spetsialistide toetus ja lobi. Arhitektide liit oskas seda olukorda suurepäraselt ära kasutada, et enda liikmetele tasuvat tööd saada. Seda tehakse ikka ja neile pole midagi ette heita - kasutati oma võimalust. Ega siin midagi halba ei olekski, kuid minu arvates käidi rahaga suhteliselt lõdvalt ringi,“ rääkis Heinvee, kelle arvates on Raplale kulunud 1,2 miljonit eurot väga suur raha niisuguse projekti jaoks.

Heinvee meenutas, et Raplal oli konkursi teel leitud keskväljaku projekt juba varem olemas, mis valmis kümme aastat tagasi. „Kaasasime arhitektuuriteaduskonna oma tudengitega, kes olid põhilised osalisel. Nii see eskiisprojekt sündiski. Loomulikult lugesime raha, kuid tahtsime ka tudengitele võimalust anda,“ rääkis Heinvee.

Toonane võidutöö oli Heinvee meenutuse kohaselt kitarrimotiiviga, mis on Raplale tema hinnangul tähenduslik. „Võib-olla see ei olnudki sobiv, aga jälle kordan end - ilu on vaataja silmades.“

Ilvi Pere roheluse puudust ei pelga

Vallavanem aastatel 2012-2016 ning praegune vallavolikogu liige Ilvi Pere ütleb, et tal oli hea meel olla projekti sünni juures. „Olin seotud ideekorjega, arhitektuurikonkursiga, projekti rahastamiseks taotluse kirjutamisega,“ loetles Pere ja lisas, et ta ei ole jälginud, kas kõik, mida tookord mõeldi ja mida Rapla inimesed soovisid, realiseerus ka ehitusprojektis.

„Tean, et tegemata jääb turuala, tegeluspark, sest EL-i toetuse maht oli maakonna soove arvestades liiga väike ning sellest lähtuvalt tehti ka otsus piirduda vaid esimese etapiga,“ kahetses Pere ja lubas: „Kindlasti seisan volikogus selle eest, et lähiaastatel saaks kõik valmis.“

Keskväljaku äärde tühjadele kruntidele peaksid Pere sõnul tulema uued ärihooned, mille ülemistel korrustel võiksid olla korterid. „Väga loodan, et leidub neid ettevõtjaid, kes näevad selles piirkonnas potentsiaa-

li,“ unistas endine vallajuht.

Väljaku arhitektuurikonkursi žüriis olid Pere sõnul valdkonna spetsialistid ja ta usaldas nende nägemust. „Mina žüriisse ei kuulunud ja minu lemmik oli üks teine töö. Selle töö nime ei mäleta, kuid seal oli palju õitsvaid puid,“ meenutas Pere.

Rapla on tema sõnul kultuurilombene linn ja vajab lisavõimalusi näiteks etenduste, kontsertide ja messide jaoks. „Keskväljak kindlasti seda ka pakub. Betoonkate aitab pikendada hooaega, sest varasemal muruplatsil oli vihmase ilmaga väga raske midagi korraldada. Paljud väliüritused on jäänud tegemata, sest meil ei ole vastavaid võimalusi olnud,“ rääkis Pere.

„Kõigile neile, kes täna on pahasel, et enam ei ole muruväljakut ja roosipõõsaid, ütlesin nii – meil on rohelust küll. Jalutage promenaadil, kiriku juures pargis, Lastepargis, Tammemäel, Vesiroosi terviserajal,“ lohutas Pere. „Mets ja heinamaad on meie linnakesele nii lähedal, et igast punktist jõuab rohelusse vähem kui 10 minutiga.“

Alar Mutli peab endisest paremaks

2009. aasta oktoobrist kuni 2012. aasta suveni Rapla vallavanem olnud Alar Mutli märkis, et „miks just selline projekt ja kes täpselt olid need, kes otsustasid, seda ma ei tea“. Meeldivuse küsimusele jäi Mutli esialgu vastuse võlgu, kuid siis täiendas end: „Kas selline palju betooni sisaldav keskväljak Raplasse sobib? Teate, see on meeldimise küsimus – mõnele meeldib, mõnele mitte.“

Nüüd on see väljak meie linna-ruumi üks osa ja nii see ka jääb. Igatahes parem, kui ennem oli,“ märkis Mutli.

Ta ei osanud arvata, kas oleks saanud midagi väljaku osas teha paremini, sest ta ei teadnud, milliste projektide vahel valiti ning kuidas suhestusid projektid eelarvesse. „Olen lihtsalt kuulnud, et valik tehti ikkagi oma ala spetsialistide poolt. Tore, et tehti, tore, et valmis sai,“ ütles endine vallavanem.

Vt ka lk 3

Erilasteaia Pääsupesa kahe rühma ümberkolimine lasteaeda Kelluke on lapsevanemad tülili ajanud. Möödunud nädala teisipäeval, 13. novembril kogunes märkimisväärne hulk neist Kellukese lasteaeda avalikule arutelule, kuhu olid aru andma kutsutud Rapla valla esindajad.

Stina Andok

„Midagi väga olulist on toimumas, arvamused on vastakad. Rääkige meile, lapsevanematele, töötajatele, kõikidele asjast huvitatutele, mis on plaanis, miks seda tehakse ja vastake küsimustele. Aitäh, et tulite,“ alustas tasakaalukate sõnadega üks lapsevanem. Kellukese lasteaia kitsukesse ruumi oli kogunenud silma järgi julgelt üle viiekümne inimese. Nende seas nii lapsevanemaid, kelle lapsed õpivad Kellukese lasteaias, kui ka neid, kelle võsukesed on erilasteaia õpilased.

Nende ette astusid Rapla abivallavanem Margo Hussar, vallavanem Piret Minn, haridusnõunik Tiina Roosimägi ja vallavolikogu hariduskomisjoni esimees Jane Schelejev. Lisaks olid kohal ja valmis igal ajal kaasa rääkima Kellukese direktor Aune Kähär ja Pääsupesa direktor Svea Jõeste.

Vallavanem Piret Minn alustas, öeldes, et pikaajalise vallakodanikuna on ta aastaid kuulnud Pääsupesa kehvast seisukorrast ning et praeguseks on olemas plaan, millega tuleb edasi liikuda. Plaan on selline, et järgmisest õppeaastast on kaks erilasteaia Pääsupesa rühma Kellukese lasteaias ja kahte uut rühma tavalastele ei avata. „See on ainult üheks aastaks nii,“ ütles ta.

Esireas istuv lapsevanem ei lasknud pikalt vastukaja oodata ning tutvustas vallametnikule Rapla valla määrust, mille kohaselt võetakse lapsed lasteaeda vastu vastavalt järjekorrale. „On olukord, kus oleme järjekorras, aga me ei saa seda kohta,“ rääkis ta. Selle peale kostis haridusnõunik, et kohata ei jää keegi. Lapsevanemat vastus ei rahuldanud ning ta selgitas ametnikule oma jutu mõtet veelgi: „Oleme teinud nii, nagu on nõutud, aga nüüd võtate ära meilt selle õiguse. Meil on õigustatud ootus kohale.“ Asja tuum on lapsevanema sõnul asukohas, nimelt ei soovi keegi neist teha Rapla vahel oma lastega „kaubaringe“.

Rapla abivallavanem Margo Hussar sekkus siinkohal ja ütles, et valla kohustus on tagada kohad Rapla linna piires. „Liigutame parasjagu rühmasid, mis on üldpilti vaadates vajalik,“ selgitas ta. Laste vedamisele viidates rääkis ta ka sellest, et söimerühmale alternatiivina pakub Rapla vald kohti lastehoidudes, millest lähim asub Kellukese lasteaiast kõigest paarisaja meetri kaugusel.

Siis aga kiskus asi juba pisut isiklikumaks ja Hussar tõi välja oma uurimistöo tulemused, mille kohaselt on üksnes 10% kohataotluse esitajatele

Kelluke kodule lähim lasteaed. „Õigustatud ootus on kõigil. Kõige suurem õigustatud ootus on aga see, et lapsel on koht, kus temaga tegeletakse. Vald tagab need asjad ka edaspidi,“ sõnas ta.

Seegi selgitus lapsevanemat ei rahuldanud: „Väga tore, aga olukord Pääsupesas ei juhtunud eile. Kas ei peaks hakkama probleemidega tegelema kohe, mitte tulla nüüd ja hakata meie südametunnistusele rõhuma. See ei ole argument.“

Selle peale ärritus aga üks vanaisa, kelle lapselaps õpib erilasteaias Pääsupesa. On selge, et lapsevanematele, kes on sellepärast, et suure valla peale on vaid üks erilasteaed, pidanud sõidutama oma lapsi pidevalt pikki distantse, mõjuvad nurinad sõidutamise üle tobedana. Esimene kiil sai sellega Kellukese ja Pääsupesa lapsevanemate vahele tol õhtul löödud.

„Me ei ole tulnud siia vaidlema. Otsus ei ole toimunud üleöö. Teil on endal ka teada, et on käinud läbi Alu ja Päkapiku lasteaiade mõte. Küll mitte praeguse valitsuse tööajal, aga varem on tehtud eeltööd. See on pikem protsess. Räägime ühest aastast, muudatus ei ole nii suur,“ jätkas Hussar.

„Kas tänasel päeval on teil ainult üks variant?“ küsis lapsevanem saalist. „Teised variandid on varem läbi arutatud. Täna on see variant parim,“ selgitas Hussar. Seepeale küsis teine lapsevanem saalist: „Miks Päkapiku lasteaed variandina neli aastat tagasi ära langes, kui kõik osapooled olid sellega nõus? Millegipärast langes see juurdeehitus ära. Just valla poolt.“ Haridusnõunik vastas seepeale, et selleks ei leitud vahendeid.

„Kui palju inimesi ilma tööta jääb?“ kõlas küsimus. „Kui kõne all on lapsed, ei ole töötajad primaarsed,“ vastas Hussar. Ta selgitas ka, et kuna tegemist on professionaalsete töötajatega, ei nähta, et nad jääksid ilma tööta. Seejärel tutvustas ta lapsevanematele oma uudet mõtet võtta valla palgale lasteaiatöötajate, kes läheks uuest õppeaastast tööle lastehoidu, et tagada lastele samasugune õpe nagu lasteaias.

„Kuidas on võimalik tagada liikumisharidus, muusikaline haridus, ujumine ja logopeed?“ küsiti saalist. Kuigi Roosimägi vastas, et ujulas on õhtupoolsed ajad vabad, jäid teised aspektid siiski selgitamata. Hussar tõdes ka lapsevanema küsimuse peale, et täna siiski ei saa lubada, et õpetaja valla palgale võetakse ja hoidu tööle suunatakse.

Alu lasteaia ühe rühma võimalikust sulgemisest

Koosolekul küsis lapsevanem: „Kas on võimalik põhjust sügisel sulgeda üks rühm Alus? Rapla valla haridusnõunik Tiina Roosimägi vastas: „Võib-olla.”

Pärast koosolekut küsisime kommentaari ka Alu kooli direktorilt Ülle Riisalt, kes ütles selge sõnaga, et tema ühegi rühma sulgemisest Alus midagi ei tea. Tema sõnul on lasteaeda lõpetamas kevadel 12 või 13 last ja järjekorras on 18 või 19 last.

Kodila rühmas käib hetkel 14 last, kellest kolm lähevad kooli ja kaks on järjekorras. Direktor ütleb, et sai lapsevanematelt sama küsimusega mitu kirja ja on nõrindud sellisest valeinfo jagamisest. „Inetu, kui ametnikud nii teevad,” ütleb Riisalu.



Rapla abivallavanema Margo Hussari sõnul on valla kohustus tagada kohad Rapla linna piires. „Liigutame parasjagu rühmasid, mis on üldpilti vaadates vajalik,” selgitas ta.

Foto: SIIM SOLMAN

Erilasteaia rühmade kolimisele tagasiteed ei ole

Vanemate uurimise peale nentis Kellukese direktor, et veel ei osata öelda, kui palju pedagooge Kellukese muudatuste tõttu koondatakse: „Selge on see, et kahe rühma kollektiividele peame leidma variandid. Kui tuleb otsus, siis hakkame selle peale mõtlema, aga kaks rühma tähendab kuut inimest.”

Rapla vallavanem Piret Minn tõi välja, et ka lastehoius tuleb tagada seal töötavate inimeste teatud pädevus, kuid see ei veennud publikut. Üks lapsevanem rääkis, et tema lapse jaoks oli lastehoius käimine isegi traumeeriv. Selle peale kostis haridusnõunik, et kvalifikatsiooninõuetele mittevastavate asutustega koostööd ei tehta.

„Laste arv väheneb, aga sotsiaalministeeriumi uuring näitab, et kümne aastaga on erivajadustega laste arv kahekordistunud, see tõuseb,” tõi üks lapsevanem välja. Rapla vallavanem vastas: „See on väljakutse. *Summa summarum* laste arv ei suurene. Pragmaatiline väljendus, aga nii on.” Lapsevanem küsis veel: „Kui

erivajadustega laste arv kasab, kas kaks rühma on jätkusuutlik plaan?” Minn rõhutas, et see on tendents ja ühe aastaga laste arvu kahekordistumist ei nähta. Roosimägi selgitas juurde, et täna on tavarühmades ka väga palju erivajadustega lapsi, kes saavad väga hästi hakkama.

Üks lapsevanematest rääkis, et on olnud kirjavahetuses haridus- ja teadusministeeriumiga seoses seadusemuudatusega, mis puudutab algharidust. Nimelt on ühe punktina seal lapsevanema sõnul arutelu erilasteaiarühmades laste arvu vähendamine: „Kui see vastu võetakse, mida tehakse kahe rühmaga? Te peate olema sellele täna mõelnud. Siis ei saa enam kahes rühmas olla nii palju lapsi.”

Roosimägi raputas pead: „See ei vasta tõele. Ma olen väga hästi kursis. Ühtegi paragrahvi ei ole paigas.” Sekkus ka volikogu eelarve- ja arengukomisjoni esimees Andrus Tamm, kes sõnas, et ei ole võimalik, et omavalitsus hakkab valmistuma kõikideks võimalikeks seadusemuudatusteks: „Siia ei ole mõtet

takerduda.”

Teemal, kuhu liigub laste arv, võttis sõna vallavanem: „Võiks liikuda selles suunas, et võiksime hakata ostma teenust sisse, see on märksa täpsem. Ei peaks panema raha betooni, kui me näitajatest näeme, et järgmise viie aasta jooksul lapsi lasteaedades napib.”

Üks lapsevanem tuli seejärel taas laste erinevate lasteaedade vahel sõidutamise juurde, öeldes, et see on meeletu ajakulu. Pääsupesa direktor Svea Jõeeste ütles selle kohta, et Pääsupesa laste vanematel käibki üks laps Pääsupesas ja teised teises: „Nad ei ole kunagi nurisenud.” Üks Pääsupesa lapsevanematest ütles aga ärritunult, et Rapla eliitlasteaid ei soovi puudega lapsi, selles on asi, kuid palvis oma sõnavõtuga vaid valju pahameelt.

„Me ei ole selleks täna siia tulnud, et vastanduda,” ütles üks teine lapsevanem. Minn andis sellele vestlusele ka oma panuse: „Elukogenud inimesena tahan öelda, et seda ei väljenda arvudes, aga arvan, et sellest, et Kellukese ja Pääsupesa lapsed

hakkavad koos toimetama, võidavad kõige rohkem Kellukese lapsed. See on kogemus, mida ei loe, ei õpeta.” Saalist kõlas vastukaja: „Eriti need lapsed, kes kohta ei saa.” Tulemuseks kõikihõlmav naer.

Lapsevanemate arvates on arusaadav, et lapsi jääb vähe-maks, aga nad ei mõista, miks võetakse rühmad ära lasteaiast, kus on pikk järjekord ukse taga. Selle peale meenutas Roosimägi, et paljudel järjekorras olijatel on kodule lähemal lasteaiakoht olemas. Sellest sündis kuulajaskonnas ettepanek üle vaadata kohapoliitika, et need, kellel on Kelluke kodulähedane lasteaed, sinna ka koha saaks.

„Kas on arutatud, kuidas tõsta laste arvu?” kostis saalist küsimus. Minn kinnitas, et on, ning tõi välja, et ei pea ainult iibe peale lootma jääma, vaid on võimalusi elanikkonna Raplase meelitamiseks. „Tuleb muuta lasteaiad atraktiivseks, siis tulevad inimesed, praegu ainult pidurdub kõik,” avaldas lapsevanem arvamust. Hussar leidis, et teema on laiem: „Must-

laslikus mõttes ei ole elukohti, kuhu siis inimesed tulevad? Kui on elukoht, hakatakse mõtlema, et on lasteaiakohti vaja.” - „Aga võib-olla peaks varakult mõtlema,” kostis saalist.

Vallaametnikud tõdesid kokkuvõtvalt, et täna on Pääsupesa erilasteaiarühmade kolimine Kellukese lasteaeda kõige parem lahendus. Õigupoolest tänaseks enam alternatiive ei olegi. Kuigi ametnikud ütlesid koosoleku alguses, et muudatus mõjutab tavalapsi, kes on Kellukese lasteaia järjekorras, üksnes ühel aastal, tõdesid nad hiljem, et koostöölepingud lastehoidudega tuleks sõlmida siiski tõenäoliselt 2-3 aastaks.

Kellukese lasteaia hoolekogu esimehe Marek Mettase sõnad sobivad koosoleku kokkuvõtmiseks hästi: „Seisate meie ees, olete vaadanud Pääsupesa lagunemist 17 aastat. Räägite, et ei ole ühtegi teist varianti, täna enam tagasiteed ei ole. Saame hakkama, aga mõelge, mida olete kokku keeranud. Miks ajate meid praegu oma planeerimise pärast tülli?”

Rapla lasteaedade 2

Orm Tammepuu

13. oktoobril kohtusid Kellukese saalis Rapla lastevanemad ja vallajuhi, keda esindasid vallavanem Piret Minn, abivallavanem Margo Hussar, haridusnõunik Tiina Roosimägi ja vallavolikogu hariduskomisjoni juht Jane Schelejev. Teemaks Pääsupesa erilasteaia ja Kellukese lasteaia ühinemine, mille käigus kaoks kaks tavarühma Kellukesest.

Eeskätt lapsevanemad, kelle lapsed on Kellukese lasteaia järjekorras, avaldasid paha-meelt, et lasteaedade liitmise nende õigustatud ootust lasteaia kohale Kellukeses ootamatult rikutakse. Sõna võtnud vallajuhi aga ei näinud selles mingit probleemi, veel vähem õiguste riivet, sest vald tagavat kõigile lastele lasteaia kohta – vakantseid kohti valla lasteaedades olevat üle 80.

Et vabu kohti on palju ja laste

arv väheneb, ei olevat uue lasteaiahoone ehitamine Pääsupesale ega ka mõne olemasoleva lasteaia laiendamine otstarbekas. Otse vastupidi, vallavanem avaldas arvamust, et lasteaia kohta tuleb veelgi vähendada ja vajadusel puuduvad „lasteaia kohad“ tellida teenusena erasektorist.

Nagu mantrast korrutasid vallajuhi, et Pääsupesa laste kolimine Kellukesse olevat parim lahendus. Aga milles paremus seisneb, see jäi vastuseta, sest nagu moka otsast tunnistati, siis ega muid variante ehk plaan B-d kaalumisel polegi. Eeldatakse, et vallavolikogu on kummitempel, mis selle „parima valiku“ kinnitab ja lool lõpp.

Rahvastiku kahanemine ja laste arvu vähenemine on tõepoolest enamus Eesti valdades probleem, mis sunnib sulgema nii lasteaedu kui ka koole, kus laste arv on kahanenud allapoole n-ö kriitilist piiri. Raplas on aga vallavalitsusel plaan likvideerida kaks rühma lasteaia, mille täitumus on 100% ja järjekord ukse taga. Niikaua kui vallavalitsus pole esitanud arvutusi ja prognoose, et Kelluke jääb lähiajal laste puudumise tõttu tühjaks niikui nii, tundub Kellukese kärpimine

pigem halvim variant, sest häirib maksimaalset võimalikku hulka lapsi ja lapsevanemaid.

Arvudes: kahe rühma likvideerimine puudutab kõige otsesemalt 36 kuni 40 last ja vastavalt 72 kuni 80 lastevanemat ning koos teiste pereliikmetega juba kindlasti rohkem kui 150 inimest. Kui Kellukese kohata jäänud lapsed surutakse vahele teiste Rapla lasteaedade järjekordadesse, kasvab petetud ootustega inimeste arv juba mitmetesse sadadesse. Kuidas saab pidada „parimaks lahenduseks“ teguviisi, mis sadadele vallakodanikele ebamugavust ja lisakulusid tekitab?

Loogikavaene on vallajuhtide väide, et kahe rühma kaotamine Kellukeses omab üksnes lühiajalist mõju – lihtsalt tuleval aastal jääb kaks rühma vastu võtmata, aga järgnevatel aastatel minevat kõik vanaviisi edasi. Terve mõistus ütleb, et kui Kellukese kohta kolmandiku võrra vähendatakse, ei ole kuidagi võimalik seal ka edaspidi endist arvu lapsi vastu võtta. Osa järgmisel aastal Kellukese kohata jäävaid lapsi saab seal arvatavasti koha ületuleval aastal, kuid kohata jäävad siis järgmised lapsed järjekorras. Nii kestab negatiivne mõju veel aastaid.

Ka lasteaia töökorraldus ei saa jääda samaks: kui kuuest rühmast jääb alles neli, pole võimalik lapsi endistviisi vanuse järgi rühmitada, sest selleks peaks rühmi olema vähemalt viis. Kui aga erivajadustega laste arv suureneb – ja statistiliselt see kipub sedasi kahjuks olema –, on vaja neile avada uusi rühmi, milleks tuleb siis Kellukese uks veelgi enamatele erivajadusteta lastele sulgeda.

Kõigile lasteaedade liitmise järel Kellukese kohata jäävatele lastele Rapla teistes lasteaedades kohti ei jätku. Vallavanema visioon lastehoiuteenuse ostmisest erasektorist, mis võimaldab lasteaia kohta optimeerida ja loob samas vallas töökohti, näib aga väga kahtlane. Lasteaed ei ole ainult koht, kuhu lapsed töö ajaks ära soku-tada. Lasteaed pakub märksa rohkem ja sisukamat tegevust ning ka sotsiaalse suhtluse võimalusi, kui seda suudab ükski lastehoid.

Siinkirjutanut on hoopis negatiivne kogemus ühe Rapla lastehoiuga, kus last põhjalikult traumeeriti. Vallavalitsus on selle lastehoiu probleemidest teadlik, kuid see tegutseb ikka legaalselt edasi, olles siis üks

võimalikest kohtadest, kuhu Kellukese järjekorras olnud lapsed kavatsetakse sokutada. Abivallavanema väljendatud plaan Kellukese vallandatavad õpetajad valla kulul eralastehoidudesse „kvaliteeti tagama“ palgata ei kõla kuigi usaldusväärset.

Eraldi tasub märkida, et lastevanemate kohtumisel tehtud ettepaneku taastada lasteaedade teeninduspiirkonnad, et prognoositavas lasteaedade järjekordade kaoses oleks inimestel siiski võimalus laps kodulähedasse lasteaeda panna, tegid vallajuhi resolutselt maha kui liigse regulatsiooni. Inimestele pidavat jääma vabadus valida... Aga seda vabadust Rapla kesklinnas realselt ei ole ega tule, kui Kellukest veel koomale tõmmatakse.

Kokkuvõttes on osa laste ohverdamine teiste laste heaks väga halb plaan. See võib olla mugav ametnikele ja odav eelarvele, aga kindlasti mitte parim Rapla lastevanematele ja lastele.

Niisiis kutsun vallavolikogu kui kodanike esindust üles mitte likvideerima kohti Rapla nõutui-mas lasteaia ja lapsevanemaid jätkuvalt selle plaani vastu protestima.

Südamelt ära

Svea Jõeste,
Rapla erilasteaia Pääsupesa direktor

Lasteaia Pääsupesa ja seeläbi ka Raplamaa erivajadustega laste olukord on probleemiks olnud juba pikki aastaid.

On väga tervitatav, et 13. novembril lasteaia Kelluke toimunud arutelule olid osalema kutsutud erinevad osapooled, sealhulgas ka meie lasteaia pedagoogide ja lastevanemate esindajad. Paraku jäid valdavalt domineerima ühe poole seisukohad ehk siis Kellukese lastevanemate rahulolematust ja nõr-dimus, mis eelseisvate muutuste puhul on ju mingis osas täiesti mõistetu. Südamelt jäid aga ootamatult valusad väljaütlemised erivajadustega laste vajaduste ja tulevikuperspektiivide suhtes, mis on ka käesoleva kirjutise ajendiks.

Võib ju küsida, miks siis Pääsupesa lapsevanemad vaikida eelistasid ja ise sõna ei võtnud? Siinkohal võiksid koosolekul olnud püüda end tagantjärele nende vanemate olukorda panna, mõeldes, mis tundeid kuuldu neis võis tekitada. Mida need lapsevanemad üldse oma lastega seoses kuulma ja tundma on pidanud? Kas 13. novembri kohtumise õhus-tik andis põhjust olla heauskelt

usaldav ja julgelt kaasa rääkida?

Teame ju, et ükski ema ega isa pole oma lapsele sellist saatust ise valinud. Ka tulevikus pole ükski pere selle eest kaitstud, et nende laps võib vajada eakaaslastest erinevat toetust ja arengukeskkonda. Õnneks on Pääsupesa lasteaia kujunenud omamoodi oma valla kompetentsikeskus, mida praktikabaasina on tunnustanud nii Tallinna kui ka Tartu ülikooli eripedagoogika osakonnad. Aastate jooksul on kujunenud vastava hariduse ja töökogemustega personal, kes on vastu võtnud, abistanud ja kooli saatnud väga erinevaid lapsi.

Mis lastest on jutt?

Pääsupesa kahes rühmas käivad väga erineva taustaga lapsed, kellel on diagnoositud sünnipärased (geneetilisi) või hiljem tekkinud erivajadusi. Esineb raskemaid kõnekeskuse häireid, mis on tingitud kuulmislangusest, sünnitraumast või on põhjus teadmata. On lapsi, kellel on neuroloogilised probleemid, millega kaasnevad lihastoonuse, koordinatsiooni- ja käitumishäired. Lasteaeda on võetud ka füüsilise puude ja väga raske kroonilise haigusega lapsi ning paljudel juhtudel võib esineda korraga rohkem kui üks erivajadus. Kõik lapsed saavad Pääsupesasse Rajaleidja keskuse nõustamisotsuste alusel, st et neid on eelnevalt uuritud.

Kuidas meie neid aitame?

Iga õppeaasta alguses viivad tugispetsialistid läbi laste arengutaseme uuringu, mille põhjal nii noorem kui ka vanem rühm jagatakse arengutasemele vastavateks väikesteks gruppideks ning õppetöö toimubki neis väikerühmades. Lisanduvad individuaaltegevused logopeedi ja/või eripedagoogi juures. Liikumistegevustes kasutatakse ravivõimlemisharjutusi ning teraapiaelemente on lülitatud ka muusikatundidesse. Ortopeedi soovitusel korraldavad lapsed tasuta massaaži (kaetud lasteaia eelarvega), mida teeb väljastpoolt palgatud spetsialist. Rühmades töötavad erikvalifikatsiooniga õpetajad ja neid abistavad eripedagoogika koolitusi läbinud assistendid.

Lastele on tagatud üleminek nooremast rühmast vanemasse, kus toimub ka kooliks ettevalmistamine. Lähtuvalt laste vajadustest valmistatakse kooliks ette kas tava- või lihtsustatud õppele.

Meie valla alg- ja põhikoolides ongi võimalused õppida erinevatel õppekavadel ning lisaks sellele võib haridustee vajadusel alata erisuunitlustega erikoolides (Tallinnas, Tartus, Haapsalus jm).

Rapla valla koolides õpivad tava- ja erivajadustega lapsed kõrvuti. Tänapäevane laste õpetamise mudel näeb ette, et ka lasteaia erivajadustega lapsed tavalaste kõrval. Juba varakult

harjutakse, et inimesed võivad olla erinevad, kuid iga laps on väärtuslik ja kõigil on õigus võimetekohasele haridusele. Mida paremat haridust suudame anda erivajadustega lastele, seda suutlikumad on nad tulevikus ega jää elu hammasrataste vahele.

Miks just Kelluke?

Poortel lastel on koordinatsioonihäired ning neile on hädavajalik ravivõimlemine. Kellukese lasteaia on spordisaal, mis mõõtmelt vastab meie laste vajadustele. Praegu aga paneme lastele liiklusvestid selga ja käime kaks korda nädalas Rapla spordihoones. Sooviks, et need lapsed saaksid minna võimlasse T-särgiga mööda koridori.

Tavalapsele on basseini hea võimalus, mille pärast soovitakse lapsi viia Kellukesse, aga erivajadustega lapsele on see nõrgema närvisüsteemi ja lihastoonuse parandamise eesmärgil hädavajalik.

Kellukese ruumide lahendus võimaldab tekitada tugispetsialistidele kabinette. Praegu ei ole sellist võimalust ei Naksitrallides ega Pääsupesal.

Kellukese mänguväljak on suhteliselt väike, kuid kui sealt läheb kooli 40 last ja asemele tuleb 19 erivajadustega last, on kõigil rohkem ruumi.

Oluline on ka fakt, et 17 aastat tagasi algatatud sama reformiga oleks Kellukese lasteaia pi-

danud teistesse lasteaedadesse ümber paigutama terve rühmatäie juba seal käivaid lapsi. Praegu, kui kooli saadetakse kaks rühma, ei pea allesjäänuid kedagi ära saatma ja kõigile uutele soovijatele võimaldatakse kohad Naksitrallides, Pääsupesal või erahoius.

Tänapäeval öeldakse, et erinevused rikastavad ja pakuvad uusi võimalusi kõigile. Kuigi koosolekul väideti, et otseselt ei olda erivajadustega laste vastu, kumas ometi läbi, et tavalaste kõrval neid Kellukese siiski näha ei taheta. Loodan väga, et eelnevad selgitused aitavad paremini mõista meie laste olemust, vajadusi ja õigustatud ootusi. Teisalt on kindlasti vaja hajutada koosoleku käigus kõlanud ülemääraseid hirme ja ebaadekvaatseid hoiakuid, mis paraku erivajadustega lastega seoses ikka veel aeg-ajalt ilmnevad.

Maailm avarduv, mõttemudelid muutuvad, kasvab sallivus ja paraneb üksteisemõistmine. Püüame meiega enam mõista ja austada ka erivajadustega laste vanemaid, kes pingutavad oma laste nimel mitmekordselt. Toetame neid lapsi ja nende vanemaid nii, nagu see on meie võimuses. Erispetsialistidena soovime oma lasteaia lastele paremaid arengutingimusi, sest Pääsupesa hoonest, mis on ehitatud 1925. aastal, on võetud kõik, mis sellest võtta andis.

Vabariigi Presidendi avaldus ÜRO ränderaamistiku teemal



Vabariigi President Kersti Kaljulaid.

Foto: SIIM SOLMAN

Vabariigi Presidendi Kantslei kommunikatsiooniosakond

Vabariigi President Kersti Kaljulaid: „Nüüd on vähemalt selge, millisel seisukohal on Vabariigi Valitsus ÜRO ränderaamistiku osas.

Valitsuserakondade üksmeele ootamatu lahtumine on võimaldanud nädal aega kütta ühiskondlikku hüsteeriat, inimestele valetada ja haiget teha. Ka tahtlikult, sidudes ränderaamistiku külge asju, mis küll tõele ei vasta, kuid ühiskonna lõhestamiseks sobivad hästi nagu pagulaste küsimus, mida see deklaratsioon tegelikult ei käsitle.

Jah, võib küll noogutada, et see on „tavapärane valimiskampaania“, aga ma ei ole sellega nõus. Me ei tohi leppida, et tavapärane valimiskampaania ongi midagi libauudiste ja vihakõne vahepealset, mille käigus pööratakse selg Eesti välispoliitika põhijoontele, mida oleme 27 aastat üheskoos loonud ja ehitanud. Eesti inimesed väärivad paremat.

Me peame rääkima ka asja sisust. Sellest, miks Eesti koos kõigi teiste maailma riikidega kahe aasta eest tõdes, et me vajame suuremat ühist arusaamist, mis asi on ränne. Me ei saa pead liiva alla pista ja loota, et ehk ränne lakkab ka koos sellega olemast. Me võime laua tagant ära jalutada, kuid sellega me oleme üksnes minetanud võimaluse kaasa rääkida, mitte probleemi lahendanud. Eesti jaoks on ülioluline, et kehtiks rahvusvahelistel lepetel ja reeglitel põhinev maailmakord ja kui me ise neisse enam ei usu, on keeruline edaspidi nõuda seda ka teistelt.

ÜRO ränderaamistik loob suuremat mõistmist ja koostööd, see ei loo uut õigust ega muuda Eesti seadusi või valikuvõimalusi. Just koostöö on see, mis on seni kõige paremini aidanud hoida Eestit ja eestlust, tagada meie riigi julgeolekut ning suurendada meie inimeste majanduslikku heaolu.“

KOHE ON

SOE

VALGE

Elektrumis elekter esimesel kuul tasuta

Tutvu kampaania tingimustega
ja sõlmi leping iseteeninduses:

elektrum.ee



elektrum
LÜLITA PAREMAKS

Pakkumine kehtib ainult uutele liitujatele, kellel puudub kehtiv elektrileping Elektrumiga. Soodustus rakendub liitujatele, kes sõlmivad lepingu Elektrumi iseteenindusportaalil. Soodustust kuni 100 eurot rakendatakse igale osalejale ühekordselt, esimese kuu elektriarvele. Soodustus rakendub ainult elektrienergia arvele, see ei kehti võrguteenuse osale, taastuvenergia tasule ega elektriaktsiisile.

Saada oma kuulutus www.sõnumid.ee

^{RAPLAMAAS}
Sõnumid

#kuidasmekestame

arutlustesari viib detailsete ideedeni

Eestis on käivitunud kodanikualgatuslik arutlustesari #kuidasmekestame, mis otsib lahendusi meie rahvastiku vähenemise probleemile.

Helerin Väronen

Praegu toimuvaid demograafilisi trende tuleb muuta juba nüüd, et meie keel, kultuur ja elukeskkond jääks püsima. Kolm peamist sarja märksõna on sündimus, ränne ja tööhõive.

Raplamaa arutelu toimus 15. novembri õhtul kultuuriklubis Baas ning õhtu eestvedaja oli Maris Jõgeva, kes on endine vabaiühenduste liidu juhataja ja praegu kogukondlike #kuidasmekestame arutelude koordinaator.

Õhtu alguses rääkis Jõgeva, miks ja kuidas selline arutlustesari üldse tekkinud on. Sarja on ellu kutsunud organisatsioonid ja inimesed, kes tunnevad muret eestlaste ja meie kultuuriruumi säilimise pärast. Ennustatakse, et aastal 2100 elab Eestis 800 000 inimest. Selleks, et ennustus tööks ei saaks, tuleb aga teutseda nüüd ja kohe ja leida lahendused, kuidas peatada rahvaarvu vähendamist tendentsi. Ei saa oodata, kuni kriis päriselt käes on. Vastasel korral toob rahvaarvu vähenemine kaasa avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi languse, koolide, raamatukogude, päästekomandode jne sulgemise ning pensioni- ja tervishoiusüsteemi rahastuse vähenemise. Rääkimata sellest, et meie keel ja kultuur on siis ohus.

Arutleti töötoa formaadis, kus esmalt tutvuti kolme valdkonna

- rände, sündimuse ja tööhõive faktidel põhinevate peamiste probleemidega. Igatüüpi valis igal teemal välja kolm teda enim kõnetanud probleemi, märgistas need täpikesega ja enim täppe saanud teema võeti põhjalikumalt käsile. Kuna kohaletulnuid oli võrdlemisi vähe, käsitleti põgusalt küll oskustöölise puudusega seotud probleemi, kuid peamiselt arutleti Raplas esimese lapse sünni edasilükkamise ja palkade ebavõrdsusest tingitud linnastumise probleemi üle. Need probleemid on ka omavahel tugevasti seotud. Rahvastiku vähenemisel vaid sündimuse suurendamisest ei piisa, vaja on ka nutikalt juhitud rännet ja olemasoleva inimvara tõhusamat ärakasutamist.

Probleemi raamistamises proovisime leida vastuseid küsimustele, kellel on probleem, miks see probleem tekkinud on, mis takistab selle lahendamist ja mida toob kaasa see, kui lahendust ei leita. Pere loomise edasilükkamisel toodi põhjustena välja näiteks ühiskonna kõrget arengutaset, noorte soovi saada enne pereloomist „jalad alla“ ja raskusi oma kodu leidmisel.

Soov „jalad alla“ saada viib aga otsapidi meie tööühma peamise teemani, ehk palkade ebavõrdsus soodustab inimeste koondumist linnadesse ja rännet välismaale, maakohad jäävad aga tühjemaks. Sageli puudutabki see probleem just noori, kes parema tuleviku nimel lähevad kodunt kaugele tööle ja väga sageli oma kodumaakohta tagasi ei tule.

Otsides lahendust, mis oleks see, mis hoiaks noori maapiirkonnas, leidsime, et seda aitaks teha ettevõtlus. Ehk siis tuleks luua võimalused, et noored loodsid oma ettevõtteid, just selliseid

pisemaid.

Kuigi suurtööstused looks rohkem töökohti, on inimestel paratamatult soov säilitada oma elukeskkonda ja nii suurtele muutustele sõditakse vastu. Kuidas aga teha nii, et pealekasvav põlvkond oleks ettevõtlikum ja looks just maapiirkondadesse ettevõtteid? Mõtetena pandi kirja nii maksusoodustused alustavale ettevõtjale, riigi toetused, koolitused ja soodsa pinna pakkumine ettevõttele. Kõige enam poolehoidu kogus aga mõte eeskujudest, ehk kutsuda edukaid ettevõtjaid noortele rääkima ja oma lugu jagama, et neid innustada ja heas mõttes nakatada ettevõtluspisikuga.

Minnes veelgi sügavamale, leidmise võimalusi, kuidas me saaks üksikisiku, kogukonna, omavalitsuse ja valitsuse tasandil eeskujude andmist toetada. Näiteks saab iga lapsevanem olla eeskujuks oma lapsele, kogukond saab aidata ettevõtjate esinema kutsumisega, omavalitsus saab toetada noorte kogemusvahetuse programme ja valitsus saab luua toetusmeetmeid.

Kuigi õhtu oli pikk, olid osalised rahul, et tekkisid uued mõtted ja ideed. Nagu üks osalistest sõnas: „Maailmaparandaja tunne on kella poole kaheksa peal.“

Igas paigas kooruvad välja aga erinevad kogukonda kõnetavad probleemid, millele välja pakutud lahendused on arutlustesari kodulehel <https://kestame.rahvaalgatus.ee/> tulemuste alt leitavad. Sarja eesmärk on lahendusideede põhjal jõuda konkreetsete ettepanekuteni, mida teha KOV-ile, valitsusele või parlamendile. Saadud ettepanekud peaksid olema sisendiks „Eesti 2035“ strateegiasse ja maakondlikesse arengukavadesse.

“Mis koht see Rapla siis on?” küsis Märt Treier Rapla arengukonverentsi alustuseks. Nii tema kui ka mitmed teised kaugelt kohale sõitnud kõnelejad ei teinud vahet Rapla linnal ja Rapla maakonnal ning rääkisid maakonna asemel linnast/vallast.

Mari Tammar

15. novembril toimus Rapla riigimajas Raplamaa arengukonverents, kus tutvustati Raplamaa uut arengustrateegiat ja terviseprofili. Dago Antov rääkis transpordi tulevikust ja Ott Pärna ellujäämisstrateegiast. Päeva lõpetas arvamusihiidrite debatt, kus oma seisukohti Raplamaa tulevikust jagasid Laine Randjärv, Artur Talvik, Dago Antov, Piret Minn ja Heiki Hepner. Kogu päeva juhtis ja võrtsitas oma teravate kommentaaridega Märt Treier.

Minul kui Rapla linna elanikul oli tore oma kodukoha tulevikust mõelda, ent saalis istusid inimesed ka Kehtnast, Kohilast ja Märjamaalt, kes olid kohale tulnud siiski Raplamaa, mitte Rapla arengukonverentsile. Olgugi et konverents oli hästi korraldatud, kaldus ta juba eos ühele poole kreeni. Õnneks hõlmasid Tavo Kikase arengustrategia tutvustus ja Ülle Laasneri terviseprofiil siiski maakonda, ent pisut põhjalikumalt süvenemist oodanuks ka väliskülastajast.

Ringteed ja veel kord ringteed

Märt Treier oli konverentsile eelnenud päeval kohtunud Tartus arstidega ja küsinud nende käest, mis neil Raplaga seostub. Need Tartumaa arstid olid öelnud kolm märksõna: Aivar Kuusmaa, Avis ja ringteed. “Te olete ringteede pealinn, kas te ikka teate seda? Võtke see omaks. Identiteeti saab luua selle ümber, mis juba olemas on – nii et rajage neid ringteid veel juurde,” naljatas Treier ja ütles: “Korvpall ja ringteed on teie maine resultaat, võtke või jätke.”

Seejärel sai tervituseks sõna Raplamaa Omavalitsuste Liidu juhatuse esimees Heiki Hepner. “Meil on maakonna arengustrategias väga ambitsioonikad eesmärgid. Vahest kõige ambitsioonikam on esimene punkt, et meie rahvastiku arv peaks olema aastaks 2035 vähemalt 35 000. Kui kõik muu kahaneb, siis meie peaksime vähemalt püsima ja kasvama. See ei tule iseenesest. See tuleb siis, kui meil on hea looduskeskkond, elukeskkond ja meil on lihtsalt siin hea elada. Ma loodan, et sellest arengustrategiast kujuneb elav dokument. Mitte nii, et tegime ta valmis ja panime ta õhtuks riuli peale ja sinna ta ka jäi,” sõnas Hepner.

Treier püüdis tema kõnest kinni sõna “elav strateegia” ning küsis, mis see on. “Strateegia puhul on viis näppu: sa tuvastad probleemid, siis sa kirjeldad neid, siis kavandad tegevusi, teed neid tegevusi ja lõpuks annad tagasisidet. Kui sa kõiki neid teed, siis ongi elav strateegia ja ega

“Kas Rapla on vitamiin või valuvaigisti? Vitamiin on selline asi, mis on, aga kedagi ei sega, aga valuvaigistit on vaja. Kui on toode, mida kellelgi on vaja, siis käiakse tema eest raha välja. Kellel on Raplat vaja?” küsis Ott Pärna.

Foto: SIIM SOLMAN

seda keegi teine ei tee kui meie ise,” vastas Hepner ja loetles, et strateegia elluviimine on nii kohalike omavalitsuste, aktiivsete inimeste kui ka ettevõtjate kätes. “Mis värvi see kass on, nimetame teda siis strateegiaks, arengukavaks või plaaniks, ei oma tähtsust. Põhiline on, et see kass hiiri püüaks,” ütles Hepner kokkuvõtvalt.

“Eristu või sure maha – see on turundusstrateegia üks vundamente,” provotseeris Treier edasi. “Nagu ma ütlesin, on Raplamaa ristteel,” alustas Hepner. “Sa tahtsid öelda ringristmikul,” lõikas Märt Treier vahele (mille peale publik naeris). “Ringristmikul on see hea asi, et sul on ringi peal hetk aega otsustada, millise tee otsa pealt maha keerata, aga ma arvan, et sellest jääb ükski väheks, kui me ainult ringtee läbi Raplamaad identifitseerime,” tõmbas Hepner sellele mõttekäigule joone alla – kuigi 70% konverentsist räägiti ikkagi liiklusest, teedest, rongidest ja lennuväljast.

Iga vald on oma strateegia sepp ja rahva õnne valaja

Just nii kõlas üks muusikalistest vahepaladest, mida Thea Paluoja ja Kert Markus Valdek konverentsi publikule pakkusid. Armastatud mängufilmi “Viimne reliikvia” laule, mille tekste olid ROL-i büroo loomingulised naised vaimukalt moderniseerinud, kõlas sündmusel päris mitu.

Vaimukas oli ka ettevõtja ja arenguökonomisti Ott Pärna ettekanne, mis siinkirjutaja arvates oli (juhul kui anda talle andeks tema Rapla-kesksus) päeva parim.

“Strateegia on plaan mingite eesmärkide saavutamiseks. Milline on



Kultuuriklubis Baas toimunud arutluse eestvedaja oli Maris Jõgeva (vasakul).

Foto: SIIM SOLMAN



Hipsterlik väikelinn, demokraatia kants või katsepolügon?

see visioon, milline on Rapla 25 aasta pärast? Kui see visioon on olemas, saame teha strateegia sõja võitmiseks. Mitte suured ei söö väikeseid, vaid kiired söövad aeglaseid. Alati leidub neid, kes on meist suuremad, aga meie võime olla kiiremad,” alustas Pärna oma ettekannet.

“Kas Rapla on vitamiin või valuvaigisti? Vitamiin on selline asi, mis on, aga kedagi ei sega, aga valuvaigistit on vaja. Kui on toode, mida kellelgi on vaja, siis käiakse tema eest raha välja. Kellel on Raplat vaja?” küsis Pärna ja jätkas: “Igakord ei pea ratas leiutama. Maailmas on saanud väga palju inimesi kopeerimisega rikkaks. Nii et kopige jumala eest, aga te peate selle, mida kopite, ära kodustama.”

Pärna tõi välja selle, et kui kliima soojenemise tõttu maailmameri meetri võrra tõuseb, hakkavad liikuma miljardid inimesed. “See, et meil on täna mõni pagulane, kellel on kõht tühi või kelle kodus on sõda, kahvatu selle kõrval, et meil hakkavad miljardid inimesed liikuma, sest neil on varbad märjad.”

Kuid selle kõrval on juba praegu n-ö mobiilseid töötajaid, kellest 700 miljonit on teadustöötajad. “Need on head inimesed, kes on maailmas liikvel ja neil on uudishimu siia tulla, kui siin midagi ägedat juhtuks. Ägedad inimesed tulevad aga teiste ägedate inimeste pärast ja ettevõtteid tulevad omakorda ägedate inimeste pärast, et neid endale tööle saada. Aga mida need ägedad inimesed elukoha valikul hindavad?”

Madal saastatuse tase, madal kuritegevus, tolerantne ühiskond, madalad elamiskulud, kvaliteetne tervishoid, jalakäija- ja rattasõbralik, hea ühistransport jne. Raplal on pooled neist vabalt olemas. Te olete kõige lähem terviklik omavalitsus Tallinnale, mis on raudteega korralikult ühendatud. Võimalusi on. Jumala eest, tehke ära ja uskuge sellesse, mis te teete,” ütles Ott Pärna väga motiveerivalt.

Tema visioon Raplast kui väikesest Tallinna koopias, kus elavad hipsterid, kes Tallinnas Telliskivi loomelinnakus tööl käivad, aga õhtuks

rongiga Raplasse sõidavad ning siinset ettevõtluskeskkonda turgutavad, meeldis mulle väga. Vana autobaasi maja, sealset kultuuriklubi Baas ja garaazides peetavat “Särina” festivali on ennegi Telliskivi loomelinnakuga võrreldud. Kui me tõesti sooviks, et talendikad teadlased siia pesa punuma tuleks, peame just sellist tänapäevast, ent retrohõngulist keskkonda koos kultuuri ja maitsva toiduga siin kultiveerima ja muidugi tegema kõik selleks, et noortel peredel ja nende lastel oleks siin hea.

Või äkki hoopis filmistuudio ja ülikool?

Nii mõnigi ootas põnevusega tuleviku debatti. Olgugi et see võinuks kujuneda päeva rosinaks, seda see siiski polnud. Kõlama jäid meeste mõtted, kes tegelikult Raplamaad ei tunne, ning sisulisest arutelust sai vaimukuse mõõduvõtt, millele Treier omalt poolt kõvasti takka andis. Kui aga mingisuguseid üldistusi siiski teha, olid põhiteemad (nii nagu kogu

konverentsil) maakonna ühendatus Tallinnaga, elanike arv ja identiteet. Viimase puhul käidi välja põnevaid ideid, mille ümber Raplamaa võiks oma identiteedi luua.

“Raikküla kärjad on ju tegelikult Eesti demokraatia kants. Ehk Raplamaa on koht, kust Eesti demokraatia on alguse saanud. Kui Raplamaa tutvustaks end kui Eesti demokraatia kantsi, oleks ta tõesti omanäoline koht. Ja siis arengukava võiks keskenduda kogukondadele ja iseorganiseerumisele ja altpoolt üles tulevale mõttelaadile, mis tooks kindlasti ka väga häid ja suuri ideid,” pakkus välja Artur Talvik.

Laine Randjärv jällegi arvas, et Raplamaal võiks tegutseda kultuuriülikool ja metsaülikool. “Minu arvates see metsa teema ja looduse teema ja puhas elukeskkond on üks oluline teema siin Raplamaal ja see võiks kulmineeruda siin metsaülikoolis. Ja ka kultuurivaldkond on nii oluline. Me teame kirikumuusika festivali Raplas, me teame koore ja Thea Paluoja, Urve Uusbergi ja

üldse Uusbergide suguvõsa oma kultuuriga. Et selline kultuuriülikool rahvaülikooli stiilis oleks kindlasti siin üks ülioluline institutsioon,” mõtiskles Randjärv.

Oma metsaülikooli mõtte kõrvale rääkis Randjärv, et siia võiks teha näidisväljad – hästi tehtud noored, lageraie ja selle kõrval ürasekitest ärasöödud, surnud ürgmets. “Te soovitate teha Raplamaast polügoni?” küsis talt Märt Treier, millele Randjärv jaatavalt vastas: “Positiivses mõttes polügoni.” Sellele järgnes pikem arutelu metsamajandamisest.

Debati lõpus sähvatas aga Talvikule veel üks mõte: “Ma tean, et filmiinimesed väga põhjalikult otsivad kohta filmistuudio jaoks. Neil oleks vaja suurt stuudiopinda, kus nad saaksid rahulikult tegutseda ja miks mitte ka võttekohta õues, kus saab dekoratsioone üles panna. Initsiatiiv on olemas ja mingi osa rahast on olemas. Raplamaa on just sellisel kaugusel, kus selline stuudio võiks asuda. Ehk selle Kurmeti Hollywoodi idee tasuks uuesti üles noppida.”

Ettevõtja, arenguökonomisti ja ühiskonnategelase Ott Pärna soovitused Raplamaale

- “Imago võitlus on elu võitlus.” (Raul Rebane)

Mõelge, mis on see Raplamaa lugu, mille poolest teid tuntakse. Selle loo puhul on oluline, et te ise seda kannaks ja siis hakkavad ka teised seda kandma.

Võtke kätte sirkel ja tõmmake Rapla ümber saja-kilomeetrine ring ja vaadake, mis sinna sisse jääb.

Vaadake, mida huvitavat selle ringi sees on ja analüüsige seda erinevate sihtgruppide kaupa (spordiinimesed, kultuuriinimesed jne). Näiteks on teil üks pikemaid kardiiradu. Teil on siinsamas Laitse rallipark. Teil on 70 km kaugusel

Audru ringrada. Teil on rasketehnika kompetentsikeskus.

- Igale piirkonnale läheb seda paremini, mida paremini on ta ühendatud teiste piirkondadega

ehk vaadake üle erinevad aknad, mille kaudu inimene siia jõuab (teed, lennukid, internet jne). Märgistage kasutaja teekond, kuidas ta siia jõuab, ja ka see, kuidas ta üle veebi Raplasse tuleb.

- Teil on saadikud, kes on Raplamaalt pärit – pange nad tööle.

(Slaidil: Katrin Karisma, Kristiina Ehin, Anne Veski, Priit Võigemast, Märt Avandi jne.) Nad kõik on müügimehed. Andke neile see üks lehekülg kätte, millist Raplamaad tuleb müüa, ja pange nad tööle. Võigemast edastab õhtust õhtusse laval teiste mõtteid – las ta siis edastab ka Rapla mõtteid. Neid saadikuid on erinevatest valdkondadest ja nad kõnetavad erinevaid sihtrühmi.

- Kui te tahate, et Raplamaal oleks rohkem inimesi, tehke kõik mis võimalik, et noortel peredel ja nende lastel oleks siin hea!

Kui noortel on enesekindlus, et nende laps saab siin sama hea hariduse kui Reaalkoolis, siis ta ei vali Tallinna. Uue riigigümnaasiumi te saite, aga tehke siin hariduse uutmist ka sisuliselt.

- Mõelge välja, kuidas Raplast teha väike Tallinn.

Välismaalane ja hipsterlik noor tahab töötada Tallinnas Telliskivi loomelinnakus, aga tal on tuhat korda odavam elada Raplas. Nii et mõelge, kuidas te saaksite Raplas pakuda sama hipsterlikku raudteejaamaturgu, söögikohti ja kultuurikeskkonda, mis on Tallinnas. Ta saab tööle ja tagasi väga edukalt rongiga ja samal ajal saab rongis meilid läbi lugeda. Tallinn on see suur koer, aga teie olete väike koer, kes saab alati näksata sealt, kus vaja.

- Teil on terve linn “lõuendeid” täis – pakkuge need välja.

Teil on terve linn mingeid suuri tööstushooneid täis, millel on hallid seinad. Kutsuge kas või Navitrolla Võrumaalt siia või pakkuge need lõuendid välja lastele või noortele, et te saaksite ka visuaalselt oma unistused teoks teha. Oma lugu saab jutustada ja toetada visuaalidega, seega tasuks kastist väljapoole mõelda.

Vigala meeskvintett lõpetas.

Meestelaul Vigalas jääb



Oma 20. aastapäeva kontserdil 3. novembril 2018 teatas Raplamaal hästi tuntud Vigala meeskvintett tegevuse lõpetamisest. „Kunagi peab seda ikkagi tegema, parem lõpetada siis õigel ajal,“ ütles kvinteti juht ja mootor Olavi Meeles.

Reet Saar

Üks oluline tegur on siiski ta enda häälepaelad, mis ei võimalda enam laulda. Aastapäeva-kontserti valmistati pikalt ette ja töös oli mitu stsenaariumi, sõltuvalt sellest, kuidas hääl taastub. Kontserdil soleeris Olavi vaid ühes laulus, ülejäänud aja dirigeeris laval olnud koore või saatis laulumehi kitarril ja suupillil.

Kvinteti 20. aastapäeva kontsert anti Vana-Vigala tehnika- ja teeninduskooli saalis. Lisaks päevakangelastele astusid üles Vigala meeskoor, Pärnu-Jaagupi naiskoor Jakobi ja Lihula naiskoor Leelo. Just viimasega on meeskvintetil olnud mitmeid ühiseid esinemisreise ka piiri

taha. Öhtu avasõnad laususid Olavi tütar Aveli Meeles ja tema sõbranna Anni Vitsberg, kes meenutasid, kuidas veel päris väikeste tüdrukutena algas nende koostöö kvintetiga. Neiude noored hääled on meeste laulmist tihti värvikalt täiendanud. Olavi rääkis muheldes, et Saaremaal on neile kord öeldud, et kvintett on nagu on, aga vaat need tüdrukud on teil tõelised pärlid.

Jutt tal jookseb ja pajatada mees oskab. Kontserdil värvikate

vaheteksstidega publik „pihku“ saada tuleb tal välja mängleva kergusega.

Kontserdi kava oli kokku pandud tähenduslikest lugudest, mida aastate jooksul esitatud, samas oli valikul juures pisut kurblik ja head aega ütlev alatoon. Kõige selle juures ei muutunud kontsert nutupeoks, vaid oli täpselt välja timmitud tonaalsusega ilus punktipanek lauluaastatele. Kava lõpus kõlasid kõigi esinajate ühises esituses Rod Stewarti tuntud laul „Sailing“ ja Leonhard Coheni „Hallelujah“, mis olid saanud meeskvintetile vastavad eestikeelsed sõnad.

Kontserdil anti lootust, et meestelaulu võib vahel veelgi kuulda. „Me ei kao ära, aga kuna mu „tehniline seisukord“ ei võimalda enam laulda, siis kvintetti ju enam pole. Vanasti olime kõik Vigala mehed, kuid elu on viinud osa meist kaugemale. Olla päev otsa tööl, hakata pärast seda Vigala poole sõitma ja jõudes poole üheksaks kohale – millal sa seda laulu veel õpid,“ rääkis Olavi olulistest muutustest.

Triost kvintetiks

Meeskvinteti tekkelugu ulatub otsapidi 1980-ndatesse aastatesse. Siis tegutses Vigala kolhoosis bänd Meenutus, mis „spetsialiseerus“ lõpuks laulule. „Ma olen meestele ikka öelnud, et me viis aastat harjutasime bänditegemist ja siis saime aru,

et pillimängu me kunagi selgeks ei saa. Laulmine tuli meil paremini välja. Nooti me ei tundnud. „Leiutasime“, et kui klaveril kaks klahvi korraga alla vajutada, siis see kõlab kenasti. Üritasimegi teist häält kaasa laulda. Lõpuks kõlas bändis kolmehäälnel laul, mida tollal teistelt bändidelt harva kuulda võis. Muusikakooli haridust meil kellelgi ei olnud, näpud ikka eksisid, aga rahvas meid selle viie aasta jooksul kolhoosipidudel ja mujalgi välja ei vilistanud,“ meenutas Olavi.

Kvinteti päris algus on siiski seotud Pärnu-Jaagupiga, kuhu Olavi läks keskkooli. Ta hakkas pärast kooli lõpetamist laulma Pärnu-Jaagupis ellu kutsutud kammerkooris. Noorepoolses koosseisus oli mehi vähe, kuid ühel hetkel olid viiest mees-

lauljast kolm Vigalast. „Mõtlesin, et miks peame käima mööda ilma, kui mehed on kohapeal olemas. Kui koor hakkas lõpetama, siis meie alustasime. 1997. aasta 19. detsembril oli Pärnu-Jaagupis Halinga valla pensionäride jõulupidu, kus oligi kolme mehe esimene esinemine.“ Üsna pea lisandus neljas ja aasta pärast viies laulja.

Alguse tegid Olavi Meeles, Tõnu Haljas ja Meelis Papp. Seejärel tuli juurde suurepärane I tenor Henn Kalda. Neljakesi käidi mõnel konkursilgi, siis kutsuti juurde bariton Meelis Välis. „Mul polnud plaanis, et laulmine peab viiehäälseks minema, aga ilmselt keegi soovitas, et võtke see hea kõriga mees ka, ja siis oluaks piinlik öelda, et ära sa tule,“ vahendas Olavi algusaegu läbi humoorika vaatenurga.

Vigala meeskviinteti kaubamärk oligi viiehäälane *a capella* laul, mille seaded on Olavi tehtud. Tema sõnul on raske olnud siis, kui esinemine oli võõras kohas ja vahel mõni helitehnik ei saanud aru, miks peab igal mehel oma mikrofon olema. Vahel anti vaid kolm – et sellest ju piisab. Ükskord kruttis üks helitehnik nuppe nii, et Meelis Välise mikrofon oli hoopis väljas, aga mehe tugev hääل jõudis publikuni ka ilma selleta. Sellised seigad on üks põhjusi, miks kvintetile on meeldinud laulda väikestes rahvamajades, kus pole võimendust vajagi, sest nad suudavad saali ära katta. Olavi möönab, et võrreldes algusaegadega on helitehnikud sammu edasi astunud ja eeltoodud apse enam ette ei tule.

Päevikut või kroonikat pole juhendaja kvinteti tegevuse kohta pidanud. „Markantsemad juhtumid on kõik siin,“ osutab Olavi sõrmega pea poole, „aga mul on alles kõigi nende aastate kalendermärkmikud. Sinna on kõik meie käigud üles tähendatud.“ Nende aastate peale tuleb keskmiselt kaks kontserti kuus. Kõige kiirem aeg oli kümmeaasta eest, kui nelja jõulueelse nädalaga oli 16 ülesastumist. Suur koormus häiris ka pereelu ja kõik ei suutnudki sellega harjuda. „Aga tagasi vaadates oli see tore aeg. Noorem inimene ka taastub vähesest magamisest ja ringisõitmisest kiiremini.“

„Meie kõige suurem saavutus on see, et oleme Vigala rahvale

südamesse läinud,“ toob kvinteti juht välja nende jaoks kõige olulisema. Rahvarohked on olnud kõik nende ümmarguste aastapäevade kontserdid kodukandis. Lahkumiskontserdiks saanud viimasel esinemisel oli tuubil täis Vana-Vigala tehnika- ja teeninduskooli saalis oma kolmsada kuulajat, kes kontserdi lõpus tõusid tänutäheks püsti ja plaksutasid peod tuliseks. Vestluses räägib Olavi kvintetist esmalt ikka olevikus, siis aga parandab end ja „on-ist“ saab „oli“.

Koht Vigala rahva südames

Vigala meeskviintett on end mitmel konkursil proovile pannud. Nad on tulnud aastatel 2004–2008 Saue vallas peetud Veskitammi konkurssidel laureaadiks, kaks korda on võidetud Vooremaa lauluvõistlus. Olavi enda jaoks oli kõige suurem saavutus 2011. aastal Raplas toimunud Eesti Meestelaulu Seltsi lauluvõistlus, kus jagati esikohta kõrgeimas ehk A-kategoorias: „See oli tehniliselt meie kõrgeim saavutus.“ Siiaamaani on tal meeles, et esitati „Obladi oblada“, „Seitse meest pandi sadamas pokri“ ja Boni laul operetist „Silva“.

Muide, ka operetirepertuaariga olid meeskviintetil soojad suhted, sest kord Lihula naiskoori aastapäevakontserdiks ette valmistatud operetilaulude plokki on korduvalt kavadesse põimitud. Valged sallid ja kindad ning torukübarad ja jalutuskepid ning tantsuline liikumine on nendele numbritele ilmekust lisanud.

Kvinteti repertuaaris on sadakond laulu. „Kõrgajal olid need meil kõik peas. Ühel konkursil, kui meil olid noodid ees, saime märkuse. Öeldi, et te olete ansambel, koorilauljad laulavad noodist. Sestpeale panime noodid kõrvale. Nüüd on aeg teinud oma töö, seda enam, et peaaegu aasta pole me enam aktiivselt proovi teinud, ja siis inimene hakkab unustama. Kõrgajal oli meil aktiivses kasutuses 30–40 lugu ja oleksime võinud anda kolm täispikka kontserti päevas erineva repertuaariga,“ kõlab järjekordne meenutus.

Muusikas on Olavi täielik iseõppija. „Ega ma uhkust selle üle ei tunne, et mul muusikalist haridust pole,“ ütleb ta enesekriitiliselt. Tagantjärele tarkus kõlab, et võinuks küll omal ajal keskkooli tulles hakata muusika-

koolis ka akordionit õppima, nagu isa soovitas, aga siis tundus noorukile, et kuidas ta teistest palju vanemana seal alustab. Alles pärast keskkooli hakkas Olavi end muusikaliselt harima. Suureks õpetajaks on talle olnud Pärnu-Jaagupi muusikaõpetaja ja dirigent Marje Pajula. Lisaks on Olavi ise palju juurde lugenud, kuidas dirigeerida või arranjeerida. „Kõik need teadmised ja oskused on tulnud aastatega. Alustades olime kõik samal tasemel. Meestega koos oleme õppinud, nad on sama targad, aga neil pole ehk nii palju edevust, et teiste ette ronida,“ keerab Olavi jutu jälle huumorivõttesse.

Kõik need 20 aastat tehti proovi igal kolmapäeval. Aastaid saadi kokku Meelis Pappes kodu. „Suur kiitus ta prouale, kes kannatas iga nädal välja selle kassikontserdi, sest ega laul kohe kõlama hakka.“ Et tulla toime esinemisega suuremates ruumides, kus üksteist nii hästi ei kuule kui ninapidi koos olles, hakati edaspidi proove tegema Kivi-Vigala rahvamajas.

Olavi ei salga, et on kurb, kui enam ei saa ise laulda ja et kvintett lõpetas: „See punt on ju minu lapsuke. Elutöö, millega on nüüdseks kõik. Järgmisel päeval pärast kontserti oli ikka väga tühi tunne. Olen suuri kontserte enne ka teinud. Kui varem oli nii, et teed kontserdi ära ja hakkad mõtlema järgmise peale, siis nüüd seda ei ole. See ei ole hea tunne, aga mis sa teed.“

Meestelaul jätkub

Vigalas jätkab nüüd meestelaulu traditsioone väike meeskoor. Sellegi kollektiivi „pärm ja juuretis“ on Olavi Meeles, kontsertmeister ja dirigent on Silja Käär. Praegu tegutseb Vigala meeskoor projektikoorina, mis saab kokku üle kahe nädala pühapäeviti, et kolm tundi koos harjutada.

Kui Vigala meeskviintett andis 2014. aastal välja oma CD-plaadi ja valmistus seda esitlema, kutsus Olavi kokku väikese koori jagu mehi, et kontserdile võimsust juurde anda. Ta käis läbi kõik pered, kus teadis olevat laulumehi, ja tore küll – keegi laulma kutsututest ei öelnud ära. Värske kooslus sai kontserdil kiita ja hakati edasi koos käima. Möistagi kõik ei jäänud – nähti, et Olavi ei tee nalja, ajab taset taga ja tahab tulemust

saavutada. Mehi sõidab proovidesse ka Pärnust, Jaagupist ja Märjamaalt. Lauljate hulgas on kogemusega koorilauljaid, aga on ka neid, kellel on suurepärane hääл, kuid kes pole elus kunagi varem kooris laulnud.

„Ma väga tahan, et Vigalast meestelaul ei kaoks. Loodan, et see koor täidab kas või natukene selle tühiku, mis kvintetist jääb. Arvan, et siin taga on ka eeskuju, mida meeskviintett on 20 aastaga andnud.“ Vigala meeskoor on väike - viimati oli koos kvintetiga laval 17 meest. Olavi proovib koori suuremaks kasvatada, aga mehi pole lihtne leida. Ka on kvinteti tase kõrgem kui kooril keskmiselt, neil pole huvitav hakata uuesti A-st ja B-st peale. Kvinteti mehed on küll öelnud, et nad on nõus vajadusel koorile appi tulema, aga see pole see, kui kooriga koos ei hinga.

„Me ei suuda lüüa massiga ja veel mitte ka väga kõrge kvaliteediga, aga meeste laulul on selline kõla, mida teistel hääleliikidel ei ole, ja kui suudad selle välja võluda, siis on niisõ olemas. Tahan meestele selgeks teha, mida on võimalik saavutada, kui viitsid vaeva näha. Aga tulemused ei tule kohe. Lavale pääsemine tähendab äravalituks olemist ja kui saalitäis rahvast pärast kontserti esinejaid püsti tõustes tänab – seda kogeda on ülev tunne.“

Publikupuudust pole meeskviintetil olnud. Vigala rahvas teab ja armastab oma mehi nagunii, aga kus kvintett juba teist korda esineb, ka seal kuulaja teab, mida neil on oodata. „Mütsiga lööma ei lähe me ka siis, kui saalis on üks inimene. Muide, me oleme andnud kontserdi ühele – meid telliti Nõmme kõrtsi sünnipäevaks laulma ühele härrasmehele. Selle mehe nägu oli väga tore vaadata – ta oli tõsiselt üllatunud,“ pajatas Olavi.

Aga laulukaaslased suutsid ka teda ennast rabada, kui sünnipäevakontserdi lõpul kinkisid talle puust Olavi, helihark ühes ja noodimapp teises käes. Selle puuskulptuuri valmistas Kullamaal elav Merike Salumaa.

„Üllatus oli täielik, midagi sellist ei osanud ma oodatagi,“ tunnistas ta. Önnitlejad kutsusid Olavit küll tantsu-, küll näiteringi, sest nüüd on tal laulmisest ju palju vaba aega, aga Olavi sõnul pole need harrastused tema jaoks. Tema hinges heliseb muusika.

Vigala meeskviinteti juht Olavi Meeles on töötanud autojuhi-na, tanklas ja puiduettevõttes. Praegune amet on tehnooog metalliettevõttes Welmet. Alati on palgatöö kõrval kuulunud muusika.

Foto: SIIM SOLMAN

Vigala meeskviinteti liikmed Henn Kalda, Meelis Papp, Olavi Meeles, Meelis Välis ja Tõnu Haljas.

Foto: erakogu



Teised temast

Pärnu-Jaagupi naiskoori Jakobi dirigent Marje Pajula: Olavi laulis mu käe all koolis ja hiljem kooris. Ta on suur iseõppija: kõik, mis muusikat armastav inimene endasse ahmib, jääb talle külge. Olavil on suur muusikaarmastus ja tohutu sihikindlus viia alustatu lõpuni. Ta on lauludele seadeid tehes kindlasti toiminud proffidest erinevalt, aga saanud hea tulemuse. Ta on minu käest nõu küsinud ja konsulteerinud kavade koostamisel, aga minu kätt nende asjade kokkupanemise juures ei ole. See on imeline, et Vigalas oli kvintett, kellele kogu nende tegevus oli elustiil. Kuulajad oskavad sellest lugu pidada. Olavi on maksimumalist. Ka proovides kasutas ta alati oma häält maksimaalselt, ja eks seegi jättis oma jälje.

Ukraina vabatahtliku muljed elust Kohilas: **"Tahan Eestisse elama tulla."**

Ukrainast pärit Farid Azizov (24) on Kohilas ja Hageris töötanud vabatahtlikuna aasta aega. Koju tagasi sõidab ta laupäeval, 1. detsembril.

Siim Jõgis

Raplamaa Sõnumid istus temaga laua taha ja uuris, kuidas aasta on möödunud. Nagu näha, võtab Azizov selle aasta kokku positiivsetes toonides. Kohe nii positiivsetes, et tal tekkis soov tulla Eestisse püsivalt elama.

Samuti tegime juttu sellest, mis tunnetega naaseb ta oma kodulinna Mariupolisse. Teatavasti asub see Ida-Ukraina konfliktikolde lähedal ning oli konflikti esimestel nädalatel ka separatistide käes. Azizov ütles, et ta koges sel ajal ka hirmsaid hetki, ent praeguseks on tavapärane elu taastunud. Ometi ei taha ta enda sõnul tervet oma elu sünnilinnas veeta. Seega kaalub ta tõsiselt varianti tulla koos oma elukaaslasega elama Eestisse. Selleks tuleb leida sobiv töökoht. Ideaalis võiks see puudutada ajaloo ja arheoloogia valdkonda, sest just nendel erialadel on Azizovil kõrgharidus.

Oled aasta aega elanud vabatahtlikuna välisriigis. Kui keeruline see sinu jaoks on?

Farid Azizov: Ei saa öelda, et see oleks keeruline. Tööd oli muidugi palju, aga samas oli see põnev. Pigem ütleks, et see oli minu elu parim aasta. Kui oled veel noor, tuleb korda saata midagi erilist. Otsustasin sellest projektist osa võtta, sest tundsin, et vastutus olla täiskasvanu on peagi käes. Ma ei tunne üldse, et oleksin selle

aasta raisanud. Vastupidi, olin siin rõõmuga. Tahan tänada kõiki, kellega siin olin.

Miks valisid just Eesti?

Arutasin seda hiljuti teiste vabatahtlikega ja nad küsisid olulise küsimuse – kas mina valisin Eesti või valis Eesti minu? Pigem tunnen, et Eesti valis minu.

Kuidas nii?

Esitasin mitu avaldust erinevatele EVS-i (Euroopa vabatahtlik teenistus) projektidele ja esimese vastuse sain Eestist. Kaks nädalat hiljem sain juba kinnituse. See toimus kõik suve jooksul, aga ülejäänud vastused sain alles oktoobris. Siis olin juba Eesti kasuks otsustanud.

Aga kas sina valisid Kohila või valis Kohila sinu?

Ma arvan, et Kohila valis minu. Otsisin Google'i kaudu Kohila kohta infot ja jõudsin lühikese Wikipedia artiklini. Sellest minu jaoks piisas.

Mis olid sinu ülesanded siin?

Kaks päeva nädalas töötan Sipsiku lasteaias, ühe päeva olen siin Kohila avatud noortekeskuses (KANK) ja kaks päeva Hageri noortekeskuses. Erinevate ürituste korraldamisel olen samuti aidanud.

Kas lasteaia keelebarjääri ei tekkinud, kui lastega suhtlesid?

Nad on kuue-seitsmeaastased ja mõned neist teadsid juba ingliskeelseid sõnu.



Ukrainast pärit vabatahtlik Farid Azizov.

Foto: SIIM SOLMAN

Iga vabatahtliku puhul on kahju, kui ta ära läheb

Kohila avatud noortekeskuse juhataja Tessi Illustrumm-Press Faridist:

Temast on väga palju abi. Poistele meeldib temaga erinevaid mängida, näiteks piljardit. Farid leiab nendega kiiresti ühise keele. Palju on abi ka füüsilise jõu poolest. Kui mingitel üritustel on olnud vaja laudu ja toole tõsta, siis on ta alati abiks. Mulle tundub, et Faridile siin meeldib. Ta on alati tahtnud tegutseda ja tulnud meile appi ka töövälisel ajal. Nüüd on kahju, et tal aasta aega täis saab ja ta tagasi koju sõidab. Iga vabatahtliku puhul on kahju, kui ta ära läheb. Nii ka Faridiga. Aastaga õpid inimest tundma ja ka kollektiivis tekivad ühised harjumused. Sellel aastal oli Kohilas esmakordselt kolm vabatahtlikku. Varem on neid olnud kaks.

Üks laps oskas vene keelt ja temaga oli lihtne suhelda. Tema aitas ka mõningaid sõnu tõlkida vene keelest eesti keelde. Õpetajad aitavad samuti. Nemad räägivad nii

inglise kui ka vene keelt. Olen natuke ka eesti keelt õppinud.

Kas su emakeel ongi vene keel?

Tegelikult on emakeel ikka-

gi ukraina keel, aga ma oskan mõlemat. Elan Ida-Ukrainas ja enamik inimesi räägivad mõlemat keelt.

Mis puudutab sõjalist konflikti Ida-Ukrainas, siis ma loodan, et sinu lähedaste ja perekonnaga on kõik korras.

Jah, on küll. Nad on turvalises kohas.

Kas sa sõjategevust oled seal näinud?

Olen küll. Elan Mariupoli linnas ja see on umbes viiskümmend kilomeetrit rindejoonest. Ma nägin oma silmaga päris palju. Raske oli.

Kas see hirmutas sind, kui sina ja su pere olid rindejoonele nii lähedal?

Alguses küll. Umbes aasta aega, kui see konflikt alguse sai. Hirmus oli vaadata, kuidas separatistid meie linna okupeerisid. Selline tunne oli, et Ukraina riik jättis meid maha. Tundus, et olime ühe

sammu kaugusel pankrannikust. Kui sa oled normaalne inimene ja roosadid prille ei kanna, siis näed, mis seal tegelikult toimub. Kõige hirmsam oli 2014. aasta augustis, kui Ukraina väed tulid Mariupolisse tagasi. Tekkis ohtlik hetk. Separatiste väed olid ainult kahekümne kilomeetri kaugusel linnast.

Nüüd, kui sellele sündmusele tagasi vaadata, see enam nii hirmus ei tundugi, sest midagi muuta enam ei saa. Palju raskem oli oodata, et midagi hirmsat võib juhtuda. Aga kui Ukraina sõdurid juba tagasi linnas olid, taastus ka turvatunne. Nüüd on normaalne elu taastunud. Inimesed käivad tööl, lapsed koolis ja lasteaias. Linnapildis on Ukraina sõdureid küll näha, aga see on pigem hea.

Sa sõidad 1. detsembril Ukrainasse tagasi. Kas sa tunnend end seal turvaliselt?

Jah, tunnen küll. Ma usun Ukraina armeesse. Nad kaitsevad meid. Aga kui sa juba küsid, siis tegelikult ma koju tagasi minna ei taha. Ma ei taha tervet oma elu sünnilinnas veeta. Kui aus olla, siis tahaksin tulla tagasi Eestisse. Ennekõike sõltub see sellest, kas ma leian siin tööd. Suvel käis mu tüdruksõber Kohilas külas ja me sõitsime Eestis ringi.

Kas sa kujutad ette, et võiksid koos oma elukaaslasega Eestisse kolida?

Jah, ma usun sellesse. Väga loodan, et see juhtub. Selleks pean kindlasti Eestis töökoha leidma.

Kui palju oled sa Eestimaad näinud?

Mõne saare peal ei ole veel käinud ja Narvas ka mitte. Haapsalu, Võru, Põlva, Viljandi, Tartu, Pärnu – nendes kohtades käisin ja nägin, et teil on ilus maa. Ainult mägesid pole (naerab). Mulle meeldib eestlaste mentaliteet ja elustiil.

Millise mulje sulle eestlased jätnud on?

Nad on korrektsed, nii lapsed, õpetajad kui ka lapsevanemad. Nad on kõik väga korrektsed ja viisakad. Neil võivad omavahel olla keerulised suhted, aga nad jäävad ikkagi viisakaks. Üks asi, mida ma Eestis olles õppisin, on ajakava koostamine. Kui töötada kolmes kohas korraga, tuleb see väga kasuks.

Mida sulle meeldib teha vabal ajal?

Sõltub minu tujust ja ilmast. Mulle meeldib käia jalutamas, lugeda raamatuid ja mängida arvutimänge. Iga päev räägin oma lähedastega Ukrainas.

Soovita intervjuu lõpetuseks head filmi.

Minu lemmikud on "Lord of the Rings" ja "The Hobbit" ("Sõrmuste Isand" ja "Kääbik" – toim).

KUKI TE MUKI

kunst ■ kirjandus ■ teater ■ muusika ■ kino

Nr 8/8 RS KULTUURILISA NOVEMBER 2018

Märjamaalt pärit Eisi Mäeots alustas laulmisest, seejärel mängis orkestris saksofoni, õppis geenitehnoloogiat, kuni jõudis Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiasse, kus lõpetas elektronmuusika eriala. Täna on Eisi nimi elektroonilises muusikas juba vägagi tuntud.

Stina Andok

Electro, house, minimal, techno – ei, see ei ole see, mis te arvate. Siin ei tule juttu mingisugusest tavapärasest tantsumuusikast, mida pasundavad kõik raadiojaamad ja mille järgi inimesi *hollykas* tantsutatakse. Samas see siiski on tantsumuusika, aga mitte tavaline taustamüra, vaid hoolikalt valitud ja kokku sobitatud helide rida, mis nagu iga teinegi looja sulest sündinud helilooming, on mõeldud nautimiseks, kogemiseks. See on muusika, mis köidab üksnes kogenud kuulajat, teadlikku muusikahuvilist, rütmide nautijat.

Praeguse aja *underground* elektroonilise muusika tuntumate tegijate seas kerkib üha enam esile üks nimi – Eisi Mäeots. Üritustesarja Tallinn Express austajatele, ja neid selles nišivaldkonnas jagub, on DJ Eisi nimi juba väga tuttav. Ta lööb kaasa nii Tallinn Expressi pidudel Tallinna klubis Studio kui ka võib kuulda tema häält ja helivalikuid Raadio 2 eetris Tallinn Expressi kahetunnises *house*-muusika saates. Lisaks on ta kaasa löönud teisteski *underground* muusikaskeenega tuttavatele inimestele meelt mööda üritustesarjades nagu Infinitiiv jt.

Agas kes on DJ Eisi ja kuidas temast kujunes lühikese aja jooksul üks elektroonilise muusika suurnimesid kodumaisel pinnal?

„Olen terve elu põhimõtteliselt muusikaga tegelenud,” alustab Eisi. Ta räägib, et alustas laulukooris ja laulustuudios laulmisega. Ühel

hetkel millalgi põhikooli ajal kolis Eisi koos perekonnaga Kehtnast Märjamaale ja seal asus ta õppima muusikakoolis saksofoni. Selle pilliga mängis ta erinevates orkestrites, näiteks Rapla maakonna noorte puhkpilliorkestris. Gümnaasiumi lõpuaastatel krooniti Eisi Miss Rapla-lamaaks ja keskkooli lõpetas ta kuldmedaliga. Kuna muusikuna leiva teenimine tundus toona Eisile liialt hirmuäratav, asus ta õppima Tallinna Tehnikaülikoolis geneetika erialal.

„Eriala mulle meeldis, aga aastaga sain aru, et see ei ole minu asi,” ütleb Eisi. Ta hakkas puudust tundma loomingust: „Tahtsin väljakutset, ma ei tahtnud õppida midagi, mida keegi teine on juba loonud.” Ülikooliõpingute ajal hakkas Eisi koos sõbrannaga käima tudengiklubis Pööning, mis sel ajal, umbes 2012. aastal, alles suhteliselt uus oli. Seal proovis Eisi esimest korda ka kätt plaatide mängimisel. Eisi meenutab naerdes, kuidas sai oma vana läpakaaga plaate kõrvetatud ja iga päev seal harjutamas käidud.

Kui ühel hetkel Pööningu tegijad pakkusid, et hakkajad neid võiksid peol plaate keerutada, tundus mõte esialgu hirmuäratav, kuid otsustati end siiski proovile panna. „Sealt see käima läks, hakkasime kogu aeg mängimas käima ja ei tahtnudki enam loengusse minna,” meenutab Eisi. Siis saabus hetk, mil Eisi tundis, et peab koolist ära tulema. „See oli kõige raskem otsus,” ütleb ta. Õpingud läksid tal hästi, ta omandas vajaliku kiiresti ja hinded olid positiivsed, kuid huvi oli nih-

Tõusev täht DJ Eisi muusikast: „Iseloomutu muster mustri peal mind ei rahulda.”



Foto: JAANAR NIKKER

Eisi Mäeots ehk DJ Eisi.

kunud taas muusika suunas. Kõige enam heidutas elumuutust tegema hirm vanemate reaktsiooni ees. Eisi nendib, et vanemad on tema suhtes alati nõudlikud olnud, kuid on siiski toetavad ning soovivad kõige enam, et nende tütar oleks õnnelik.

Eneseotsingud Saksamaal ja Eestis

Koolist välja astunud, otsustas Eisi sõbrannadega nädalaks Saksamaale puhkama sõita. Eisi räägib, et Frankfurt, kus nad viibisid, on see koht, kust elektrooniline muusika üldse kunagi alguse sai. „Seal on meeletu elektroonilise muusika kogukond, käisime ainult mööda erinevaid üritusi,” räägib ta.

Eisi selgitab, et kuigi keskkooli ajal õppis ta saksofoni, mängis orkestris ja tegeles laulmisega, on ta alati paralleelselt kuulanud kõiksugu muusikat, seal hulgas ka elektroonilist. Saksamaa reisil kohtus Eisi sedavõrd põnevate ja inspireerivate

inimestega, et mitte kuigi palju aega hiljem pärast reisi otsustasid nad sõbrannaga Saksamaale juba pikemaks ajaks tagasi minna.

„Keelt suus ei olnud, raha ei olnud, kodu ei olnud, ainult seljakotid seljas,” ütleb Eisi naerdes. Lõpuks leidsid noored koha ühe endise DJ ja produtsendi juures, kus sai üürida tube. „Tal oli väga suur plaadikogu ja ta näitas, kuidas ja mida teha,” meenutab ta.

Seda perioodi oma elus nimetab Eisi eneseotsinguks. Olles umbes pool aastat Saksamaal elanud ja töötanud, tundis Eisi, et on paras aeg õppima hakata. Kuna saksa keelt veel piisavalt hästi suus ei olnud, et seal õppima asuda, tuli naasta Eestisse, et siin õnne proovida. „Mõtlesin, et lähen proovin EMTA-sse (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia) elektroonmuusika erialale, aga ostsingi piletid tagasi Saksamaale juba ära, kuna olin täiesti kindel, et ma ei saa sisse,” räägib Eisi.

Sisseastumine EMTA-sse ei kulgenud ülemäära lihtsalt. „See oli päris

hullumaja,” ütleb ta. Esiteks tuli esitada enda loodud lugusid, seejärel pidi erinevate pillide mängimise järel kuulmise järgi kirja panema diktaate, laulma noodist jne. „Sain sealt miinimumi kätte, aga kuna ma erialast teadsin kõige rohkem, siis nad võtsid mu vastu,” meenutab Eisi. Ta teab rääkida, et kuuldavasti ei võetud kaks aastat pärast Eisit enam kedagi sellele erialale.

EMTA õpingute ajal asutas Eisi klubi nimega Asum, kus korraldati lisaks pidudele muidki muusikalisi üritusi, intervjuusid artistidega jms. Ühel hetkel tuli otsustada, kas jätkata klubi pidamist või keskenduda koolile ja Eisi valis viimase. Kuigi EMTA õpingutega on Eisi üldjoontes väga rahul, tõdeb ta, et mõistis samal ajal, et tema kirg on siiski tantsumuusika: „Muusikakoolis väga ei sallitud selliseid korduvaid mustreid muusikas. Mul on vastupidi, mulle meeldib *ambient* muusika ja selline rangem muusika.”

Muusika inimestele, kes tahavad tantsida

EMTA lõpetas Eisi 2017. aastal. Pärast õpinguid ja tegelikult ka juba õpingute vahepeal hakkas Eisi nimi vaikselt silma jääma. Eisi sõnul on palju seotud hea tutvusringkonnaga, miks tal on õnnestunud luua muusikat näiteks erinevatele reklaamidele ja moe-*show*-dele. „Tiina Talumehele olen teinud mitmele klipile muusikat,” toob ta näite. Praegu tegeleb ta jällegi ühe lühifilmiga, mis räägib reivipidudest.

Eisi tõdeb, et vabakutselise muusiku töö ei ole just kõige kergem tee, mida mööda minna. Esiteks tuleb pidevalt vaeva näha kuldse kesktee leidmisel selle vahel, mida klient küsib ja mida ise luua tahaks. „Ennast tuleb sisse panna, aga kliendile peab ka vastuvõetav olema,” ütleb ta.

Julgustuseks neile, kes kardavad elu vabakutselisena, ütleb Eisi, et see on küll risk, aga see tasub ka end ära: „Kui ei võta riski, et lõpetan päevatöö ära ja keskendun muusikale, siis ei pinguta ka, ei anna maksimumi. Näed rohkem vaeva, et tööd saada, ja nii saadki.”

Täna on Eisi nimi elektroonilise muusika maastikul hästi tuntud ja teda kutsutakse rohkem, kui ta jõuaks ära teha. Ta meenutab, et eelmine aasta oli tema jaoks väga pingeline periood, mil ta võis kahe päeva jooksul neljal peol mängimas käia. Kuigi see oli raske, oli see tema sõnul ka väga õige. Seda oli vaja, et olla pildis. „Nüüd ma juba saan valida hoolikamalt, et end mitte päris lõhki tõmmata,” ütleb ta.

(Järg lk 16)

(Algas lk 15)

Praeguseks on Eisi hoo maha võtnud, et keskenduda varasemast enam oma loomingule. Tema eesmärk on valmis saada oma plaat.

Eisi meelismuusikastiilid on *funk*-mõjutustega *electro*, *techno*, minimalistlikum *house* ja *minimal*. „Iseloomutu muster mustri peal mind ei rahulda. Peab olema mingi element, mis tekitab huvi. *Minimal* on minimalistlik muusika, kindlad rütmikäigud, aga samas on selles ka üksikud, aga väga põnevad elemendid,” selgitab ta. Eisi ütleb oma fännide kohta, et nad armastavad *underground* elektroonilist muusikat ega tule peole end purju jooma ja soovilugusid nuruma: „Ma mängin inimestele, kes tulevad tantsima.”

Eisi jaoks ei ole võõras, et teadmatusest seostatakse elektroonilise muusika armastajaid ja nende pidusid narkootikumidega. „Hiljuti üks Eesti Ekspressi ajakirjanik tegi korgijoogiekspimenti, käis *technopidudel* ja *underground* üritustel, aga oma korgijoogi sai ta kätte Amigos,” toob Eisi näite. Tema jaoks on see müüt, et mida raskem muusika, seda kahtlasem rahvas.

See on kahtlemata Eestis alles pigem nišimuusika, mida Eisi viljeleb, kuid ta on optimistlik ja näeb, et aasta-aastalt muusikakogukond suureneb ja inimesed ei taha enam minna lihtsalt suvalisse klubisse raha kulutama, vaid tahavad muusikat ka nautida. Kuigi on hea, kui huviliste hulk kasvab, ei ole eesmärk jõuda ka päris peavoolule järele, tagamaks, et muusikapidudele jõuaks inimesed, kes ka muusikast lugu peavad. „Ei taha, et sinna satuks purjus Soome vanaisad, kes atmosfääri ära rikuksid,” ütleb ta.

Need peod, kus Eisi mängib, on tavaliselt sellised, kuhu inimesed tulevad kainena ja lahkuvad kainelt. Need ei ole ka peod, kus üles-alla karates end meeletuks tantsiks, vaid pigem viiakse publik ühtlaste ja sügavate rütmidega transsi, omamoodi unustusse, kus muu maailm hetkeks kõrvalt ära kaob. Need on peod, kust tuled ära suurema energialaenguga, kui sinna minnes.

Sama on kogenud Eisi ka plaadimängijana. „Vahel lähen peole, olen väsinud ja mõtlen, issand, kuidas ma lähen nii, aga pärast pidu olen alati energiast täis laetud,” räägib ta.

■ MUUSIKA



Rando Reiska on 20-aastane Raplamaa noormees, kes tegeleb muusika ja spordiga.

Foto: erakogu

Väike vahekokkuvõte

Stina Andok

Tere, armas lugeja! Mind mäletad?

Nagu ikka kipub olema – inimese planeerib, saatust naerab. Elu on teinud omad korrektiivid ning mul ei õnnestu isegi seda kalendri-aastat enda alustatud lisalehte toimetades lõpule viia, tuleb edasi liikuda. Mind ootavad uued väljakutsed ja uued väljakutsed ootavad ka lisalehe järgmist toimetajat.

Iseenesest ma leian, et toimetajate vahetumine lisalehtede puhul on tervitatav. Igal kirjutajal on oma käekiri ja oma visioon, eriti heal juhul ka nägemus, kuidas seda visiooni ellu viia. Mul on suured lootused, et meie järgmisel KuKiTeMuKi toimetajal on kõik eelpool mainitud eeldused olemas. Mulle näib see igatahes nii olevat.

Seni kuni aga on olnud, on olnud päris tore. Kui olin seadnud endale eesmärgi kirjutada kõikidest nendest eri kultuurivaldkondadest – kunst, kirjandus, teater, muusika, kino – sättisin peas justkui negatiivse eesmärgi, et muusika ilmselt jääb siin soiku. Ei tunne ma hästi nooti ega pea viisi, rääkimata pilli oskamisest või millestki enamast. Näis, et muusikast ma kirjutada ei oskaks. Kui nüüd selle, tänase, lisalehe ette võtate, siis mida näete? Esiküljel muusik, teisel küljel muusik, kolmandal küljel pikk jutt muusikast ja neljandalgi küljel kontserdikogemus. Üleüldse on saanud palju muusikast kirjutada – on ilmunud põhjalik Rapla kirikumuusika festivali ülevaade ja ka festivali “Särin” ülevaade teiste seas.

Teine, mida on üksjagu saanud, on kino. Eesti Vabariigi juubeli puhul said rahastuse väga paljud filmitegijad, kes muidu poleks saanud, ja tegid valmis hulgaliselt koiksugu filme, millest mitmeid ma ka vaatasin. Nähtust üritasin oma parimal moel teilegi ülevaate anda. Kirjandust on olnud samuti. See on minu lemmikvaldkond. Ometi kirjutada sellest on ikka kuidagi raskem. Ootus enesele on kõrgendatum, vajaksin justkui aega rohkem, et lugeda ja seedita.

Teatrit on saanud, seda on vaadatud ja sellest kirjutatud. On olnud isegi meeldivaid üllatusi selles plaanis. Teater kipub mulle ühtlaselt meeldima, ilma liialt ülevate emotsioonideta. Sel aastal või noh, selle kaheksa kuuga, mil lisaleht on ilmunud, olen osa saanud ikkagi üsna teravalt meelde jäävatest etendustest.

Ja siis on veel meie vaeslaps, see kunst. Kuidas ometi teda nii vähe sai? Eks siin ole mitu asjaolu paralleelselt mängus, aga tõele otsa vaadates oleks võinud ja saanud seda olla rohkem, kui on olnud seni. Ka teiste autorite panusest olen puudust tundnud. Need, kes on sõna saanud, neid on olnud vähe, aga seda armsamaks neid sulle eest nüüd pean.

Tänan, kirjutajad, ja tänan ka kõiki teid teisi, kes te olete kaasa aidanud muul moel. Kõige suurem tänu aga Sulle, kes sa praegu seda loed ja oled lugenud neid külgi juba ennagi. Uute kohtumisteni!

Sportlik räppar Rando Reiska püüdleb kõrgustesse

Raplamaa noored pakatavad musikaalsusest ja hea meel on tõdeda, et see võtab väga erinevaid vorme. Rando Reiska on näiteks klaveriõpingute taustaga sportlik noormees, kes unistab lennukast räppari karjäärist.

Stina Andok

Rando Reiska on 20-aastane Raplamaa noormees, kes tegeleb muusika ja spordiga. Kuigi sport ja muusika võivad esmapilgul tunduda vägagi erinevad tegevusalad, on nad Rando meelest sarnased peamiselt ühe olulise aspekti poolest – nii sport kui ka muusika aitavad hoida pea ja mõtted selgena.

Spordialadest on Rando leidnud endale sobivatena poksi ja jalgpalli. Nendega aktiivselt tegelemise kõrval on aga ka muusika pakkunud huvi talle kogu elu. Rando meenutab, et oma muusikakooli teekonda alustas ta 2010. aastal, kui otsustas klaverimängu õppida. Kohila muusikakooli õpetajat Heli Kendrat kiidab Rando

väga.

Klaver on klassikaline instrument, mida ei oskaks mitte kuidagi otsest seostada muusikavaldkonnaga, millega Rando end tänaseks hoopis tugevamalt sidunud on – räpp. Samas ei saa salata, et musikaalsus võib tõuke saanuna avalduda väga mitmel moel. „Räpp on mulle kogu aeg meeldinud, aga mul ei olnud julgust, et sellega varem tõsisemalt tegeleda,” selgitab Rando. Alles millalgi 2017. aasta alguse poole soetas Rando oma esimese mikrofoni ja võttis vastu otsuse oma tegeliku unistuse poole püüdlema asuda. „Mõtlesin, et saagu mis saab, aga kui see mulle nii väga meeldib, siis pean sellega tegelema.”

Esimese hooga hakkas Rando kirjutama riime ja katsetas erinevaid võimalusi nende esitamiseks. Alles sellel aastal on ta end tõsisemalt käsile võtnud ja tõdeb, et tegeleb praeguseks räppmuusika loomisega põhimõtteliselt iga päev. „Olen täielikult selle sees,” ütleb ta.

Oma muusika ja stiiliga ei soovi Rando oma eelkäijaid imiteerida, ta ei proovi olla kellegi teise moodi või teha nii nagu teised on juba teinud. Eeskujusid, kellelt isikupära hoidmist ja oma stiili kujundamist

õppida, oskab ta aga nimetada küll. Näiteks tunnetab ta, et kodumaised suurnimed nagu Arop ja Genka on sellised, keda ta jälgib.

Senini on Rando ise ennast iga külgselt arendada püüdnud, kuulunud ja vaadanud teisi, aga otseselt kelleltki nõu ei ole küsinud. „Olen siiani enamus asjad ise ära teinud, kuid kui leidub keegi kogenum selles valdkonnas ja näeb minus suuremat potentsiaali, oleks nõus aitama ja juhendama, siis olen sellele avatud.”

Rando sõnul sünnib tema looming tihti peale reaalsust, elulistest sündmustest ja hetkedest. Kuigi oma taustamuusikat ta ise hetkel ei tee, sünnivad tema sulest kõik sõnad. Inspiratsioonina kasutab Rando kõike, mis teda ümbritseb, mida ta on läbi elanud, ja ka seda, mida veel ei ole. „Muusikast leian ma rahu,” ütleb Rando. Tema eesmärk on oma meelistegevusega jõuda võimalikult kaugele.

Tema loominguga saab end kursis hoida Instagrami, Youtube'i ja Soundcloudi kontode kaudu, kus ta on esindatud nime all „lambandaze”. Rando soovib kõigil räppmuusika huvilistel oma kanalil kindlasti silm peal hoida, kuna tema järgmine lugu tuleb koostöös kahe Raplamaa neiega.

FILM

Queenist, armastusega

Muusika-armastajate seas on igal ühel meist ansambliga Queen ja solist Freddie Mercuryga oma lugu rääkida. Omad mälestused, veendumused ja lemmikud. Kõik, keda Queen on kunagi mingilgi moel puudutanud, saavad ansambli ja solisti elust jutustavast filmist „Bohemian Rhapsody” ühe korraliku emotsionaalse laengu.

Stina Andok

Ma mäletan täpselt seda hetke, mil esimest korda kuulsin ansambli Queen muusikat. Tähendab, küllap olin ma seda selleks hetkeks varemgi kuulnud kuskilt, raadiost või kellegi makist, aga teadlikult, iseseisvalt ja sihilikult kuulasin ma ansamblit 15-aastasena. Olin kodus, suure kobaka laua-arvuti taga ja vahetasin sõnumeid tollal ülimalt populaarses keskkonnas – MSN-is.

Ole tervitatud, toonane silmarõõm, rosinasilmne hiidlane, kellega oma lemmikartistide nimesid seal hõõguvas ekraanivalguses vahetasime. Ma ei mäleta, mida ma talle küll sel ajal nimetada võisin, aga tema kirjutas mulle oma lemmiku – Queen. Toksisin siis kiirelt nime siis juba toimivasse Youtube'i otsingumootoris ja asusin avastama. Ja avastan siiani.

Umbes sama õrnas eas või isegi pisut varem tegi Queeniga tutvust ka minu abikaasa Reigo. Tema tutvumislugu kultusansambliga oli aga märksa intiimsem. Nimelt oli Queeni plaat see esimene, mida tal õnnestus sugulaste kodus mängitada ja laenuks ka koju kaasa võtta. Esimene kokkupuude täispika plaadiga ja just Queeni muusikaga – see mõjutus ja mälestus on teda saatnud kogu elu.

Oma põlvkonnakaaslasi, keda Queen on mõjutanud just nimelt teismeeas, on väga palju. Ka endast vanemaid, kümmekond või rohkem aastaid vanemaid inimesi kohtan ikka aeg-ajalt, kes tõdeavad, et Queen oli nende suur mõjutaja neil kõige olulisematel isiksuse kujunemise aastatel.

Selle tõdemusega meenub mulle kord loetud teadusartikkel, kus oli välja toodud, et umbestäpselt 14 aastat on see vanus, mil kujuneb välja eelistus. See tähendab, sel perioodil tuttavaks saanud muusikastiil, mis haakub ja kõnetab, on see, mida jääb tõenäoliselt kuulama kogu ülejäänud eluks. Või vähemasti heldimusega meenutama.

Queen ei mänginud ka minu elus üksnes noorena kogetud armumise juures rolli, vaid on saatnud mind kõik need aastad. Algul kõitsid meeli rütmikad ja meloodilised palad, mida oli lõbus kaasa laulda ja mis löid positiivse õhkkonna ning meeleolu,



Egiptuse päritolu näitleja Rami Malek oli Freddie kujuteldavat olemust peensusteni tabanud. Iga liigutusteravus, iga lihase liikumise tugevus, iga astunud sammu jõulisus oli paigas.

hiljem tekitas huvi solisti elusaatus, laulusõnade sügavam tähendus ja saamislugu ning kummitama jäid need keerukama dünaamikaga palad, mida raadiost enam keegi ei lase.

Queen oli ka just see ansambel, mis esimest korda elus pani mind tahtma, et ma oleksin võinud sündida teisel ajal ja teises kohas – et saanuks sellest fenomenist osa lava ees, lähedalt ja ehedalt.

Detailid panid paika

Kõigest sellest eelnevast tulenevalt tekitas uudis, et Queenist ja Freddiest luuakse filmi, närvikõdi ja elevust, kuid pigem vaoshoitult. Kui tegemist on megastaaridega, keda kõik justkui tunnevad ja kellega kõigil justkui on oma isiklik suhe, ja Queen eesotsas Freddiega seda kahtlemata on, võib tekkida tundmus, et ükski püüdlus ei saa küündida ootusteni. Nii tundsin end alal hoides ka mina, et ei tasu end liialt elevile ajada, kuna tulemus valmibast suurema tõenäosusega pettumust.

Esiteks on juba probleem Freddie endaga. Kes võiks suuta seda imepärast isiksust jäljendada? Kes seda õigupoolest üldse julgeks? On see üldse võimalik? Tema maneer on kahtlemata selline, mis on matkitav, satiiri mõttes saaks tema puhul paljuskki jäljendada ja üle võlli keerata, aga pelgalt järele tegemisest tema elust kõnelevas filmis jääks väheseks.

Ma ei kujuta ettegi, kuidas, aga Rami Malek, egiptuse päritolu näitleja, kes Freddie rolli filmis mängis, oli tema kujuteldavat olemust siiski tabanud. Ütlen kujuteldavat, kuna tegelikult, päris-päriselt, ei tea me ju keegi, kes või mis ta oli. On

Sel seansil, kus mina viibisin, istusid kõik vaatajad kogu filmi justkui tooliserval, igale sündmusele küüsi tooli surudes kaasa elades, hinge kinni hoides, naerdes ja nuttes.

üksnes kuuldused, teiste inimeste kogemused ja mälestused ja meie mälu teatavasti moonduv ajas. Aga see, mida vähemasti mina arvasin Freddie olevat, see, mida tajusin talle ainuomasena, selle oli Rami suutnud mulle edasi anda.

See ei ole üksnes tema eksootiline välimus, esiletungiv ja silmatorkav hambumus või kehaehitus või isegi mitte tema ainulaadne kehahoiak – ühtviisi end esitlev kui ka vaoshoitud –, vaid see ülene, sõnuleletamatu

miski. Pilk, silmavaade, reaktsioonid, pooltoonid, sõnatud hetked.

Oli hea pärast filmi nägemist järele vaadata, et näiteks Queeni suur esinemine Live Aid kontserdil oli viimse detailini järele tehtud. Iga õlleklaas, iga liigutus, nii Freddie kui ka teiste ansambli liikmete puhul, oli paigas. Aga ka iga liigutusteravus, iga lihase liikumise tugevus, iga astunud sammu jõulisus, kohaloleku sügavus – ka see kõik oli peensusteni tabatud. Näitleja pühendumus oli

see, mis tõstis filmi tõeliselt kõrgele.

Üksnes läbi Freddie olemuse või selle kujutletava olemuse peenetundelise tabamise oli võimalik vaatajatega luua see nähtamatu side, mis liitis Queeni ja Freddie fänne nende iidolitega siis, kui nad olid veel õrnas eas. Üksnes usutavuse loomisega sai neid viia loomulikult asjakohase muusikalise taustaga koos tagasi aega, mil see muusika oli nii uus, nii elav, nii eriline, nii oluline.

Kui lugu sai usutavaks, realistlikuks, tajutavaks ja tunnetatavaks, tungisid esile emotsioonid. Vähe-masti sel seansil, kus mina viibisin, istusid kõik vaatajad kogu filmi justkui tooliserval, igale sündmusele küüsi tooli surudes kaasa elades, hinge kinni hoides, naerdes ja nuttes.

Eristuvast eriliseni

Kuigi filmi linastumise järel on tehtud mõningaid etteheiteid filmi faktiliste asjaolude täpsuse suunas, viidates, et nii mõnigi sündmus ei kulgenud päris selliselt nagu vaatajatele näidati, leian ma, olles nende ebatäpsustega end kurssi viinud, et need ei vähenda filmi üldist usutavust. Laias laastus arvan ma, et keegi tegelikult enam ei tea, mis oli ja kes Freddie oli, ilmselt ei saagi kunagi teadma. Põhilised pidepunktid, pöördelisemad hetked ja tema elutlje kõverjoon said aga pisut tuttavamaks ning vana lemmik sai taas õige pisut lähedasemaks ja lemmikumaks.

Ma ei vähendaks ka filmis kajastuva Freddie homoseksuaalsuse olulisust tema elus, mida aeg-ajalt on samuti filmist kõneldes tehtud. Kuigi mõnel on nii ehk ebamugav mõelda, on inimese hingetasandil armastus, mis tähistab kuuluvust ja sügavat lähedust, üks olulisemaid aspekte inimese elus. See on midagi, millega igaüks meist jageleb ühel või teisel moel. Periood, mil Freddie oma orientatsiooni ja valikutega elama pidi, ei olnud sugugi lihtne ning nagu filmiski näha võis, kannatas ta oma pidevas üksinduses või selle tundmuses.

Kuivõrd on üldteada, et kannatav kunstnik on viljakas kunstnik, ei vähendaks ma tema isiklike emotsionaalsete katsumuste rolli selle suurepärase muusika loomise juures. On omamoodi paradoks, et see, mis tegi temast teistest eristuva persooni selle sõna negatiivses tähenduses, kinkis talle lõpuks silmapaistva, surematu geeniusse staatuse.

Queeni ja Freddie lugu filmi „Bohemian Rhapsody” põhjal on lugu eristumise, kõrvale jäetusest, aga oma erisuse omaks võtmisest. Ühe heidiku teekonnast iseenda parima tuumani. See on lugu oma sisemisele veendumusele enese allutamise, lugu loomisest, sõprusest, armastusest, inimlikkusest. Aga see on ka lugu eluolust, sotsiaalsusest, meediast, haigusest. See on lugu unustamatust ja asendamatust ansamblist, mis jääb tõenäoliselt puudutama veel mitmeid põlvkondi õrnas eas inimesi.



Kaader filmist.

Fotod: kuvatõmmis

TEATER



Stseen Rakvere Teatri lavastusest „La h us”.

Foto: SIIM VAHUR

LA H US – igatsusest võõrsil ja kodus

Autor: Liisi Rohumäe**Lavastaja:** Üllar Saaremäe**Kunstnik:** Marion Undusk**Valguskujundaja:** Märt Sell**Osades:** Grete Jürgenson, Tiina Mälberg, Toomas Suuman, Imre Öunapuu

Märjamaa rahvamajas etendus 9. novembril Rakvere Teatri lavastus „La h us”, mis võttis läbi üksikute mälestuskildude fookusesse üldised väliseestlasi puudutavad küsimused.

Stina Andok

Lavastus „La h us” on valminud Eesti õppetöö keskuse (Estonian Study Centre) ja väliseesti muuseumi (VEMU) tellimisel kingitusena Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks. Kogu lavastuse meeskond sõitis selle tarbeks ka ise Kanadasse, et anda etendusi seal praegu elavatele väliseestlastele.

Algatus väliseestlaste temaatika käsitlemiseks teatrilaval tuli Kanada kogukonnalt. Selleks puhuks pakkusid nad suisa oma arhiivilist tuge, mis võimaldas lavastuse autoril Liisi Rohumäel viia läbi põhjaliku uurimistöö Torontos asuvas VEMU arhiivis. Samasse arhiivi on toodud ka näidendi tegevus.

Lavaline ülesehitus on tähelepanuväärne ja oma lihtsas olemuses köitev. Kõrged ratastel arhiiviriidid virnades kastide ja labürintlike vahekäikudega loovad omamoodi saladusliku õhkkonna. Seal riulitel on midagi tallele pandud. See miski on ühtviisi nii kättesaadav, üksnes käeulatuses, kuid ka samas varjatud ja peidus.

Selles tavatus paigas kohtuvad näidendi peategelased, poolõde ja poolvend. Üks Eestis elanud, teine Kanadas. Kokku saanud üle

aastate, nagu ikka, selleks, et kedagi matta. Üks ajakirjanik, teine poliitik. Kohe ei ole lihtne mõista, kas tegelaste omavaheline pörkuv dialoog ja külm distants on seotud ametivalikute või igapäevase füüsilise distantsiga. Nende omavahelise vestluse kaudu saame mõista, et tegemist on üdini erinevate inimestega, keda saadavad mitte üksnes must-valgelt eristuvad vaated, aga ka sihid.

Siinkohal on hea tõdeda, et etendus ei kulgenud üksnes dialoogivormis. Sellisel kujul oleks see end kiirelt ammandanud. Kuigi Mälberg on kahtlemata intelligentne näitleja, keda on huvitav kuulata ja jälgida, jääb ka kõige sütitavam vestlus siiski vestluseks. Õnneks laulsid, tantsisid ja jutustasid lugusid laval ka Grete Jürgenson ja Imre Öunapuu, kes olid oma esitlustega nagu vahepalad. Tulid ja näitasid erinevate ajastute moodsid, lugesid luulet ja andsid edasi eri perioodidel elanud inimeste mälestusi. Kas tõelisi või fiktsionaalseid, jäi selgusetuks, aga küllap see ei olegi niivõrd oluline.

Lavakujunduses, nagu kõikjal mujalgi, teevad hea suurepäraseks detailid. Silma torkasid põnevad valgustuskujunduslikud elemendid ja ka muusikaline lahendus, kasutatud oli Sven Grünbergi ja Rasmus Puuri loomingut. Viimase mõjusa punkti andis mehine lõpuhää, mida andis edasi Volli Käro, sõnadega, kui vaid saaks veel kord Eestisse, kui jõuaks veel ühele laulupeole. Pole imestada, et nii mõnigi küllastaja lahkus saalist märgade silmadega.

Ebaõigluses kannatavad kõik

Oleme kõik eelkõige inimesed. Vajame ühtehoidmist, kuuluvustunnet, armastust, lähedust. Kõige esimesena ootame ja eeldame seda otse loomulikult inimestelt, keda peame oma perekonnaks. Või keda oleme harjunud pidama oma perekonnaks – osaks oma sugulusliinist. Need on inimesed, kelle soontes voolab see sama tuttavlik veri, kelle südames valitseb eelduslikult sarnane ootus ja igatsus olla lähedal, olla koos ja tunda tõeliselt, et ollakse koos.

See tähendab turvalisust ja hoitust, et olgu

distants kui kauge tahes, seda sidet siin ja praegu ei lahuta miski. Vahel mulle näib, et see on inimeste suurim vajadus, kõigi püramiidide tipp. Et saaks kuuluda ühte, liigituda samaks, tunda, et võib olla milleski siin ilmas kindel, samal ajal kui kõik muu on ebaõiglaselt ebakindel ja muutlik. See on see sõnum, mille mina etenduselt üles korjasin.

Et olenemata erialavalikutest ja siltidest, mis nendega kaasnevad – üks on poliitik ja teine ajakirjanik –, esindades justkui teineteisele vastanduvaid jooni, on meie põhivajadus üks. Ja kui juhtumisi kuuluvad kahe täiesti vastandliku ellusuhtumisega, täiesti lahknevate eesmärkidega, moraalsusega või millega iganes inimesed ühte perekonda, jagades seeläbi ühiseid, kordumatuid, hindamatuid mälestusi, jääb vastandumine teisejärguliseks. Vähemasti südames, kui väliselt seda välja näidata ei suuda.

Teine peamine sõnum, mis mulle kaasa tuli, oli äratundmine, mõistmine, et oled eestlane vabas võõras riigis või eestlane võõraks jäänud kinnises koduriigis, on see üsna sarnaselt valus. Ebaõigluses kannatavad kõik. Kogemused on erinevad, aga ühtviisi justkui poolikud. Need elud ei ole täielikult õnnele pühendunud elud, vaid täis igatsust, kurbust, tõsimeelsust, kõhkli. Võõrsil viibivaid eestlasi katab süütunde tume loor, kodus viibivaid eestlasi igapäevase reaalsuse raske koorem. Ruumi ei jää tõeliseks nautimiseks ja rahuloluks kummagi.

Mis siis teha – jääda inimeseks ja hoida seda inimlikkust enese sees. Olla haavatav ja ligipääsetav, nutta, kui on kurb, ja naerda, kui on põhjust rõõmustada. Heldida taaskohtumistest, olgugi need kui põgusad tahes, ja jagada igatsust, kui see võimust võtab. Olla kontaktis, vaadata silma, puudutada, kallistada. Kui on loodud ühendus läbi hingepeeglite ja seda aeg-ajalt sõnadega toita, jääb see püsima ja sellest saab jõud nii vankumatu, tugevam kui ükski teine. Nii saab võimalikuks lähedus, mille sarnast on raske kogeda, olles teineteisele füüsiliselt väga lähedal, üksnes distants annab sellele võimaluse.

MUUSIKA

Maili Metssalu esimene omaloomingu soolokontsert lülitas videvikulainele

Eelmise nädala neljapäeval, 15. novembril oli NUKU muuseumis sealse kontsertidesarja järjekordne õhtu. Sel korral oli laval Raplast pärit näitleja ja muusik Maili Metssalu oma kontserdiga „Luiged läinud,” millega viidi kuulajad laulja sügavamate hingesoppide radadele.

Stina Andok

Maili Metssalu on muusikasõpradele tuntud kui ansambli RÜÜT üks liikmetest ning sooloartistina satub lauljatar lavale pigem harva. Sel korral oli õhustik aga sootuks erinev, kuna esitlusele tulid eranditult üksnes Metssalu enda loodud palad. Kas omalooming olid sõnad, viis või mõlemad, erines konkreetsete lugude puhul, kuid sõnum oli neil ühtne – nad tulenesid hingest ja südamest.

Ühe pala sünnimise lugu oli aga sootuks eriskummaline. Metssalu jagas mõnekümne kohalviibijaga seda ka kontserdil laulude esitamisel vahepalaks. Nimelt seisatas ta üksinda puhkehetkeks oma kodus ahjule toetudes ja kuulis seejärel selgelt kedagi kuskilt seestpoolt ütlemas, et tuleb minna raamaturiigi juurde. Kuuletudes, naine läks. Seejärel kostis järgmine palve sirutada välja käsi. Nii ta tegi ja kätte sattus Ernst Enno luulekogumik. Viimane käsk sundis teost avama ja selle avamisel sattusidki ette read, millest sündis kohe viis ja mis sai kokku lauluks.

Sarnaseid, sahtlipõhja kogunenud ja hingest sündinud lugusid tuli kontserdil esitlusele veelgi. Läbivaks motiiviks said erinevad loodusnähtused – küll kuu, taevatähed, linnud ja meri. Miks just nüüd ja praegu nende esitamiseks sobiv moment tundus, selgitas solist selliselt, et kui võrrelda kalendriaastat tundidega kellal, on novembrikuu justkui videvikutund, mil ammustel aegadel ikka videvikutundi peeti. Kui väljas on pime ja silm enam tavapäraselt virvarri ei seleta, saab vaadata seda, mida muidu ei märka, olla hetkes iseendaga.

Sellisesse videvikutunni meeleollu viis Metssalu ka kõik saalisviibijad tol vaikselt novembrikuisel õhtul. Tallinna vanalinnas asuva NUKU muuseumi väike, aga helge kambriuum lõi selleks sobiva olustiku. Sõpradest, lähedastest ja headest tuttavatest ümbritsetuna sai Metssalu võimaluse avada enda sügavamad sopsid, lasta neis peituv õrn emotsionaalsus valla ja lendlema.

Keel vestil ei pea jooksuma,
aga kiirustada tasub küll

TELLI SÕNUMID!



Tellida saab:

- e-post: kuulutused@sonumid.ee
- www.sonumid.ee
- Raplamaa Sõnumite toimetusest:
Viljandi mnt 6, Rapla (teisel korrusel)
Tel 489 2130, 5551 1084

Naabrite sünnipäevaks kõlas läti luule ja muusika

Pühapäeval tähistas Läti oma 100. sünnipäeva ja sel puhul oli Rapla keskraamatukogus külas ligi kakskümmend aastat koos käinud Pärnu luulesõprade ühendus Luuletaeva Latern, et esitada kava läti luulest ja muusikast läbi saja aasta.

Helerin Värönen

Jaak Känd luulesõprade ühendusest ütles, et kava on kokku pandud sellest vähesest läti luulest, mis eesti keelde on tõlgitud. Õnneks on meil Contra, kes lisaks Eduards Veidenbaumsi luuletustele on aidanud tõlkida ka tänapäeva luuletajate loomingut. Lisaks temale on läti luulet tõlkinud Vladimir Beekman, Karl Aben, Livia Viitol ja Ita Saks. Karlis Skalbe luuletus “Sõnad” tuli Kännul aga endal tõlkida inglise keele vahendusel, kuna seda autorit ei ole keegi varem eesti keelde tõlkinud. Känd tõdes küll, et korraliku tõlke tegemiseks tuleb seda keelt põhjalikumalt

tunda.

Kokku oli kavas 33 luuletust, igalt autorilt 1-2 luuletust. Autorid olid Eduards Veidenbaums, Janis Rainis, Karlis Skalbe, Aleksandrs Čaks, Ojars Vacietis, Maris Čaklais, Vizma Belševica, Imants Ziedonis, Janis Peters, Astride Ivaska, Knuts Skujenieks, Uldis Berzinš, Leons Briedis, Egils Plaudis, Juris Kronbergs, Klavs Elsbergs, Amanda Aizpuriete, Guntars Godinš, Anna Rancane, Karlis Verdinš, Valts Ernštraits ja Arvis Viguls.

Kõiki autoreid tutvustati lühidalt ja see andis nii mõnelgi juhul vajaliku taustateadmise luuletuse mõistmiseks. Ei teagi, kas on see east tingitud, kuid enim jäid meelde ja töid



Pärnu luulesõprade ühendus Luuletaeva Latern esitamas luulekava.

Foto: HELERIN VÄRONEN

äratundmismuige suule just uuema aja autorid. Näiteks Karlis Verdinši irooniline “Head isu” ja Arvis Vigulsi hoiatav “See tüdruk”. Seda viimast luuletust palus Ly Ehin endale sellest õhtust

kingituseks, just selleks, et tüdrukuid hoiatada tibiks saamise eest. Luuletuse sõnum oligi, et mehed küll selliseid tibisid vaatavad, kuid ei armasta neid.

Luulekava lõpetas Evelin

Laansaare kokkuvõtlik luuletus, mis põimis kavast läbi käinud detaile. Näiteks Riia linn, Daugava jõe ületav Zundsi laev, eestlaste vaatevinklist nähtud saksa kurat, kortsleht ja naistepuna, kel

inimestest abi ei ole, kanepi abita lendavad inimhinged, arvamus, et luuletajad on linnud, ja valgete luikede laul Liivimaa lähel.

Kuna kohal oli oodatust vähem kuulajaid, sõnas Ly Ehin, et talle tundub, et see vähene luulearmastus, mis meis on, on kadumas koos selle vana Euroopa vaimuga, mida tänases maailmas aina vähemaks jääb. “Olgu me need, kes ei taha seda oma südamest kaotada,” lisas Ehin.

Luuletaeva Laternat tänas Ehin selle eest, et nad vana Euroopa vaimu tahavad elus hoida, tõlkida ja teistega jagada. Tavaliselt küll luulesõprade ühendus Pärnust kaugemal ei käi, kuna see on suur ettevõtmine, kuid Kännu sõnul on “Raplasse hea tulla, siin on hea vaim”.

Läti luulet lugesid Jaak Känd, Tiit Lehist, Marina Kopajev ja Evelin Laanesaar. Raimonds Paulsi muusikat mängis klaveril Timo Dreimann.

Lugematu arvu talgutega sai Lelle rahvamaja uue ilme

Kehtna valla Lelle kogukonna tegemised väärivad äramärkimist. Ühtne meel ja lugematu arv talguid on loonud kohalikele esindusliku rahvamaja.

Mariliis Vest

See on kohalik jalgpallimeeskond FC Lelle, kes on eest vedanud endise rahvamajahoone ümberehitust, eesmärgiga anda vanale väarikale hoonele uus hingamine. Ümberehitus sai alguse 2013. aastal. Tõuke andis kogukonna ja valla ühine koostöö, kus arutleti maja edasise saatuse üle.

Kogukonna esindaja Tiina-Mae Kuusiku sõnul oli hoone amortiseerunud ning vald soovis selle kas müüa või anda kohalikule jalgpallimeeskonnale. „Viimane variant tundus koosolekul osalenutele ainuõige – vaid nii sai tagada, et vana armas hoone aleviku südames jääks endiselt kohalikele alles. Üsna pea algasidki lugematud talgutööd,” rääkis naine.

Rahalist toetust saadi kohaliku omaalgatuse programmist. Sellega lammutati osa vanast hoonest ning korrastati ümbrust ja rajati külaplats.



Nüüdseks on endine rahvamaja, praegune klubihoone, tundmatuseni muutunud. Hoone on avatud tervele kogukonnale sündmuste läbiviimiseks ning väljarendimiseks. Foto: FC Lelle Fannileht

Siis ehitati laululava, külakiik ja muu, mis Kuusiku sõnul ühel külaplatsil olema peab. Üsna pea sai aga selgeks, et maja nõuab suuremaid investeeringuid ning taotleti PRIA-lt toetust.

Nüüdseks on endine rahvamaja, praegune klubihoone, tundmatuseni muutunud: esimene korrus uuesti üles

ehitatud, loodud suur kokkusaamise ruum, lisaks fuajee, pesu-, riietus- ja tualettruum. Siseruumid on Kuusiku sõnul enam-vähem valmis. „Vajalikku sisustust ja inventari oleme saanud soetada jälle kohaliku omaalgatuse programmi toetuse abil,” ütles ta ning lisas, et töid on rahaliselt toetanud ka Kehtna vallavalitsus.

Edasi minnakse hoone fassaadiga, mille tarbeks on taotlus esitatud PRIA-le ning positiivne vastus olemas. Tehakse fassaadi- ja katusetööd ning hoone saab uue kütteagregaadi. „Sellega peaks saama Lelle klubihoone ümberehitustööd lõpule viidud,” selgitas Kuusik. PRIA-le on esitatud ka taotlus jalgpalliinventari ning

staadioni äärde varikatuse soetamiseks.

Klubihoone on avatud tervele kogukonnale sündmuste läbiviimiseks ning väljarendimiseks. Majaga külgneval välilaval ja platsil toimuvad samuti üritused. Talvel on FC Lelle liikmed külaplatsile rajanud külaplatsi puurkaevust pärit veega jääväljaku koos väljakupiiretega. Külmataadi abil tehakse sile jääpind. Väljak on valgustatud ning uisutajaid jagub, ütles Kuusik. Uisu- ja jäähokivarustuse tarbeks on klubihoones olemas eraldi hoiuruum. Uiske saab ka laenata. „Lelle talvisest uisu- ja jäähokihooajast ning jääväljaku ehituse ning hooldamisega tegelevatest meestest võiks kirjutada lausa eraldi loo,” rääkis Kuusik.

Lelle jalgpall on pika ajalooga

FC Lelle ajalugu ulatub 1930-ndatesse. Enne 1984. aastat puudub klubi kohta statistika, aga sealtmaalt on ühe entusiastliku meeskonnaliikme poolt dokumenteeritud kogu kohalik jalgpallitegevus. Näiteks on meeskonna suurim võit 24:1 ning 1988. aastal saavutati Rapla rajooni meistrivõistlustel 3. koht. Meeskonnas on mänginud Vjatšeslav

Zahhovaiko (10-aastasena) ning Aivar Pohlak. 1998. aastal tuldi Rapla maakonna meistriks. 2004. aastast mängivad koos isad ja pojad. Meeskonna kunagise juhi Kaido Embergi sõnul ongi see sümbioos – isad ja pojad koos ning kodukandi nimel – olnud FC Lelle kui meeskonna vaimne nurgakivi.

Praegu mängitakse Eesti meistrivõistluste IV liigas 29 mängijaga. Võistkonnaga on liitunud mitmed jalgpallurid väljastpoolt Lellet. Lõppenud hooajal osaleti 22 mängus ning võidumaitset tunti kaks korda, sama palju võideldi välja viigiseis. Ülejäänud mängudes jäadi vastastele suuremal või vähemal määral alla. Kodumängudel hakati külaliskondadele Kuusiku sõnul mehiselt vastu ja kaotused olid napid, ent võõrsil, kui tuli peamiselt mängida kunstmurukattega väljakutel, olid kaotuseskoorid suuremad. Hooaja lõpptulemuseks jäi oma liigas viimane koht.

„Vaatomata tagasihoidlikule tulemusele lõppenud hooajal, pole siiski oluline saavutatud koht, vaid see, et suudetakse nii väikeses kohas kui Lelle elus hoida jalgpallitraditsiooni, elavdada sellega kohalikku elu ja pakkuda soovijatele sporditegemise rõõmu,” nentis Kuusik.

Aiapidaja ja iseenda elu aednik

Rapla kaasaegse kunsti keskuses avati reedel kunstnik Mathura ning fotograaf Kaari Saarma ühine näitus "Mina olen aednik". Näitus on üleval kuni 2. detsembrini.

Helerin Värönen

Näituse loomise idee sai alguse keskuse juhatajalt Kairi Orgusaarelt, kes planeeris sellist näitust juba kaks aastat. Mathural on hea meel näituse valmimise üle, kuid veel suurem rõõm oli tal selle üle, et tänu Kairile oli tal põhjust üle pika aja taas joonistada. Nii on näitusesaali tagumises osas üleval Mathura kolm pastellkriitidega joonistatud ülisuurt pilti: "Kus ka üksilduses on armastuse pesa", "Ja kasvada enesest üle", "Kohtuda, et näha".

Mathural oli pilte tegema asudes küll mingisugune idee olemas, kuid protsessi käigus avastas ta, kuidas tema käe all hakkas lahti rulluma lugu. "Kuid ma ei tea, mis lugu see täpsemalt on. Kui ma oskaks



Mathura joonistuse "Kohtuda, et näha" ees seisab Kaari Saarma (keskel valges). Paremalt on Kaari fotod Lihula lagunevast kirikust.

Foto: HELERIN VÄRONEN

seda sõnadega öelda, siis ma ei peaks seda joonistama," sõnas Mathura muiates.

Piltide loomine ei olnud väga pikk protsess, kõige enam kümme päeva pildi kohta.

Füüsiliselt oli see aga väsitav ning sõrmeotsad, mis vastu paberit käisid, olid Mathural vahepeal lausa villis. Oma piltide nägi Mathura esimest korda seinal kaks päeva enne näituse

avamist. Kuigi töö käigus oli ta üritanud nii eemalt kui ka laua pealt pilte vaadata, vajas mõni detail seinale jõudnuna siiski parandust.

Kaari Saarma fotodest jääb

kohe näitusesaali sisenedes silma "Keerlev vaikus". Saarma ütles, et see koosneb kolmest osast ja kõige vanem osa, enda keerlemisest pildistatud foto, on tehtud 10-15 aastat tagasi, kui ta veel Mathurat ei tundnud. Umbes samal ajal valmis Mathural aga väga sarnane maal.

Mathurat peab Kaari Saarma enda sugulashingeks ja paljud tema pildid on saanud Mathurast inspiratsiooni või on osa tema pildist Kaari pildi sees. "See on kohalolu, aia ja hingede ühisuse pilt," lisas ta. Mitmete fotode inspiratsiooniallikaks on olnud mõni Mathura luuletus, mis siis ka pildi kõrvale on lisatud.

Näituse pealkirja kohta sõnas Mathura, et see sai alguse tema 1994. aastal valminud luuletusest "Sina oled aednik", mis sai omakorda inspiratsiooni ühe 16. sajandi müstiku luulest, kes kirjutas, et inimene on justkui aednik, kuid kõige enam saab ta rõõmu sellest, kui ta oma "aiasaduseid" teistele edasi annab.

Saarma fotodel kajastub abstraktselt eelkõige idee sellest, kuidas inimene ise saab olla oma elu aednik, olla oma

elu kujundaja ja saatuse sepp. Nii nagu elus ikka, ei puudu pildidelt ka huumor, mis on seotud Kaari Saarma enda maakodu aiatöödega.

Üks põnevamaid fotoseeriaid on Kaaril tehtud Lihula lagunevast kirikust. Kümne aasta tagust seisu näitab keskmine pilt, praegust seisu aga kaks äärmist. Ajal, mil fotograaf uuemad pildistas, oli Mathura küll rääkinud näituse ideest, kuid täpsemat sisu ei olnud nad veel arutanud. Vaistlikult oli aga Kaari Saarma kolme nädala jooksul piltidele püüdnud palju aia- ja seonduvat - kasvahoones tegutsemist, peenraid, lilli, aiasaduseid ja kirikuaeda. Kiriku piltide kohta lisas ta: "Enamikus religioonides on võimalik pettuda, kuid puhtas südames ja ausas looduses mitte."

Mustvalge pildiseeria "Vaimud vees" seob seda näitust Kaari Saarma eelmise näitusega "Vee vaim".

Lähiajal loodab ta avada veel kaks näitust, mis kumbki saaksid sellelt näitusest justkui poja ja tütre kaasa. Ehk paar tööd saaksid ühendama erinevaid näitusi käest kinni nagu kett.

Valtu raamatukogu ja seltsimaja tähistasid 95. sünnipäeva

1923. aastal asutatud raamatukogu ja seltsimaja tähistasid 95. sünnipäeva luulepäeva ja käsitöönäitusega.

Haldi Ellam

Neljapäeval, 15. novembril toimus Valtu raamatukogu sünnipäevale pühendatud luulepäev. Valtu lasteaias Pesapuu, Valtu põhikoolis ning Valtu seltsimajas loeti eesti luuletajate loomingut. Raamatukogus oli luuleraamatute väljapanek. Seltsimajas oli pensionäride klubis külas ka luuletaja Milvi Panga oma luuleraamatutega.

Valtu põhikooli 3. klassi õpilaste draamaring Anne Archipovi juhendamisel

esines oma mängulise luulekavaga „Mängida on mõnus“ nii koolimajas kui ka seltsimajas pensionäride klubi peol. Valtu põhikooli neljanda klassi juhataja Ebe Luige sõnul lugesid tema õpilased 2006. aastal neljandas klassis käinud õpilaste välja mõeldud luuletusi teemal „Maal on mõnus“ ning tõdesid, et lastel oli varem ilusam käekiri.

Valtu seltsimajas oli 18.-19. novembril käsitöönäitus, kus oli väljas 37 Kaarepere piirkonna inimese tehtud käsitööd. Nende seas oli lapitöid, erinevaid kudumeid, rahvarõivaid ning rahvuslikke kleite, kaltsuvaipu, keraamikat, sepiid ning puidust valmistatud esemeid. Eksponeeritud oli ka pikaaegse käsitööringi juhendaja, eelmisel aastal

lahkunud Ölme Laurimaa töid. Lisaks olid üleval Leida-Marie Randjärve akvarellid ning Kehtna kunstide kooli lõpetanud kohalike noorte maalid. Kaie Kulper, Luule Bortnikova ning Silva Veel tutvustasid näitusel väljas olnud käsitöösemeid ning nende valmimise tehnikaid.

Tähtpäevade tähistamise põhieestvedaja oli Valtu seltsimaja kauaaegne juhataja Helgi Sussi.

Valtu seltsimaja alustas tööd 1923. aastal, kui Valtu Haridusseltsi eestvedamisel osteti ära vana magasiada hoone ning kohandati see seltsimajaks. Samal aastal asutati ka Valtu raamatukogu, mis sai alguse kohalike inimeste kingitud raamatutest. 95 aasta jooksul on raamatukogu tegutsenud kaheksas asukohas.

Puhas Maagia

RAAMID kuni 70% või

KÕIK KLAASID – 50%

2019
KOLLEKTSIOONID
JUBA MÜÜGIL

Prillitellijale
nägemisekontroll
TASUTA

EO
Eesti Optik

Optometristi vastuvõtt: 23., 29. november

Eelregistreerimine telefonil 4855 540

T-R 9-18, L 9-13

Kauplus avatud **Rapla Konsumis**, Tallinna mnt 16

Täpsemad kampaania reeglid kauplustest! www.optika.ee

Juristi nõuanne

Töötaja juhendamise registreerimine on tööandja huvides

Lugeja küsib: Uuest aastat jõustuvad töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muudatused, mis puudutavad ka juhendamise registreerimist. Enam ei ole selgelt kirjas, kuidas registreerida tuleb. Kas võime loobuda juhendamise, väljaõppe ja iseseisvale tööle lubamise registreerimise kaartide kasutamisest?

Vastab Piret Kaljula, Tööinspektsiooni töökeskonna konsultant: Uuest aastast ei ole tõepoolest enam täpselt reguleeritud, milliseid andmeid ja kuidas juhendamist ja väljaõpet registreerida tuleb. Töötervishoiu ja tööohutuse seadus sätestab, et tööandja registreerib juhendamise ja väljaõppe toimumise kuupäeva ja sisu kirjalikult või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, mida töötaja kinnitab. Kirjalikku taasesitamist võimaldav vorm tähendab, et registreerimine peab olema kirjalik, kuid ei pea olema omakäeliselt allkirjastatud.

Näiteks sobib juhendamise registreerimine andmebaasis, kus töötaja märgib, et on juhendi teadmiseks võtnud. Kui töötaja kinnitab juhendamist ja väljaõpet andmebaasis, peab olema võimalus isikut tuvastada. Kui töötaja logib ennast andmebaasi sisse,

kasutades e-posti aadressi karukati@karumati.com, võib kinnitust olla hiljem keeruline seostada inimesega, kelle nimi on Mari Maasikas.

Juhendamise registreerimisest peab üheselt selguma, milliste juhenditega töötaja tutvunud on. Väljaõppe puhul peab selguma, millises mahus ja millal väljaõpe on korraldatud. Registreerimine on jätkuvalt vajalik, et veenduda, kas kõigile töötajatele on vajalikud juhendamis- ja väljaõppe korraldatud. Isegi kui juhendamise ja väljaõppe korraldamine on ettevõttes läbi mõeldud ja paika pandud, tuleb vahetevahel siiski, nt sisekontrolli käigus, kontrollida, kas kõik sujub plaanipäraselt.

Töendamist võib vaja olla ka näiteks tööõnnetuse uurimise käigus selgitamiseks välja, kas õnnetus võis juhtuda seetõttu, et töötaja ei teadnud, mida ja kuidas teha ehk põhjuseks

oli puudulik juhendamine ja väljaõpe. Samuti võib juhendamise ja väljaõppe korraldamist olla vaja tõendada kohtuvaidluses tööõnnetusest või kutsehaigestumisest põhjustatud kahju hüvitamisel. Kui juhendamine ja väljaõpe pole korrektselt registreeritud, ei olegi tööandjal palju võimalusi tõendada, et ta on nõuded täitnud. Tõendiks võivad küll olla ka tunnistajate ütlused, aga kui töendamist vajav sündmus toimus aastaid tagasi, ei saa loota, et tunnistaja juhtunud täpselt mäletaks.

Seega, juhendamise ja väljaõppe selgelt, üheselt mõistetavalt ja jälgitavalt registreerimine on tööandja enda huvides. See aitab ära hoida hilisemaid probleeme ja arusaamatusi. Enne praegu kehtivast määrusest tulenevat registreerimise süsteemi muutma hakkamist tasub läbi mõelda, millega seda asendada. Kui häid ideid uue ja parema süsteemi loomiseks pole, on mõistlik jätkata vanaviisi. Korralikult registreerimata jätmine võib tööandja jätta halba olukorda, sest ta ei suuda tehtud tegevusi tõendada.

Hinnavõrdlus

Rupjmaizes kārtojums

Stina Andok

Ehk teisisõnu Läti leivadesert. Tähistame üheskoos Läti juubeliaastapäeva, maiustades oma lõunanaabrite retsepti järgi.

Otsides sobivat retsepti, mida kodus järele proovida, selgus, et meil on lätlastega üsna sarnane menüü. Paljuskki on see üle võetud venelastelt ja sakslastelt nagu meilgi ning seetõttu on meie maitsemeel ja eelistused justkui teineteisele lähedased.

Võtame näiteks selle leivadesserdi. Päril sellist ma küll meil kohanud ei ole ega tea, et minu vanaema seda näiteks teinud oleks, aga olles selle valmis teinud, on see maitseomadustelt ikka üsna tuttavlik. Leivane maitse koos kreemise kohupiima-vahukoore seguga meenutab vana lemmikut kamavahtu. Hapukad marjad sinna juurde ei ole samuti midagi uut. Ehk on seda mõnusam ja meeldivam seda retsepti kodus ise järele proovida. Ei pea kartma, et tulemuseks on midagi ootamatut.

Veebikeskkonnast leitud retsepti olen pisut kohandanud. Algretseptis oli pakutud üksnes kohupiima kreemiseks osaks, aga arvestades meie pere eelistusi, segasin sinna hulka siiski ka vahustatud vahukoort. Tõele au andes pean mainima, et seal poes, kus mina käisin, jõhvikaid parasjagu ei olnud, seega ilutsevad pildil kaunid pisikesed pohlad. Ärge heituge ka teie retsepti endale meelega paraseks kohandamast.

Seda maiust saab valmistada ühte suuremasse kaussi või mitmesse väiksesse. Koostisosade vahetuskordi, ehk kui palju ja mida panna, saab igaüks ise reguleerida. Kui riivleib tundub liialt mõru, võib seda vähem panna, või kui hapud marjad ei lähe kohe mitte, saab neidki asendada.



Foto: STINA ANDOK

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 21.11.2018



Tööpakkumise nimetus	Asukoht	Tööandja	Kandid tähtaeg
Lasteaiaõpetaja	Rapla linn	Lasteaed Sinilill	25.11.2018
Baariaaand-ettekandja	Rapla linn	Meie Pubi OÜ	09.12.2018
Teenindaja	Rapla linn	Selver AS	27.11.2018
Eripedagoog	Rapla linn	Rapla Vallavalitsus	12.12.2018
Õöpäevaringne hooldustöötaja	Rapla linn	Rapla Hooldekeskus	03.12.2018
Kokk	Rapla linn	Rapla Tarbijate Ühistu	23.11.2018
Müüja-kassapidaja	Rapla linn	MAXIMA Eesti OÜ	09.12.2018
Metallitööline	Alu alevik	Rapla Metall OÜ	30.11.2018
Masinõmbleja	Alu alevik	Alu Õmblus OÜ	25.11.2018
Puhastusteenindaja, koristaja	Tolli küla	Kuuda Hooldekodu OÜ	03.12.2018
Sekretär- personalispetsialist	Masti küla	Adelante Tellingud OÜ	25.11.2018
Laohoidja	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	16.12.2018
Tehnik	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	30.11.2018
Töstukijuht	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	30.11.2018
Operaator	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	30.11.2018
Raamatupidaja	Kohila alev	Lamipap OÜ	22.11.2018
assistent-andmesistaja			
Klienditeenindaja	Hageri küla	Neolund OÜ	30.11.2018
Autolukksepp	Hageri küla	Neolund OÜ	25.11.2018
Lüpsja	Kehtna alevik	Kehtna Mõisa OÜ	30.11.2018
Hooldaja	Kalbu küla	Elupuu MTÜ	30.11.2018
Hooldusjuht	Kalbu küla	Elupuu MTÜ	30.11.2018
Teenindaja	Järvakandi alev	OG ELEKTRA OÜ	09.12.2018
Müüja	Järvakandi alev	Rapla Tarbijate Ühistu	30.11.2018
Õõklubi klienditeenindaja	Järvakandi alev	Tulihein OÜ	30.11.2018
Käsisorteerija	Järvakandi alev	Krynicky Glass Recycling OÜ	30.11.2018
Päevahooldaja	Järvakandi alev	Järvakandi Hooldekodu	01.12.2018
Müüja-klienditeenindaja	Järvakandi alev	RRLeht AS	30.11.2018
Kokk	Järvakandi alev	Tulihein OÜ	30.11.2018
Klienditeenindaja	Järvakandi alev	Tulihein OÜ	30.11.2018
Müüja	Rapla maakond	Ilutulestiku Keskus Arnika OÜ	30.11.2018

Vaja läheb: 150 g riivleiba või 10 viilu tumedat leiba, 2 tl jahvatatud kaneeli, 4 sl suhkrut, 300 g pehmet kohupiima, 200 ml vahukoort, 1 tl vanil-lisuhkrut, 400 g (suhkruga hõõrutud) jõhvikaid.

Tee nii: Riivi leivaviilud või võta välja riivleib. Vala riivleib mittenakkuvale pannile, lisa kaks supilusikatäit suhkrut ja kaks teelusikatäit kaneeli ning rösti tasasel tulel kümme minutit aeg-ajalt segades, kuni riivleib on kuldpruun ja aromaadne. Lase jahtuda.

Vahusta vahukoor ülejäänud suhkruga tugevaks vahuks, sega hulka toasoe kohupiim ja vanillisuhkur.

Nüüd pane veidi üle kolmandiku riivleivasegust

klaaskausi põhja ning määri sellele umbes pool kohupiima-vahukoorekreemist. Siis tõsta peale pooled hõõrutud jõhvikatest. Seejärel puista peale jälle riivleib, määri sellele kohupiimakreem ja lisa jõhvikad. Kõige peale puista ülejäänud riivleivasegu ja kaunistamiseks mõned jõhvikad.

Enne serveerimist lase mõned tunnid külmikus taheneda.

Retsept: www.nami-nami.ee

Rapla Talupoest võib leida erinevaid kohupiimakreeme hinnavaheemikus 3,90-4,95 eurot kg ja Pajumäe mahetoodetud 35% vahukoort hinnaga 1,60 eurot 250 ml.

	Riivleib, Veski Mati, 350 g	Kohupiima- pasta, vanilli, Tere, 300 g	Vahukoor, 35%, Alma, 200 ml	Külmutatud jõhvikad, 400 g
Konsum	2,20	1,15	0,79	4,80
Selver	2,39	1,09	-	5,39
Maxima	-	0,75*/1,11	-	1,99
Meie Toidukaubad	-	-	0,89	-
Mini-Rimi	-	-	-	-
*Soodushind/ tavahind				
Hinnad on seisuga 20.11.18				



ŠKODA
SIMPLY CLEVER

Octavia Combi Style
Hind alates 16 990 €

ŠKODA OCTAVIA ERIMUDEL STYLE

Hind alates 15 990 €

1,0 TSI, 85 kW, bensiin, 6k.-manuaal
Keskmine kütusekulu 4.8-5.0 l / 100 km

Varustuses: LED-päevasõidutuled, valuveljed, soojendusega esiistmed, puutetundlik raadio, Bluetooth, elektrilised soojendusega küljepeeglid, elektrilised aknatõstukid, püsikiirushoidik ja palju muud!



Foto on illustratiivne.

Kui soovite vahetada oma auto uue ŠKODA vastu, siis ei pea Te vana auto müügiga ise vaeva nägema. ŠKODA esindustest saab autot osta ka nii, et toote olemasoleva auto uue auto või liisingu sissemakseks. Vahetusautoks võib olla nii väljaostetud auto kui ka liisingu auto.
AUTOVAHETUS ŠKODA ESINDUSTES ON KIIRE JA MUGAV!

2014 EMOR BRAND HEALTH
UURINGUS OSALENUD
2016 INIMESTE HINNANGUL ON
ŠKODA MADALAIMATE
2018 ÜLALPIDAMISKULUDEGA
AUTOMARK EESTIS.

Ametlikult volitatud ŠKODA edasimüüjad Eestis on:

ŠKODA Tallinn · Auto 100 Tallinn AS
Tallinn, Paldiski mnt 73 / Pirni 1, 10621
Telefon: 6808 222 · info@skoda.ee, auto@skoda.ee
www.skodatalinn.ee

ŠKODA Laagri · SKO Motors OÜ
Pärnu mnt. 543, Laagri 76404
Telefon: 6837 070 · auto.laagri@skoda.ee
www.skodalaagri.ee

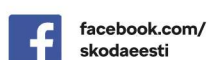
Moller Auto Pärnu OÜ · Pärnu, Välja tn. 3, 80010
Telefon: 4476 140 · parnu@moller.ee

Moller Auto Viru OÜ · Jõhvi, Narva mnt 143, 41536
Telefon: 6808 200 · viru@moller.ee

ŠKODA Viljandi · Folk Auto OÜ
Viljandi, Tallinna 45, 71008
Telefon: 4355 340 · info@folkauto.ee

ŠKODA Tartu · Aasta Auto AS
Tartu, Sepa 24 A, 51013
Telefon: 7308 000 · info@aastaauto.ee
www.aastaauto.ee

ŠKODA Kuressaare · Warma Auto OÜ
Kuressaare, Tallinna 82a, 93815
Telefon: 4530 120
info@warmauto.ee · www.warmauto.ee



www.skoda.ee

RAPLA TALVEJOOKSUL OSALES 56 JOOKSJAT

Siim Jõgis

Järjekorras 37. Rapla talvejooks toimus pühapäeval, 18. novembril. Traditsiooniliselt kulges rada Rapla tänavatel Viljandi maanteest Metsapargini ning distantsi pikkus oli viis kilomeetrit.

Kiireima ajaga jõudis sel korral finišisse Mardo Lundver Rapla jooksuklubist. Tema aeg oli 15 minutit ja 17 sekundit. Naised ja noored läbisid lühema distantsi 3 kilomeetrit. Naiste konkurents näitas kiireimat aega Liliana Torn, jõudes finišisse 11 minutit ja 24 sekundit pärast starti.

Start Rapla talvejooksule anti Okta Centrumi ees pühapäeval kell 12. Arvestades hilissügist aega, valitsesid võistlusel igati sobivad ilmastikuolud. Ilmataat õnnistas jooksjaid päikesepaistega, kuid saatis vahele ka üksikuid vihmatsakaid. Korraldajad mäletavad rääkida, et talvejooksu on ajaloo jooksul peetud igasugustes tingimustes alates soojast ilmast, lõpetades lumesajuga.

Mardo Lundveri võiduaeg märgib ka tema isiklikku rekordit viiekilomeetrise rajal. Ajakirja Jooksja portaalile kommenteeris Lundver jooksu nii: “Stardist lippasin esimesena minema, sest mulle meeldib tempokam algus. Ilmastikuoludki olid täna ideaalilähedased, mis soosis häid resultate.” Finišis edestas Lundver klubikaaslast Arvi Alamaad 11 sekundiga. Kolmanda koha

sai Enari Tönström (KJK Sakala) 16.04-ga. “Kõva ja põnev andmine käis. Taolist positiivset emotsiooni oligi treeningperioodiks vaja. See lisas optimismi ja usku, et liigume treeneriga õiges suunas. Ajaline eesmärk oli tänaseks kontrolljooksuks seatud 15.30, seega sai eesmärk paraja varuga ületatud. Rahuloluks on põhjust, kuid tõsine töö jätkub,” lausus Lundver Jooksja portaalile.

Naiste võistlusel järgnesid Liliana Tornile noor ja lootustandev jooksja Anete Randmaa 11.40-ga ja Mari Lill Plagnaud 12.20-ga.

Rapla talvejooksu korraldaja Erik Horn rääkis, et kokkuvõttes võib võistlusega rahul olla. Küll aga oleks ta tahtnud stardis näha rohkem kohalikke Rapla inimesi. Osa võistluse läbinud jooksjaid olid päev varem osalenud ka Pääsküla rabamaratonil, ent tulid ikkagi starti ka Raplas. Kokku ületas lõpujoone 56 jooksjat. Huvitava kokkulangetusena võib välja tuua, et eelmisel aastal oli osalejaid täpselt sama palju. Horn ütles, et loomulikult oleks ta lootnud näha rohkem osalejaid, ent 56 ei ole hirmutavalt vähe. Hiilgeaegadel võttis jooksust osa ligikaudu 200 inimest.

Talvejooksuga pani hooajale punkti ka Rapla jooksuklubi. Rohkem võistlusi sel aastal kavas enam ei ole. Horn ütles, et järgmistele jooksudele oodatakse osalejaid juba 2019. aastal.

Mardo Lundver jooksis Rapla talvejooksul isikliku rekordi 5 kilomeetri rajal - 15 minutit ja 17 sekundit.

Foto: SIIM SOLMAN



Kohila VK/E-Service langes karikasarjast välja

Siim Jõgis

Kohila VK/E-Service'i käekäik Eesti karikavõistlustel sai tänavu kiire lõpu pärast allajäämist veerandfinaalis. Kohilal tuli kahe mängu kokkuvõttes tunnistada esilliga naiskonna Gerardo's Toys/Neemeco paremust, kes pääses edasi poolfinaali.

Teine ja otsustav mäng toimus neljapäeva, 15. novembri õhtul Kohilas ning külalised võitsid selle 3:2 (-23, -20, 11, 23, 14).

Tegemist on üllatusega, sest kõrgliiganaiskonnana oli Kohila VK/E-Service selles paaris favoriit. Seda staatust kinnitas ka fakt, et Gerardo's Toys/Neemeco asub esiliigas viimasel kohal. Küll aga ei tulnud Kohila kodusaalis külalistele midagi kergelt. Esimese kahe geimi järel oli kodunaiskond 2:0 eduseisus. Kui Kohila oleks võitnud ka kolmanda või neljanda geimi, oleks võitja selgitatud kuldses geimis. Seda

siiski vaja ei läinud. Selle asemel võitis kolm järgnevat geimi Gerardo's Toys/Neemeco ning kindlustas koha poolfinaalis, kus tuleb vastu Tartu Ülikool/Bigbank.

Võitjate parimaks osutus 21 punkti toonud Gerli Enula. Maarja Kerner-Ader lõpetas mängu Kohila poolle 19 punktiga. Anni-Ly Abel lisas võõrustajatele 14, Kulla Kalso 12 ja Annika Loper 10 punkti.

Gerardo's Toys/Neemeco sidemängija Triin Taliga rääkis, et edasipääs oli nende naiskonna jaoks eesmärk algusest peale. “Osalesime karikavõistlustel esmakordselt ning meil vedas loosiga, et saime mängitava vastase,” sõnas Taliga. Ta lisas, et neljapäevasele mängule ei mindud kindlasti mütsiga lööma, kuigi kahes esimeses geimis mängiti kehvasti. “Kohila suutis suruda, aga me ei andnud alla. Teadsime, et kui kaotame kolmanda geimi, tuleb kuldne geim,” ütles ta.

Nüüd läheb Gerardo's Toys/Neemeco poolfinaalis vastamisi Tartu Ülikool/Bigbank'iga. “Ääretult suur au on mängida 2017. aasta karikavõistluste

võitjaga. Teeme omalt poolt kõik, et olla neile väärilised vastased,” ütles Taliga.

Kohila VK/E-Service'i peatreener Ingrid Kangur ütles, et esimeses kahes geimis ei olnud mängupildil viga, ent pärast seda lasti end liiga lõdvaks. Küll aga oldi tema sõnul pärast teist geimi enesekindlad, et mäng suudetakse viia kuldse geimini. Otsustavad hetked saabusid neljanda geimi lõpus seisul 23:23. Oleks Kohila selle seisu suutnud kallutada enda kasuks, tulnuks edasipääseja selgitada kuldses geimis. Selle asemel teenis Gerardo's Toys/Neemeco kaks punkti järjest ning võitis geimi ja sellega sai selgeks ka edasipääseja.

Võrreldes kahte veerandfinaalmängu, ütles Ingrid Kangur, et teises kohtumises oli naiskonna kokkumäng juba parem. Praegusest olukorrast saab tema sõnul võtta õppust ning seada Eesti meistrivõistlusteks sobivad eesmärgid. Kevadel, kui hakatakse jagama meistrivõistluste medaleid, soovib Kohila naiskond jõuda peatreeneri sõnul medalikohale. Kohila VK/E-Service'i järgmised kodumängud on 5. ja 6. detsembril.

Lauamängijad lõpetasid eduka hooaja

Jaan Sulg

Lauamängijate mitmevõistluse (male, kabe, koroona, lauatenis) kuuest etapist koosnev karikavõistlus lõppes edukalt. Selles võistlussarjas toimunud Jõu meistrivõistlustel võitsid esikoha Talvi Ainsar ja Valter Viisut.

Meie teiste võistlejate kohad olid järgmised: Jaan Sulg teine, Ülle Laasner ja Tarmo Lukk kolmandad, Heiki Sassian viies.

Karikavõistluse ühe etapina toimunud Eesti meistrivõistlustel võidutses taas Valter Viisut. Teise koha saavutasid Ülle Laasner, Tarmo Lukk ja Jaan Sulg. Talvi Ainsar oli neljas, Enn Viitkar kuues, Ivar Sirp kaheksas ja Heiki Sassian üheteistkümnnes. Karikavõistluse üldkokkuvõttes olid oma vanusegrupis võidukad Valter Viisut ja Jaan Sulg. Teise

koha saavutasid Talvi Ainsar ja Tarmo Lukk. Kolmandal kohal oli Ülle Laasner, Enn Viitkar oli viies ja Heiki Sassian seitsmes.

Maakondade arvestuses oli edukaim Raplammaa, kes teenis kaks kulda, kaks hõbedat ja ühe pronksmedali. Järvamaa sai samas ühe kulla, kaks hõbedat ja kaks pronksi. Edasi tulid Saaremaa (1-1-1), Tartumaa (1-0-0) ja Pärnumaa (0-0-1).

Karikavõistluse absoluut-arvestuses oli kuue võistluse parim naiste arvestuses Talvi Ainsar 183 punktiga. Ülle Laasner teenis 88 punktiga neljanda koha. Meeste arvestuses hõivas esikoha Valter Viisut 162 punktiga. Talle järgnesid Kalju Mägi (Järvamaa), Meelis Tätte (Tartumaa) ja Jaan Sulg. Enn Viitkar oli kolmeteistkümnnes ja Heiki Sassian viieteistkümnnes. Tegemist oli igati eduka meistri-võistluste hooajaga.

Kuimetsa võõrustas EMSL Jõud meistrivõistlusi kiirmales

Siim Jõgis

Pühapäeval, 18. novembril toimusid Kuimetsa rahvama-
jas Eestimaa spordiliidu Jõud
meistrivõistlused kiirmales.
Samas paigas peeti need võist-
lused ka eelmisel aastal.

Tegemist on ainsate Jõu
meistrivõistlustega, mis toi-
muvad Rapla maakonnas.
Pühapäeval võistlusel osales
105 maletajat seitsmest maa-
konnast ning võitjad selgitati
neljas võistlusklassis. Võist-
luste staariks võis pidada Mar-
gareth Oldet, kes tuli augustis
Rumeenias U18 vanuseklassis
kiirmale Euroopa meistriks.
Kuimetsas võitis ta esikoha
naiste konkurentsis.

EMSL Jõud meistrivõist-
lused peeti Šveitsi süsteemis
ning iga osaleja pidas seitse
matši. Raplamaa spordiliidu
poolne korraldaja Aivo Sild-
vee ütles, et head meelt teeb
see, et osalema oli tulnud palju

noori. “Vanemate võistlejate
lauas hakkavad kohad tüh-
jaks jääma, hea on näha, kui
järelkasv peale tuleb,” sõnas
ta. Küsimusele, miks toimusid
võistlused teist aastat järjest
Kuimetsas, vastas Sildvee, et
ju siis jäi see korraldajatele
silma. Lisaks on Kuimetsa
lihtne sõita, sest see asub Eesti
keskel.

Üks muudatus võrreldes
eelmise aastaga oli veel – eest-
lastele oli tulnud konkurentsi
pakkuma üks venelane ja üks
soomlane. Seega võtsid võist-
lused rahvusvahelise mõõtme.

Kuimetsa rahvamaja saalis
mängiti pikkade laudade
taga. Kokku oli saalis viis rida
laudu ning õnneks mahtusid
mängijad nende taha ära.
Vastasel juhul oleks võistlus
tulnud üle viia kohalikku
spordihoonesse.

Foto: SIIM JÕGIS



Eestimaa Spordiliidu Jõud meistrivõistlused kiirmales 2018, võistlusklasside esikolmikud:

A-turniir

Mehed

1. Maxim Turov
2. Tarvo Seeman
3. Aleksander Georg Pedoson

Naised

1. Margareth Olde
2. Sofia Blokhin
3. Grete Olde

B-turniir

Noormehed

1. Erik Karl Olde
2. Hannes Sidorov
3. Markus Hansson

Neiud

1. Ragne Gromov

C-turniir

Poisid

1. Rondo Mikko
2. Tormi Kull
3. Uku Schneider

Tüdrukud

1. Eva Shadrina
2. Ionna Maria Haapsal
3. Maria Linda Pool

D-turniir

Poisid

1. Janis Kaldmaa
2. Eric Karl Ott
3. Gregor Lääne

Tüdrukud

1. Kertu Karba
2. Laura Kamp
3. Kerttu-Lisett Parik

Rapla Selveri suurjooksu programmi lisandub poolmaraton



Selver Eesti Linnajooksude sügisel nõupidamisel peeti sarjas osale-
nuid meeles uhke medali ja tänukirjaga. Pildil Selver Eesti Linnajooksu-
de sarja peakorraldaja Mati Lillialik ning Laura Rahe ja Donatas Nar-
mont Rapla Selveri Suurjooksu korraldusmeeskonnast.

Foto: erakogu

Raplamaa Sõnumid

Varasematel aastatel on Rapla
Selveri suurjooksul osalejad saanud
läbida kümme ja viis kilomeetrit
joostes, käies või kepikõndi harras-
tades. VII Rapla Selveri suurjooksul
antakse esmakordselt start ka pool-
maratonile.

Distants joostakse kahe olemas-
oleva 10-kilomeetrise ringi baasil,
mis võimaldab ka poolmaratoni
rajale minejatel häid aegu näidata
ning isiklikke tipptulemusi üritada.

“Poolmaraton on ütlemlata mõ-
nus jooksudistants - ühest kül-
jest on 21,1 km piisavalt pikk ja
väljakutset pakkuv, kuid samas
näiteks suvisteks maratonideks
valmistujatele hea ettevalmistus.
Samuti ootame teistele distantsidele
osalema kõiki, kes soovivad joosta,

käia või kepikõndi harrastada. Kõik
väiksed jooksusõbrad saavad panna
end proovile lastejooksudel. Rapla
Selveri suurjooksule on oodatud
ka kõik lapsevanemad vankritega,
mis annab võimaluse ka perekond-
likult veeta mõnusalt üks sportlik
pühapäev,” ütles Rapla Selveri
suurjooksu peakorraldaja Donatas
Narmont.

Suurjooksu turundusjuht Piret
Viherpuu ütles, et idee tuua pool-
maraton Rapla Selveri suurjooksu
programmi annab ka jooksu tutvus-
tamiseks paremad ja senisest mit-
mekesisemad võimalused. “Üllatusi
on meil veel, aga iga asi omal ajal,”
andis Viherpuu Raplas toimuva
jooksu korraldajate ambitsioonika-
test plaanidest märku. Järjekorras
seitsmes Rapla Selveri suurjooks
toimub 26. mail 2019.

Häid sõnumeid Kundast

Mihkel Laurits

Möödunud nädalavahetusel Kunda spor-
dikeskuse hubases saalis peetud Eesti
MV klassikalises lamades surumises oli
eriti osavõturohke, sest osales sadakond
võistlejat. Võistluspaik ja korraldus olid
ideaalsed ega jäänud alla ka rahvusva-
helisele tasemele, v.a soojendusruumi
kehvavõitu inventar.

Raplamaalt oli võistlejaid kuus – kaks
noort ja kolm veterani Märjamaalt ning
Jüri Haud Raplast. Temal õnnestus abso-
luutarvestuses kuni 83 kg kehakaalus võita
18 võistleja konkurentsis pronksmedal
tulemusega 160 kilogrammi. Rohkearvuline
fännklubi rõõmustas selle üle. Noortest te-
gid hea võistluse nii Germa Pikani-Vanatua
(-74) tulemusega 80 kg kui ka esimest korda
jõuproovil osalenud Sven-Eric Õunapuu
(-83), tulemusega 65 kg, kuid medalitest jäi
mõlemal kõige napimalt puudu. Vastased
olid ka vanemad, seega ollakse edaspidi
juba medalimehed igal võistlusel.

Veteranide M3 vanuseklassis võitis hõ-
bemedali Heino Maiste (-74) tulemusega 80
kg. M4 vanuseklassis sai samaga hakkama
Kalev Teder (-83), kes surus ridamisi selle
vanuseklassi Eesti rekordeid ja lõpetas
tulemusega 92,5 kg. Viimasena startinud
Mihkel Laurits (-105) surus teisel katsel
rinnalt kergelt 107,5 kg ja üritas ka uut
vanuseklassi rekordit 113 kg kangiga.
Surumine õnnestuski, kuid kohtunikud
leidsid, et rinnalt läks liialt kiiresti üles
– enne kohtuniku käsklust - ja katse loeti
ebaõnnestunuks.

Kolme tugeva konkurentsis õnnestus aga
seekord võita Wilksi punktide alusel M4 ab-
solutkarikas. Mõlemad konkurendid olid
selle aasta karika kord juba võitnud, seega
sai kõik vennalikult jagatud. Hetkel on Ees-
tis M4 klassis (üle 70) juba viis Euroopas ja
maailmas nime teinud tegutsevat meest.
Heino Maiste jõuab meie seltskonda juba
eeloleva aasta esimesel päeval. Kui oleks
võimalust, suudaksime meeskondlikult
igal jõukatsumisel tuua Eesti osavõtivate
riikide esiritta.

Eesti tõstesporti 130. juubeliaastale on
võistluste osas joon alla tõmmatud, kuid
kokkuvõtete tegemine jätkub ja võib julges-
ti öelda, et see oli jällegi kordaläinud aasta.

KOOLISPORT

Kesklinna kooli korvpallurid olid kõige edukamad

Laine Rökk

Raplamaa koolinoorte 3x3
korvpallisarja võistlus toimus
13. novembril Raplas Sadolini
spordihoones. Tegevus käis

korraga nelja korvi all, osales
26 võistkonda 9 koolist, kokku
97 õpilasega. Vanuseklasside
kaks paremat võistkonda
pääsevad edasi riigi finaali-
võistlusele 27. märtsil Pärnus.

4.-5. klassid

Tüdrukud

1. Rapla KK I v (Lorelii Estaal, Keit Liis Kõiv, Lisandra Vetesina)
2. Rapla KK III v (Kärt Kõiv, Marta Lään, Agnes Laugamets, Bia Aller)
3. Rapla VK I v (Emma-Mia Küttis, Brit Marii Sinisalu, Britta Peterson, Sille Sillamaa)

Poisid

1. Kohila G I v (Egert Mõistlik, Mihkel Malv, Karl Suur-
oja, Jaagup Pajumets)
2. Rapla VK (Aron Terras, Günther Erik Nisu, Joonas Kruusimägi, Otto Hans Mölder)
3. Kohila G II v (Björn Gregor Ool, Oscar Kukkur, Karl Marcus Mäna, Miron Vetkal)

6.-7. klassid

Tüdrukud

1. Rapla KK (Katri Rüüson, Ketlin Kõiv, Majandra Liis Pitkanen, Angela Muddi)
2. Rapla VK (Emma Lisette

Kadarpik, Leandra Reingold, Gerte Visnu, Henriethe Olo-
nen)

3. Kabala LA-PK (Sandra Nurmata, Katrin Laurimaa, Kaila Erika Viira)

Poisid

1. Rapla KK (Karmo Kil, Andre-Asker Arro, Rasmus Estaal, Joonatan Ringmäe)
2. Rapla VK (Rasmus Jakk, Markus Kaljund, Rico Robin Rikk, Hendrik Niklus)
3. Kohila G I v (Andrus Kapsi, Marten Stopkin, Sten-Markus Taasväli)

Eraldi arvestus 6.-7. klassi-
de poistele (alla 300 õpilasega
koolid)

1. Juuru Eduard Vilde K (Janre Jõgi, Ihan Jalukse, Janar Jaani, Kennet Vaarma)
2. Kivi-Vigala PK (Kaspar Sume, Romanis Siiman, Kalju Torri, Laur-Lennart Kärna)
3. Kabala LA-PK (Adrian Pajo, Timo Tiits, Kristo Bogdanov, Karl-Aleksander Aedla)



Haraka Mängupesa

UUS MÄNGUTUBA KOHILAS
ootab lapsi tähistama oma sünnipäevi
või muid vahvaid sündmusi!

Info ja broneerimine
+372 51 48 786 * info@harakamangupesa.ee
www.harakamangupesa.ee

24. novembril kell 16
Kädeva külamajas mesindusloeng.

Mesilaste talvitumise probleemid ja tekkimise põhjused.

Lektor Kalle Toomemaa räägib mesilaste talvitumisest.
K. Toomemaa on mesilaste talvitumist uurinud üle kolmekümne aasta!

Teabepäeva korraldamist
toetab Eesti Mesindusprogramm.

Loeng ja erialased trükkised
on osalejatele tasuta.
Info 554 5886.

EML
EESTI MESINIKE LIIT

Samal
päeval vahetab
Luke vahavabrik vaha
kärjepõhja vastu:
Türi kl 14-15,
Raplas kl 12-13
endistes paikades.



OSTAB

- metsakinnistuid
- hüpoteegiga ja läbiraaiatud kinnistuid

Tel 511 0415, 517 9866, 489 4055.
www.landeker.ee

Adven on Eestis, Soomes ja Rootsis tegutsev energiaettevõtte, mis pakub energialahendusi tööstus- ja teenindussektoris, varustab soojustega äri- ja erakliente ning tegeleb maagaasi jaotamisega. Adven Eestis töötab 82 inimest. Opereerime ja hooldame Eestis ligi 100 energiakeskust ja hooldame soojustusvõrke kogupikkusega 81 km.

Tööd saab Märjamaa Gümnaasiumi katlamaja

HOOLDUSTEHNİK

Sinu töö eesmärk on tagada gümnaasiumi häireteta varustamine soojustusenergiaga. Seejuures teostad pelletikatlamaja plaanilised hooldus- ja remonditööd, katla ja seadmete puhastustööd, tagad kütuse olemasolu, reageerid avariilistele seisakutele ja tagad nende likvideerimise. Teed koostööd meie Põhja piirkonna hooldusmeeskonnaga.

Ootame sinult tehnilist haridust või töökogemust katlamajade hooldusel ja remondil. Oskust lugeda soojustusvarustuse skeeme ning saada aru tehnilisest dokumentatsioonist, täpsust ja iseseisvust töös. Omad B-kategooria autojuhiluba, räägid suhtlustasemel eesti keelt ja oskad kasutada arvutit.

Omalt poolt pakume Sulle võimalust töötada teenuslepinguga või osalise töökoormusega, vajalikku väljaõpet ja koolitusi, paindlikku tööaega (perioodilised hooldused saab teha endale sobival ajal), võimalust töötada kaasaegsete seadmetega, head ja professionaalset kollektiivi.

Palume saata CV hiljemalt 2. detsembriks 2018
märgusõnaga „hooldustehnik“ adven.eesti@adven.com
Lisainfo tel 5347 1079 www.adven.ee



KESKKONNAAMET

Õhusaasteloa eelnõu teade

Keskonnaamet teatab keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) § 47 lõike 2 alusel, et on valminud NORCAR-BSB EESTI Asi (registrikood 10433651; aadress Rapla maakond, Kohila vald, Prillimäe alevik, Rebase tn 16, 79702) õhusaasteloa eelnõu.

Käitise põhitegevuseks on mehaaniline metallitöötlus (EMTAKi kood 25621), muuks tegevusalaks on auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine (EMTAKi kood 35301). Tootmisterritooriumi aadress on Rapla maakond, Kohila vald, Prillimäe alevik, Rebase tn 16, 79702; katastritunnus 31701:002:1660; sihtotstarve: 100% tootmismaa. Lähimad kaitstavad loodusobjektid Nabala-Tuhala looduskaitseala (keskkonnaregistri kood KLO1000634), Natura 2000 Rahaaugu sihtkaitsevöönd (keskkonnaregistri kood KLO1101504) ja Natura 2000 Rahaaugu hoiuala (rahvusvaheline ala; kood EE0020319) jäävad ca 1 km kaugusele kirdesse.

Käitise heiteallikateks on hambalõikepingi ventilatsioon, haavelpuhastuse ventilatsioon, värvikambri ventilatsioon, kuivatuskambri ventilatsioon, üldventilatsioon, plasmalõikuse ventilatsioon, torude valmistamise ruumi ventilatsioon ja katla korstnen. Tootmises kasutatakse kuni 10,252 tonni orgaanilisi lahusteid sisaldavaid kemikaale aastas, õhku eraldub kuni 4,532 tonni lenduvaid orgaanilisi ühendeid aastas. Katla võimsus on 0,263 MWth, kütteks kulub kuni 20 tonni vedelgaasi aastas.

Õhusaasteloa eelnõuga saab tutvuda Keskonnaameti Lääne regiooni Rapla kontoris (Tallinna mnt 14 79513 Raplas, tel 484 1171) ja Keskonnaameti avalikus dokumendiregistris <http://dhs-adr-kea.envir.ee/>. Kuni välisõhu saasteloa andmise või andmisest keeldumise otsuse tegemiseni on igalühel õigus esitada Keskonnaametile taotluse kohta oma põhjendatud ettepanekuid ja vastuväiteid. Ettepanekuid ja vastuväiteid saab esitada suuliselt või kirjalikult e-posti aadressil info@keskkonnaamet.ee või postiaadressil Tallinna mnt 14, pk 5, 79513 Rapla 14 päeva jooksul. Õhusaasteloa andmise või andmisest keeldumise otsusest teavitab Keskonnaamet täiendavalt ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded.

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas
Jüra 2. E-R 9-17, L 10-14. Tel 5818 8986 www.rauaspets.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru territooriumil E-R 9-17, L 9-14. Tel 505 8637, www.feralmet.ee

OÜ ETEST PR ostab põllu- ja metsamaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee

metsakinnistuid ja kasvavat metsa. Tel 502 4895; info@pajakapuit.ee

Timberstock OÜ ostab lehtpuuenamusega metsakinnistuid ja raieõiguseid. Küsi pakkumist tel 507 1150 timber@timberstock.ee

vanu jalg- ja mootorrattaid, võrre ning nende varuosi. Võivad olla ka mittekomp-lektsed. Samuti pakuvad huvi erinevad vanaaegsed esemed. Tel 508 6947

kõiki marke igas seisukorras sõiduaautosid ja kaubikuid, ka remonti vajavaid. Tel 5365 4085 skampus@online.ee

Ostan teie vana auto. Võib pakkuda igas seisukorras. Nii korras kui ka remonti vajavad, kaua seisnud, ilma ülevaatuseta, roostes. Tel 5693 2565

ÄRA ANDA

vana eterniiti 2,5 t. Tel 5693 4709



Haapsalu Kutsehariduskeskus

TALVINE VASTUVÕTT 2019

Erialad täiskasvanud õppijale tasuta ja tsükliõppes:

- Kaldkatuse ehitaja 1a
- Tegevusjuhendaja 1a
- Kangakuduja 1a
- Plaatija 0,5a **UUS!**

Töökohapõhises õppes koostöös ettevõtetega:

- Abikokk 1a **UUS!**
- Toitlustuskorraldus 1a **UUS!**
- Puhastusteenindaja 0,5a

Täpsem info: telefon 666 1751
e-post vastuvott@hkhk.edu.ee

www.hkhk.edu.ee



Jalg ja Tald OÜ

Jalg ja Tald OÜ tegeleb proteeside, tallatugede ja ortopeediliste jalatsite valmistamisega.

Vastuvõtt toimub
SA Raplamaa Haigla polikliinikus
29. novembril.

Info ja registreerimine telefonil 5563 3169

TEENUS



Soojuspumpade ja konditsioneeride müük, paigaldus, remont, hooldus ja sõiduki kliimaseadmete kontroll ning täitmine. Tel 5330 1720 www.kulma-line.ee

Bussiteenus 8 kuni 82 kohta. Helista tel 5330 7447, siva-auto2007@gmail.com

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H. Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Raamatupidamine, aruanded. Tel 505 9669, info@holopoint.ee

Ohtlike puude langetamine. Tel 5663 2968 või 5340 2068

Ohtlike ja suurte puude langetamine. Tel 517 5783

Rehvivahetus Rapla linnas Jürna tn 2. Hinnad väga soodsad. Aeg broneeri tel 5818 8986 Hinnakiri www.rauaspets.ee

Veo- ja kolimisteenused. Tel 5688 1227. www.vedaja.ee Facebook: Veoteenus Raplamaal

Lamekatuste ehitus (rullmaterjalidega katmine), eterniitkatuste vahetus (eramajad, kortermajad jne), tel 5629 8738, info@palmergrupp.ee

Osutame vihmaveesüsteemidega seotud teenuseid. Valtsimismasinaga valmistame rennid otse Teie objektile, puuduvad liitekohad. Tel 527 1059, info@vihmaveerennid.ee, www.vihmaveerennid.ee

Hoonete soojustamine puistevillaga. Konsultatsioon objektile tasuta. Tel 501 6689, ken@puistemees.ee, www.puistemees.ee

Raamatupidamine väikefirmadele. Tel 5692 0290 <http://www.lconsult.eu>

13-kohalise invatõstukiga bussirent. Tel 5452 1836. Täiendav info meelistegevusentu.ee

Ohtlike puude langetamine ja õunapuude lõikus. Tel 521 0334

MITMESUGUST

Lp. mesinikud! Luke Vahavabrik vahetab kärke 2,5 €/kg Raplas SEB panga taga parklas 24. novembril kell 11-12. Tel 513 3356 luke.vahavabrik@mail.ee

Kutsume Teid hispaania keele kursustele Raplas. Tunnid esmaspäeviti Loomeruumis (Tallinna mnt 5, Rapla). Info ja registreerimine a.s.wesman@gmail.com

50 a mees tutvub lihtsa sõpruse eesmärgil 35-45 a väikest kasvu naisega. Teretulnud on ka üksikema. Vajadusel materiaalne abi. Tel 5196 9715 eesi.mees.014@mail.ee

1. detsembril
Karmani Kaubamaja
parklas
JÕULULAAT
Info tel 5373 7566

TÖÖPAKKUMISED

OÜ Ruutal Grupp otsib oma meeskonda **CE-kategooria AUTOJUHTI** Eesti-sisestele vedudele poolhaagisega veokiga. Tasu mehe vääriline. Info tel 518 2908

Rapla Hambakliinik pakub tööd **HAMBAARSTI ASSISTENDILE**. Tel 564 4530. Kontakt: silverk64@hotmail.ee

Rapla kohtutäitur Õnne Pajur ootab oma kollektiivi ajutiselt äraolevate töötajate asendamise ajaks: **TEHNILIST SEKRETÄRI** - vajalik vähemalt keskharidus **KOHTUTÄITURI ASSISTENTI** - vajalik vähemalt rakenduslik kõrgharidus õigus- või sotsiaalteaduses.

Sobivuse korral on võimalik tööle asuda kohe. Info telefonil 489 4435 CV saata: onne.pajur@taitur.just.ee

MÜÜAKSE

Rapla Kütteäris turbabriketti, puidubriketti, pelleteid, kaminapuid kotis. Vedu tasuta. Tel 5563 6856

lõhutud toores lehtpuu, hind al 35 €; metsakuiv okaspuu al 38 €. Laotud puude tarne 10 ja 15 rm autoga. Tel 502 4895

Lõhutud ja saetud lepa küttepuid nii lahtiselt kui võrkkohtis. Müüme ka puitbriketti. Vedu. Tel 516 6305

kuivad küttepuid, lahtiselt ja võrgus. Tel 503 6941

kuiva segaküttepuid. Pikku- sed 30 cm ja 50 cm. Tel 5196 3947

otse tootjalt pakitud kandiline kase puitbrikett, pellet 6 ja 8 mm, pakitud turbabrikett, pakitud kivisüsi 25 kg kotis, kütteklotsid võrgus. Vedu. Tel 520 2190

küttepuid, hind alates 34 €. Tel 5632 0571

ehituslikku saematerjali, servamata lauda, lepalauda, terrassi-, voodri- ja pörandalauda. Pikkused 3 - 6 m. Laudade värvimine. Vedu tasuta. Tel 528 2268

saunaahjusid, kaminaid, plii- te. Soodsalt. Tel 505 4355

soodsa hinnaga talusealiha. Vajadusel tükeldame. Info tel 5196 2628, 5354 3002

suitsuvorsti ja maasinki väike- hulgi, kohaletoomisega. Info tel 5196 2628 või 5351 7414

Tapamaja müüb emise lihakehasid kohaletoomisega. Info tel 5351 7414

toidukartulit. Tel 5645 3717

Samm krüptomaailma. Tel 5625 6330

2-toaline korter Võsa tänaval Raplas. III korrus, 48 m². Tel 515 9048

1-toaline korter Raplas. Tel 5682 5993

30,3 m² korter Järvakandis Rahu tn 13-3 (köök, tuba, WC, dušš, 1. korrus) 4000 €. Tel 5568 4450

2-toaline korter Raplas. Tel 5394 2636

haid toidukartuleid, erinevad sordid ja kojuvedu. Tel 515 2779

ANNAN ÜÜRILE

3-toalise korteri Mahlamäel. Tel 5656 7983

Akzo Nobel Baltics AS avaldab sügavat kaastunnet Ago ja Madis Valdmannile **POJA ja VENNA** kaotuse puhul.

Kallis Raimo! Avaldame kaastunnet kalli isa

REIN VELLESTE

lahkumise puhul.

Klassikaaslased Rapla Keskkooli päevilt



Lahkus meie armas ema, vanaema ja vanavanaema

PÄRJA FREIBERG
7. I 1924 – 11. XI 2018

Leinavad omaksed

Ärasaatmine Rapla kalmistu kabelist 1. detsembril kell 11

Kustus elu, vaikus valu, väsisid Su töökad käed...

Mälestame endist kolleegi

LY ROSSI.

Sügav kaastunne omastele.

Endised töökaaslased Rapla Tarbijate Ühistust

Elust jäljetult ükski ei lähe, ikka midagi järele jääb. Sealpoolsuse säraval tähel oma maapealseid jälgi sa näed...

Kallist isa, vanaisa ja vaarisa

ERMIL RAUDA
22. XI 1918 – 9. II 1978

mälestavad tema 100. sünniaastapäeval järeltulevad põlvkonnad.



ELJE JORŠ

Mälestame head naabrit. Sügav kaastunne lähedastele.

Perekonnad Paaslepp ja Kalev

Aeg annab, aeg võtab, aeg mälestused jätab...

Avaldame kaastunnet Marvele perega kalli

ISA

kaotuse puhul.

Töökaaslased Saarioinen Eesti OÜ kuumast köögist



Tuul nii tasa puude ladvus liigub, linnud unelaulu laulavad...

Südamlik kaastunne Sirjele kalli

POJA

surma puhul.

Saarioinen Eesti OÜ

Mälestame

PÄRJA FREIBERGI

ja avaldame kaastunnet Laurile lähedastega. Majarahvas

Üks tee sai lõpuni käidud...

Mälestame ja avaldame kaastunnet lastele ja lähedastele

VÄINO LINAMÄE

lahkumise puhul.

Bussijuhid ja reisijatevedu autobaasi päevilt



Sügav kaastunne sulle, Kaja, ja sinu perele kalli isa, äia ja vanaisa

VÄINO LINAMÄE

surma puhul.

Grithy, Ergo, Aive, Villu, Valve, Elmar

Vaikselt veereb leinapisar mälestuste teele...

Lahkus kallis klassivend

VÄINO LINAMÄGI
15. IV 1938 - 3. XI 2018

Südamlik kaastunne lähedastele.

Klassikaaslased Inglise kooli päevilt



Sind leinama jääb kodumaja, igatsema koduõu...

Südamlik kaastunne Kajale ja Katrinile kalli isa, vanaisa ja äia

VÄINO LINAMÄE

kaotuse puhul.

Sirje

Avaldame kaastunnet Veiko Landile

ISA

kaotuse puhul.

Solbritt AS



KINO

MÄRJAMAA HELK
“Värske veri: Oma ja võõras” (Eesti)
21. november kl 17, 19
“Varaste kuningas” (USA, alla 12aastastele keelatud)
21. november kl 21
22. november kl 19.30, 21.30
„Maadeavastaja Pulkson” (Norra, eesti keeles)
23. november kl 15.30, 17
26. november kl 15, 16.30
28. november kl 15.30
„Täht on sündinud” (USA, alla 14aastastele keelatud)
23. november kl 18.30, 21
„Elliot, kõige väiksem põhjapöder” (USA joonisfilm, eesti keeles)
25. november kl 15, 17
27. november kl 15, 17
„Astrid Lindgreni rääkimata lugu” (Rootsi)
25. november kl 19
26. november kl 21
„Maja, mille Jack ehitas” (Taani, alla 16aastastele keelatud)
25. november kl 21.15
26. november kl 18
„Replikandid” (USA)
27. november kl 19, 21
28. november kl 17
„Keegi varitseb sind” (USA, alla 14aastastele keelatud)
28. november kl 19, 21
KULTUURIKLUBI BAAS
Mine metsa, kui äge loodusfilmiõhtu: „lidne mets” (Leedu)
27. november kl 18

TEATER

„Jõuluvanaks saamise saladus”. Viljandi laste- ja noorteteater Reky
Märjamaa rahvamaja, 22. november kl 11

„Stand Up on Siin”. Comedy Estonia
Märjamaa rahvamaja, 22. november kl 20

„Neli õuna”. Salme teater
Kuimetsa rahvamaja, 23. november kl 19

KONTSERT

Jaan Söödi ja Andre Maakeri plaadi „Armastusfilm” esitlus
Rapla kultuurikeskus, 22. november kl 19

Lõõtsavägilased „Pidu jätkub”
Eidapere rahvamaja, 24. november kl 20

Raikküla kultuurikeskuse avamine:
Rapla Pasunakoor, Kuldne Trio
Raikküla kultuurikeskus, 25. november kl 13

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM
Näitus “Tarbeklaasi kunstniku Pilvi Ojamaa klaastooteid aastaist 1965-1992”
Püsilväljapanek “136 aastat Järvakandi klaasitööstust”
“Tindipotid ja -pudelid Järvakandi klaasimuuseumi kogudest”
Muuseum avatud K, N, R 11-18, L 11-15, tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM
EV100. Lasteaia Sinilill Juuru rühmade näitus „Eestimaa mustrid” (avamine 23. novembril kl 10.30)
Püsinäitus “Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda”
Muuseum avatud T-L kl 11-16

SILLAOTSA TALUMUUSEUM
Näitus “Sammudes Eesti Vabariiki” (näitusesaalis)
Näitus „Sangarlik Saalistete suguvõsa”
Avatud E-R kl 10-17, L-P tellimisel

HAGERI MUUSEUM
Püsinäitused “Maa-apteek”, “Kihelkonnakeskus Hageri” (fotonäitus)
Avatud T, K, N kl 11-16, muul ajal kokkuleppel
tel 5648 3828

KOOLITUS/ LOENG

Töötukassa lahtiste uste päev 13-26-aastastele noortele
Rapla riigimaja ruum 209, 23. november kl 10-14

Jüri Lina loengud
Rapla Elujõu keskus, 24. november kl 15

Külaülikool: Hannes Vallikivi loeng „Õigus ja õiglus”
Valtu seltsimaja, 26. november kl 19

Mesindusloeng "Mesilaste talvitumisest", lektor Kalle Toomemaa, PhD
Kädva külamaja, 24. november kl 16

MITMESUGUST

IX Koduloopäev
Rapla keskraamatukogu, 22. november kl 17.30
Noorte tänuüritus „Mina märkan!”
Märjamaa noortekeskus, 22. november kl 18

Kohtumine Euroopa Parlamendi liikme Urmas Paetiga. „Kuhu liigub Euroopa ja kuidas see mõjutab Eestit”
Märjamaa sotsiaalkeskus, 23. november kl 12.30
Rapla keskraamatukogu, 23. november kl 15

Kohila OTT (Otse tootjalt tarbijale) talukauba müügiõhtu
Kohila, R-kioski kõrval parklas, 23. november kl 17

Tantsuklubi
Juuru rahvamaja, 23. november kl 19

Märjamaa valla II duettide konkurss
Varbola rahvamaja, 24. november kl 13

Peoõhtu
Haimre rahvamaja, 24. november kl 21

Järvakandi kultuurihalli perepäev
Järvakandi kultuurihall, 25. november kl 11

Helkurkõnd
Varbola rahvamaja, 26. november kl 18

Mustkunst. Fred-Erik Johanson
Vana-Vigala avatud noortekeskus, 27. november kl 16.30

Kohila valla mälumäng
Hageri rahvamaja, 28. november kl 19

NÄITUS

Minu käsitöö (ehete autor Oksana Kurvits)
Eesti mündid läbi aegade (kollektsoon erakogust)
Kehtna raamatukogu

Irene Lahti keraamikanäitus „Vastandvärvid” (Soome)
Jarmo Suojärvi maalinäitus „Mammuti matkamine” (Soome)
Kohila gümnaasiumi 7. klassi õpilase Triinu-Liis Urgardi näitus „Fantaasiamängud”
Kohila raamatukogu

Aive Küünarpuu tekstiilide näitus “Laisale lambaid, virgale villa”
Kohila Tornigalerii (Kohila, Viljandi mnt 1). Näitus avatud kiriku lahtioleku aegadel, muul ajal helistada 5623 0741

Peeter Langovitsi fotonäitus “Tagasivaade. Muutuste aeg”
Kohila vallamaja
Martin Andrelleri fotonäitus „Kes sa oled,

metsavend?” (kuni 23. november)
Märjamaa muusika- ja kunstikooli eelkooli näitus „Lennukad maalid” (lastekogu)
Märjamaa valla raamatukogu

Eesti kunstikoolide liidu õpetajate näitus „Suve kiired” (kuni 25. november)
Märjamaa rahvamaja Ly galerii

Tekstiilikunstnik Marge Looritsa põimevaipade näitus “Ühe mustri mitu mina” (saalis)
Sander Ollema joonistuste näitus “Grotesk” (fuajees)
Raplamaa Perenaiste Seltsi Pauliine näitus “Kindakirju Rapla kihelkonnast” (vitriinis)
Rapla keskraamatukogu

Ülo Sarapuu isikunäitus „Ülendavad vaikuse laulud”
Rapla kultuurikeskuse Rütmani galerii

Kunstnik Mathura ja fotograaf Kaari Saarma näitus „Mina olen aednik”
Raplamaa Kaasaegse Kunsti Keskus, avatud T-N 15-18

SPORT

Saku I liiga kohtumine korvpallis: Rapla KK/ Kohila vs Paide Viking Window
Rapla, Sadolini spordihoone, 21. november kl 19

Pmini-klassi Eesti MV korvpallis
Rapla korvpallikool, 24. november algusega kl 10

Kohila valla lahtised MV lauatenнисes
Kohila spordikompleks, 24. november kl 10

Saalihokiliiga 35+ etapp
Rapla, Sadolini spordihoone, 25. november kl 10

TV 10 Olümpiastarti I etapp
Kohila spordikompleks, 28. november kl 12

KIRIKUTEATED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KIRIK
Igavikupäeva jumalateenistus, kus süütame küünlad kirikuaasta jooksul lahkunute mälestuseks, jutlustab õpetaja Hendrik Laur USAst, laulab koguduse segakoor Kaia Väljamäe juhatusel
25. november kl 12

EELK KEHTNA PEETRI KIRIK
Igavikupühapäeva jumalateenistus
25. november kl 15

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee. Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 28. novembri lehes.

Isad ja lapsed pidasid vibulahingut

Piret Linnamägi

Varbola mail peeti isadepäeva puhul maha ehtne vibulaskelahing, mida korraldasid Egon Järve ja Vilve Klettenberg. Vaatamata üsna sombusele sügisilmale oli sportlikule isadepäevale kogunenud hulgaliselt lapsi, emasid ja isasid. Sportliku koguperemängu Archery Tag® teekond sai alguse 2011. aastal USAs, see on kogunud kiirelt populaarsust ja selle aasta suvel jõudis ka Eestisse. Mängitakse selleks spetsiaalselt üles seatud mänguväljakul, mis koosneb kahest ründetsoonist ning turvatsoonist. Kuna mängus võistlevad tiimid üksteise vastu, on kummagi meeskonna kasutuses oma väljakupool. Mõlemale

väljakupoolele on paigutatud täispuhutavad varjendid, mis pakuvad kaitset vastasmeeskonna lastud noolte eest. Turvatsoon on mängijatel ühine, see on mõeldud maas vedelevate noolte korjamiseks, kuid seal ei tohi viibida kauem kui viis sekundit. Turvatsoonis ei tohi teised mängijad sind lasta. Raja ääres seisvad instruktorid lugesid mängijate punkte ning jälgisid, et kõik oleks reeglitepärane. Kui mõni võib mõelda, et see mäng on ohtlik ja sõjaline, siis seda see pole: kõik mängijad kandsid näomaske ja ka spetsiaalsed mängu tarbeks välja töötatud noolte otsad olid kaetud pehme foam-tüüpi materjaliga, mistõttu polnud tabamused valusad. Platsile ei lastud ühtegi turvavarustusega mängijat. Sportlikust mängust võttis osa



Foto: PIRET LINNAMÄGI

Isadepäeva vibulahing Varbolas.

isegi tüdrukuid ning vibu käsitlemine sai neile kiirelt selgeks. Kuna üritus oli väljakuulutatud isad vs pojad, näitasid kolm vaprat isa oma oskusi ning võistlesid laste vastu, keda oli tunduvalt rohkem. Ja nagu isadepäevale kohane, saa-

vutati laste üle võit. Aga põhiliselt olid platsil segavõistkonnad, sest kohale tuldi kogu perekonnaga. Kui ligi kolmetunnine sportlik päev lõppes, kõlas üle väljaku vali tänuhüüe instruktoritele: “Me täname!”

Kehtna Elamu OÜ kuulutas välja konkursi **JUHATAJA** leidmiseks.

Kandideerimise tingimused on avaldatud CV-Online portaalis: www.cv.ee ja kodulehel www.kehtnaelamu.ee
Kandideerimise tähtaeg 29.11.2018

HILLEBERG EESTI OÜ Raplas Jürna tänaval võtab telgimeistri väljaõppele **ÕMBLEJAJD.**

Helista tel 507 4865 või kirjuta hilleberg@hilleberg.ee

NELJAPÄEV 22.11	REEDE 23.11	LAUPÄEV 24.11	PÜHAPÄEV 25.11	ESMASPÄEV 26.11	TEISIPÄEV 27.11	KOLMAPÄEV 28.11
ETV 06.55 Terevisioon 09.10 Draamasari Surm paradiisis 10.00 Terevisioon* 12.15 Draamasari Downton Abbey (Inglise) 13.25 Pealtnägija* 14.10 Suud puhtaks* 15.05 Ajavaod. Teaduse mehed. Johan Köpp* 15.35 Reisile minuga. Phi Phi saared Andamani meres (Eesti 2018) 16.00 ehk, uhhuduur. Bhutan, Bangladesh ja tagasi Indiasse (Eesti 2007) 16.30 Eesti mäng (ETV 2013) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Draamasari Öhne 13 (Eesti 2001) 17.35 Draamasari Surm paradiisis 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 OP+ 20.50 EV100. Hetk ajaloos. Koalitsioon 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuudio 22.05 PANK 23.00 Miks mitte?! 23.30 EV100. Hetk ajaloos. Koalitsioon* 23.40 Ringvaade* 00.40 Draamasari Downton Abbey 01.52 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Surm paradiisis 10.00 Terevisioon* 12.15 Downton Abbey (Inglise 2011) 13.00 Koduigatsus. Pimeduse demonid 13.55 Loodusdokk Mehhiko - loodus ja inimesed. Mägimaailmad 14.45 Trumpi müüri radadel 15.15 Autoportree. Moonika Siimets* 15.45 Mina siin. Alina Sterligova 16.00 Reisisari ehk, uhhuduur. Teistsugune India (Eesti 2007) 16.30 Hakkab jälle pihta 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Öhne 13 (Eesti 2001) 17.35 Surm paradiisis 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 19.55 Reis ümber Eesti 20.55 EV100. Hetk ajaloos. RünnaK 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Midsomeri mõrvad. Caustoni kloostri vaim 23.10 Pealtnägija* 00.00 EV100. Hetk ajaloos. RünnaK* 00.10 Ringvaade* 01.05 Downton Abbey 01.52 ERR.ee uudised	07.30 Ringvaade* 08.30 Reis ümber Eesti 09.30 Öhne 13 09.55 Hando Runnel 10.00 Maahommik 10.45 Tareq Taylori Põhjamaade kokakunst 11.15 Trumpi müüri radadel 11.40 Miks mitte?! 12.10 Pealtnägija (S)* 13.00 Midsomeri mõrvad. Caustoni kloostri vaim 14.29 Ilus maa. Hando Runnel 14.30 OP+* 15.20 Luuletus. Hando Runnel 15.25 Kutsar koputab kolm korda 16.15 Eesti lood. Miks ma siis ei lähe? 16.45 Pulss. Kängurumeetod 17.35 Mehhiko - loodus ja inimesed. Maiaide metsad 18.30 AK 18.40 Doksari Kutsikapöli 19.25 Trumpi müüri radadel 19.55 Autoportree. Aet Maatee 20.20 Öhne 13 20.50 EV100. Hetk ajaloos 21.00 AK. Ilm 21.20 Sport. Sport 21.35 Koduigatsus 22.35 Mf Lövi 00.25 EV100. Hetk ajaloos 00.35 Süütu 01.27 ERR.ee uudised	07.30 Osoon (S)* 07.50 Doksari Kutsikapöli 08.30 Eesti lood. Keelatud vili 09.00 Tähendamis 09.05 Prillitoos (S) 10.00 Hommik Anuga 11.15 Tööröökikud 11.45 Hotellide varjatud maailm. Lisafaktor 12.30 Mehhiko - loodus ja inimesed. Maiaide metsad 13.25 Koduigatsus. Surma anatoomia 14.25 Tareq Taylori Põhjamaade kokakunst. Ringkõbing 14.55 Mf Lövi 16.55 Foyle'i sõda. Nad võitlesid põldudel (Inglise 2004) 18.30 Aktuaalne kaamera 18.45 Ajavaod. Teaduse mehed. Ludvig Puusepp 19.15 Maahommiku lood. Vabadussõda 19.30 Forsyte'ide saaga 20.50 EV100. Hetk ajaloos. Peaministri otsus 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm. Nädal 21.40 Sport. Sport 22.00 Süütu 22.45 PANK 23.40 EV100. Hetk ajaloos. Peaministri otsus* 23.55 Kriminaalsari Langus 00.55 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Draamasari Surm paradiisis (Inglise 2018) 10.00 Terevisioon* 12.15 Downton Abbey (Inglise 2011) 13.10 Kriminaalsari Foyle'i sõda. Nad võitlesid põldudel (Inglise 2004) 14.40 Maahommik* 15.25 Doksari Teadmiste otsingul. Loomaaed - metsiku looduse kaitsja (Saksa 2016) 15.55 ehk, uhhuduur. India - Pakistan (Eesti 2007) 16.25 Eesti mäng (Eesti 2013) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Öhne 13 (Eesti 2001) 17.35 Lauulu lugu. Kulndne Trio (ETV 2017) 17.40 Naiskonstaabel. Jäädvad vaid mälestused (Inglise 2013) 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Miks puhtaks 20.30 Osoon (S) 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuudio 22.05 Pulss. Ohtlik patsient (Syke, Soome 2016) 22.55 Plekktrummi* 23.40 Ringvaade* 00.40 Downton Abbey (Inglise 2011)* 02.07 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Draamasari Naiskonstaabel. Uju või upu (WPC '56, Inglise 2013)* 10.00 Terevisioon* 12.10 Draamasari Downton Abbey (Inglise 2012) 13.20 Hommik Anuga (S)* 14.35 Reis ümber Eesti 15.30 Osoon (S)* 16.00 Reisisari ehk, uhhuduur. Pakistani sidemees Obaid (Eesti 2007) 16.30 Eesti mäng (Eesti 2013) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Öhne 13 (Eesti 2001) 17.35 Lauulu lugu. Aihult armastus teeb naise kauniks (ETV 2013) 17.40 Naiskonstaabel. Suured teesklejad 18.30 AK 19.00 Ringvaade 19.55 EV100. Vabariigi Presidendi pöördomine Vabadussõja alguspäeva tähistamiseks 20.00 Pealtnägija 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuudio 22.05 Pulss. Ohtlik patsient (Syke, Soome 2016) 22.55 Plekktrummi* 23.40 Ringvaade* 00.40 Downton Abbey (Inglise 2012)* 01.49 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Naiskonstaabel. Jäädvad vaid mälestused 10.00 Terevisioon* 12.15 Downton Abbey 13.05 Dokfilm Palusalu 14.00 Tööröökikud* 14.30 Tähendamis* 14.35 Prillitoos (S)* 15.30 Unustatud mäitsed. Raplamaa 16.00 ehk, uhhuduur. Afganistan 16.30 Eesti mäng (Eesti 2013) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Öhne 13 (Eesti 2001) 17.35 Lauulu lugu. Aihult armastus teeb naise kauniks (ETV 2013) 17.40 Naiskonstaabel. Suured teesklejad 18.30 AK 19.00 Ringvaade 19.55 EV100. Vabariigi Presidendi pöördomine Vabadussõja alguspäeva tähistamiseks 20.00 Pealtnägija 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuudio 22.05 EV 100. 9 hünni vabadusele 23.05 Ongi Koik 23.35 Ringvaade* 00.30 Downton Abbey 01.22 ERR.ee uudised

ETV 2 07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Eesti mäng 10.30 Kõögikodanikud 11.00 Esimene stuudio 11.29 ERR.ee uudised 14.00 Jäakeegli EM Tallinnas. Eesti - Prantsusmaa (M) 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliässad 16.55 Robin Hood 17.05 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.30 Susapusa Okidos 17.40 Piraaditar ja Capitano 17.50 Pörsas Peppa 17.55 Päikesejätkud 18.00 Lastetuba 18.15 Väike printsess 18.30 Lammass Shaun 18.35 Kui ma oleksin loom 18.40 Kati ja Mimmu 18.55 Wissper 19.00 Lunnisaar 19.05 Siimuke 19.15 AK (vk) 19.20 Kultuuriuudised 19.30 4x4 20.00 AegRuum G 20.50 Kõögikodanikud 21.20 PÖFFi kaheksa ja pool 21.30 Peaky Blinders 23.25 4x4 23.55 dok Lõksus 00.55 PÖFFi kaheksa ja pool 01.09 ERR.ee uudis	07.00 Lastesaated 08.50 Wissper 09.00 Ringvaade* 10.00 Eesti mäng 10.30 Kõögikodanikud 11.00 Esimene stuudio 11.26 ERR.ee uudised 13.30 Saladuste saar 14.55 Muusika! 15.30 Kohtume Pariisis 15.55 Muusika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliässad 16.55 Robin Hood 17.05 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.30 Susapusa Okidos 17.40 Piraaditar ja Capitano 17.50 Pörsas Peppa 17.55 Päikesejätkud 18.00 Lastetuba 18.15 Väike printsess 18.25 Maša ja karu 18.35 Kati ja Mimmu 18.45 Wissper 18.55 Miriami jõulupäkapikk 19.00 Tipsi ja Tim 19.15 AK (viipekeeles) 19.20 Kultuuriuudised 19.30 Eesti lipp ümber Albaania 20.00 Jäakeegli EM Tallinnas. N B-div finaali 22.30 PÖFFi kaheksa ja pool 22.40 Ongi Koik 23.10 Mf Life 01.04 ERR.ee uudised	07.30 Susapusa Okidos. 07.50 Karusmarjad metsikus looduses 08.15 Kati ja Mimmu. Tähelaps 08.25 Miriami rohelised täpid 08.35 Miriami jõulupäkapikk 08.40 Pörsas Peppa 08.45 Tipsi ja Tim 09.00 Operatsioon Ai 09.30 Vikerkaar Rubiin 09.40 Piip ja Tuut kõõgis 10.05 Lammass Shaun ja laamad 10.35 Uus Tase 11.00 Põhja-Ameerika 11.45 AegRuum 12.30 Läti 100. Peitusemäng 13.30 Kohtume Pariisis 14.50 Ilus maa. Parafiniliug 15.00 Jäakeegli EM Tallinnas. Meeste finaali 17.30 Pororo: superkelgutamise suurvõistlused 18.45 Lammass Shaun 18.50 Uus Tase 19.15 Aktuaalne kaamera (viipekeeles) 19.30 Elu allpool nulli 20.15 Retrokraan 21.30 Eesti lipp ümber Albaania 22.00 Ongi Koik 22.30 Calvet 23.25 Kojutulek 01.14 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 09.00 Pororo: superkelgutamise suurvõistlused 10.15 Susapusa Okidos 10.30 Lammass Shaun 10.35 Uus Tase 11.00 Balti hinged. Kunst, legendid ja maastikud 11.55 Plekktrummi* 12.35 Aet Maatee* 13.10 Kohtume Pariisis 14.00 Eesti TOP 7* 14.50 Mereröövlimäng 15.25 Doktor Proktori ajavann 17.00 Operatsioon Ai 17.25 Suvelõpukontsert Pärnumaal 17.55 Piip ja Tuut kõõgis 18.25 Lammass Shaun 18.30 Vikerkaar Rubiin 18.45 Väike kummitus Laban 18.50 Uus Tase 19.15 AK (viipekeeles) 19.30 Tee-maõhtu. Meenutades Urmas Alenderit 20.00 Lennud. Lavakunstikooli VIII lend 20.45 Ring ümber Ruja 21.35 Teisel pool vett 22.25 Tartu levimussikapäevad. Ruja 22.55 Ahvatlev ettepanek. Urmas Alender 23.15 Slaager 00.41 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 09.55 Prit Pärn 10.00 Retrokraan 10.55 Kojutulek 12.43 ERR.ee uudised 14.55 Muusika! 15.30 Kohtume Pariisis 15.55 Muusika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliässad 16.55 Robin Hood 17.05 Geronimo Stiltoni lood 17.30 Prit ja Prääks 17.40 Piraaditar ja Capitano 17.50 Pörsas Peppa 17.55 Päikesejätkud 18.00 Lastetuba 18.15 Väike printsess 18.25 Lammass Shaun 18.35 Kui ma oleksin loom 18.40 Kati ja Mimmu 18.50 Wissper 19.00 Lunnisaar 19.05 Siimuke 19.15 AK (viipekeeles) 19.20 Kultuuriuudised 19.30 4x4 20.00 Elu allpool nulli 20.45 Kadri Kangilaski 20.50 Kõögikodanikud 21.20 PÖFFi kaheksa ja pool 21.30 Plekktrummi 22.15 Ongi Koik 22.45 Eesti lipp ümber Albaania 23.15 4x4 23.45 Peaky Blinders 01.35 PÖFFi kaheksa ja pool 01.52 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Eesti mäng 10.30 Kõögikodanikud 11.00 Välisilm* 11.37 ERR.ee uudised 14.55 Muusika! 15.30 Kohtume Pariisis 15.55 Muusika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliässad 16.55 Robin Hood 17.05 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.30 Prit ja Prääks 17.40 Piraaditar ja Capitano 17.50 Pörsas Peppa 17.55 Päikesejätkud 18.00 Lastetuba 18.15 Väike printsess 18.25 Lammass Shaun 18.35 Kui ma oleksin loom 18.40 Kati ja Mimmu 18.50 Wissper 19.00 Lunnisaar 19.05 Siimuke 19.15 AK (viipekeeles) 19.20 Kultuuriuudised 19.30 4x4 20.00 Põhja-Ameerika 20.45 Navitrolla 20.50 Kõögikodanikud 21.20 PÖFFi kaheksa ja pool 21.30 OP+* 22.20 dok Mägi 23.35 4x4 00.05 Eesti TOP 7 00.55 PÖFFi kaheksa ja pool 01.08 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Eesti mäng 10.30 Kõögikodanikud 11.00 Esimene stuudio 11.26 ERR.ee uudised 14.55 Muusika! 15.30 Kohtume Pariisis 15.55 Muusika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliässad 16.55 Robin Hood 17.05 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.30 Prit ja Prääks 17.40 Animasarjad 18.00 Lastetuba 18.10 Karbist väljal! 18.15 Väike printsess 18.30 Lammass Shaun 18.35 Kui ma oleksin loom 18.40 Kati ja Mimmu 18.55 Wissper 19.00 Lunnisaar 19.05 Siimuke 19.15 AK (viipekeeles) 19.20 Kultuuriuudised 19.30 4x4 20.00 Lech Walesa portree 20.55 Kõögikodanikud 21.20 PÖFFi kaheksa ja pool 21.30 OP+* 22.20 dok Mägi 23.35 4x4 00.05 Eesti TOP 7 00.55 PÖFFi kaheksa ja pool 00.54 ERR.ee uudised
---	---	--	--	--	--	--

KANAL 2 06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jänesed 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Stileto vendeta 11.30 Kodus ja võõrsil. Colby leiab Willow haagisest mobiili 12.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda 13.00 Pilvede all. Mari ei mõista, miks Indrek Riinat ei talitse. Liisa otsib lohutust Eriku juurest. Urmase otsingud viivad ehmatava leiuni 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Stileto vendeta 17.00 Hingesugulased 18.30 Reporter 20.00 Pöörased nülindad 21.00 Alo. Esinduse juubel 21.30 Mf Keanu 23.35 NCIS Los Angeles. Petised. Perekonk 01.25 Rizzoli ja Isles. Kummitused 02.10 Chicago tuleõrje 02.55 Reporter 04.10 Hingesugulased 05.20 NCIS Los Angeles. Petised	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jänesed 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Stileto vendeta 11.30 Kodus ja võõrsil. Tori ei suuda Ashi ärasõidu-ga leppida. Ty ja Ryderi sõprus süveneb. Pettunud Raffy märkab, et Ty pole temast eriti huvitatud 12.00 Pöörased nülindad 13.00 Alo. Esinduse juubel 13.30 100 erilist eestlast 14.00 Tüdruk nimega Elif. Emiroglud kolivad uude majja 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Stileto vendeta 17.00 Hingesugulased 18.30 Reporter 19.55 Kuldvillak 20.30 Roaldi nädal. Vormis naised 21.30 Nädalalõpp Kanal 2ga 23.00 Mf Lõpp-punkt 5 01.00 Mf Villa Sabrini saladus 02.30 Radar 03.15 Reporter 04.25 Hingesugulased 05.35 NCIS Los Angeles. Perekonk	06.15 Mf Utta Danella. Valel on ilusad jalad 08.00 Top Shop 08.15 Tommy ja Jerry põngerjad 08.40 Super 4 09.10 Tuhat tervist 09.40 Lemmikute lemmik 10.10 Mis?Moodi 10.40 Hooaeg 11.30 Rooli võim 12.00 Roaldi nädal. Vormis naised 13.00 Radar 14.00 Kodutunne 15.00 Pilvede all. Liisa on endast väljas ning otsib lohutust Eriku juurest. Urmase otsingud viivad ehmatava leiuni 16.00 Ameerika talent 19.00 Reporter+ 19.35 Animaf Kollanokk 21.30 Suur mängude õhtu 23.00 Mf Ilusad olen-did 01.30 Mf Lõpp-punkt 5. Öuduspõnevik 03.00 Mf Piiri peal. Põnevik vanglast põgene-nud endisest politseinikust 04.40 Armastuse saar. Camilla muretseb oma suhte pärast. Üks saarlastest lahkuK 05.40 Reporter+	06.05 Rooli võim 06.30 Roaldi nädal. Vormis naised 07.15 Pöörased jänesed 07.40 Preili Moon 08.10 Animaf Kollanokk 10.00 Hommik! Anuta 11.00 Nädalalõpp Kanal 2ga 12.30 Malluka sügis*. Lapsed olla elu õied 13.00 100 erilist eestlast 13.30 Kuldvillak 14.00 Pöörased nülindad 15.00 Teine võimalus. Kristi ja Kalju saavad üle aastate jälle kokku. Samal ajal peab Richard midagi Jõekal-daga ette võtma 16.00 Naabriplika. Soojale maale 17.00 Alo. Esinduse juubel 17.30 Suur mängude õhtu 19.00 Reporter+ 19.35 Mürka: viima-ne lahing. Mürka jõuab koju Marko Kaljuveeriga pühale maale Israeli 20.05 Mängufilm Need For Speed. Kiirusevajadus 22.55 Mf Turist 01.05 Mf Need For Speed. Kiirusevajadus 03.20 Ameerika talent 05.40 Reporter+	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jänesed 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Stileto vendeta 11.30 Kodus ja võõrsil. Tori ja Ash jätvavad hüvasti. Ryder varjab Ty saladust. Segaduses Ty ei taha oma seksuaalset suundumust tunnistada ja põgeneb Palmerite juurest 12.00 Kuldvillak 12.30 Nädalalõpp Kanal 2ga 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Stileto vendeta 17.00 Hingesugulased 18.30 Reporter 20.00 Kodutunne 21.00 100 erilist eestlast 21.30 Naabriplika. Kõik jõuavad koju 22.30 Mf Fookus 00.40 NCIS Los Angeles. Hetty Lange. Henrietta "Hetty" Lange on lennanud salaja Rumeeniasse 01.30 Mf Turist 03.10 Reporter 04.25 Hingesugulased 05.35 100 erilist eestlast	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jänesed 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Stileto vendeta 11.30 Kodus ja võõrsil. Ryder paljastab Ty saladust. Ty otsustab Bayssse naasta, kuid kukub õnneltult ja kaotab teadvuse. Justin lohutab õnnetut Torit. Raffy tunneb end hüiljatuna 12.00 Kodutunne 13.00 Naabriplika. Kõik jõuavad koju 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Stileto vendeta 17.00 Hingesugulased 18.30 Reporter 20.00 Radar 21.00 Krimi 21.30 Teine võimalus 22.30 Mängufilm Veripunane mäetipp 01.00 NCIS Los Angeles. Küberoht. Calleni rakkerühm aitab NSA-l otsida küberkurjategijaid 01.45 Mängufilm Fookus 03.30 Reporter 04.45 Hingesugulased	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jänesed 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Stileto vendeta 11.30 Kodus ja võõrsil. 12.00 Radar 13.00 Teine võimalus 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Stileto vendeta 17.00 Hingesugulased 18.30 Reporter 20.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda 21.00 Malluka sügis 21.30 Pilvede all. Sirje on Indias. Mari teeb ootamatut otsuse. Liisa astub Maimu kaitseks välja ning ähvardab Eriku 22.30 Rizzoli ja Isles. Surmav kandaM. Mõrvagrupp uurib tükkideks lennanud jalgratturi juhtumit 23.30 Chicago tule-tõrje 00.25 NCIS Los Angeles. Lõpp-peatus 01.20 Mf Veripunane mäetipp 03.15 Reporter 04.30 Hingesugulased 05.40 Malluka sügis
---	---	--	--	---	---	---

TV3 06.15 Lasteka hommik 08.10 Minu köök on parim 09.30 Kirgede torm 10.40 Top Shop 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Isabel 12.25 Võimalik vaid Venemaal* 12.55 Eesti pulm versus vene pulm 14.00 Võimalik vaid Venemaal* 15.00 Isabel 16.00 Vaprad ja ilusad 16.30 Kirgede torm. Werner avaldab Robertile oma ammusse saladuse 17.35 Minu köök on parim 19.00 Seitsmesed. Uudised 19.30 Seitsmesed 20.00 Eesti selgeltnägijate tuleproov. Suur finaali! 21.30 Kätemak-sukontor. 22.40 Mf Issi 00.50 Mf Mis su number on? 02.55 Saatanlikud koduabised. Karjed ja sosinad. Zoila satub Genevieve'i ja ta uue kallima vahele. Marisol näeb Jesse uut külge 03.40 Võimalik vaid Venemaal 04.35 Seitsmesed. Uudised 05.05 Seitsmesed 05.25 Kirgede torm	06.15 Lasteka hommik 08.10 Minu köök on parim 09.30 Kirgede torm 10.40 Top Shop 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Isabel 12.25 Võimalik vaid Venemaal* 12.55 Papad Mammad 14.00 Kätemaksukontor. Nunnad ja kelmid 15.00 Isabel 16.00 Vaprad ja ilusad 16.30 Kirgede torm 17.35 Minu köök on parim 19.00 Seitsmesed. Uudised 19.30 Seitsmesed 20.00 Tunnen sind läbi ja lõhki 21.30 Papad Mammad 22.30 Võimalik vaid Venemaal 23.00 Mf Suur aasta 01.05 Hawaii 5-0. Armastus kingib elu. Tiim peab välja selgitama, kes varastas maailma-sõja ajast pärit pommid, mis olid saarele peidetud 02.00 Tunnen sind läbi ja lõhki 03.15 Papad Mammad 04.00 Võimalik vaid Venemaal* 04.50 Seitsmesed. Uudised 05.20 Seitsmesed 05.40 Kirgede torm	06.30 Simpsonid 07.20 Lasteka hommik 09.00 Simpsonid. Ta armastab lennata* 10.00 Hommiku mäitsed. Valmib ideaalne hommikune võileib ehk kuulus Croque monsieur ja passioni ehk granadilli beseeekook 10.30
--	--	---

RAPLA LOOMAKLIINIK VETAR



**Tel 485 7163,
5656 7989
Tallinna mnt 15,
Rapla**

**E-R 9-18
L 9-15**

UUED TEENUSED:

- IDEXX BIOKEEMIA VEREUURING
- RÖNTGENUURINGUD

- Hematoloogia, progesterooni vereuring
- Ultraheliuuringud
- Ultraheliga hambakivi eemaldamine ja hammaste poleerimine
- Kõrva- ja nahaprobleemide diagnostika ja ravi
- Kirurgilised operatsioonid (koerte/kasside steriliseerimine ja kastreerimine; kasvajat eemaldamine)
- Haavaravi
- Vaksineerimine, kiipimine, registrisse kandmine
- EKL põlveuring
- Esmase silmadiagnostika
- Karvahoodus (pügamine, kammimine)
- Küünelõikus
- Eutanaasia, tuhastamine
- Ravitoidud (Farmina, Specific, Virbac, ProPlan, Hills, Royal Canin)



OÜ Priimo Mets ostab:
metsakinnistuid,
kasvatat metsa, kasepakku,
okaspuu palki, paberipuitu,
küttepuid, võsa hakkeks.

Pakub:
saematerjali,
metsaveoteenust.
kase küttepindu ja kase
kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696E-post
priimo.mets@priimo.ee



Kampaania 24



Tule meie toimekasse Rapla jaotuskeskuse meeskonda POSTIKULLERIKS

Sinu ülesandeks on postisaadetiste, perioodika ja reklaami sorteerimine ning kliendile kohale toimetamine Rapla maakonnas.

Töö toimub täiskoormusega graafiku alusel
E-L algusajaga kell 6.30
Töös on vajalik B-kategooria juhtimisõigus.
Lisainfo telefonil 5805 8858

Kandideerimiseks saada oma CV aadressil
laima.parik@omniva.ee

Hea METSAOMANIK!

OSTAME: kasvatat metsa,
metsamaad, palki ja paberipuitu,
küttepuitu ja raidmeid.



Metsä

Metsä Forest Eesti AS

Tel: 501 9257, 503 8777
e-mail: eesti@metsagroup.com



ARUTECH
parimad aknad

Juhtiv akende tootja Eestis



Aknad kuni -60%



Pensionäridele - HINNAÜLLATUS!
Pakkumine kehtib kuni 30.11.2018.

Rapla, Tallinna mnt 23. Tel 677 7055, 5551 3058

www.arutech.ee

Rahvusvaheline kvaliteedijuhtimise sertifikaat ISO 9001:2008
ja keskkonnasertifikaat ISO 14001:2004

PVC AKNAD, LÜKANDUKSED, METALLUKSED, RÖDUDE KLAASIMINE

**MTÜ Väärt Raplamaa Toode
on Raplamaa tootjaid liitev ühendus.**

Meil on Raplas ühine KAUPPLUS Tallinna mnt 23

**Avatud:
E-R 10-17,
L 10-14**

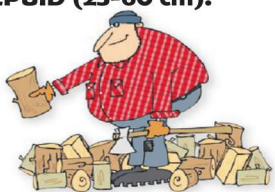
Tel 5788 0357, e-post: raplamaatoode@
gmail.com Koduleht: www.raplamaatoode.ee

RAPLA KÜTTEKONTOR

MÜÜB LÖHUTUD LEPA KÜTTEPUID (25-60 cm).

MÜÜME KA PUITBRIKETTI.

Tel 516 6305



TEL: 56868171

FIE RIKKA MÖLDER

RAPLA, VILJANDI MNT 72A

LOOMAKLIINIK



Toeta oma metsa!

SA Erametsakeskus aasta viimased
metsandustoetuste voorud tulevad detsembris.
METSA UUENDAMISE TOETUS
Tähtaeg 3.12.2018

METSA INVENTEERIMISE TOETUS
Tähtaeg 17.12.2018

Toetuse küsimiseks võta juba varakult
ühendust oma metsaühistuga!

Raplamaal abistavad metsaomanikke
toetuse taotlemisel:

Vardi Erametsaselts, tel 517 1279
Ühinenud Metsaomanikud Rapla piirkond,
tel 504 7119

Metsaühistute kontaktid ja toetuste taotlemise
tingimused leiab erametsaportaalist
www.eramets.ee.

www.metsaamet.ee

Teenused erametsaomanikule:

- Metsakinnistute ost
- Raieõiguse ost
- Metsa ülestöötamine ja vedu
- Maapinna mineraliseerimine koos külviga
- Metsamajandamise kavade koostamine

Teave e-post: info@metsaamet.ee Tel. 5615 0680, Karl Lister

- Ostame METSAKINNISTUID,
- ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame PÖLLUMAAD
- Küsi hinda! Teeme pakkumise

PärnuTel 447 7900, 528 5263

• Faks 447 7903, metsagrupp@hot.ee



tre Raadio

**RAPLA
HOMMIKUPROGRAMM**

E-R 7:00 - 10:00

*igal pooltunnil kohalikud uudised,
raplamaal toimuvad sündmused,
põnevad saatekülalised,
ilm, horoskoop,
muusikat retropärlitest
- tänapäeva hittideni*

**91,3
MHZ**

www.treraadio.ee

Helkurit tuleb kanda enda, mitte politsei pärast



Käes on aasta kõige pimedam aeg. Hiljemalt kella poole viieks on väljas pime ning autojuhtide nägemisulatus langeb järsult. Jalakäija jaoks on seetõttu eriti oluline kanda helkurit, et olla autojuhi jaoks nähtav.

Siim Jõgis

Raplamaa Sõnumitel avanes võimalus sõita kaasa politseipatrulliga ning veenduda oma silmaga, kui palju jalakäijaid kannavad helkurit ning kui paljud mitte.

Politseireidid Rapla ja Märjamaa ümbruses toimusid neljapäeva, 15. novembri õhtul. Raplamaa Sõnumid käis kaasas Rapla piirkonna reidil, mis toimus linnas ning selle ümbruses. Eesmärk oli leida helkurita jalakäijaid ning neile see anda.

Rapla jaoskonna patrullitalituse juhi Margus Kaldma kommentaar: "Neljapäeval, 15. novembril toimunud reidi käigus jagasid politseinikud välja 15 helkurit. Raplas 13 ja Märjamaal kaks. Üldine pilt helkuri kandmise osas oli keskpärane.

Muret tekitab siiski see, et paljud ei ole siiani mõistnud helkuri kandmise vajalikkust. Helkurit peab kandma nii asulas kui ka väljaspool asulat, seda ka valgustatud teel. Politsei ei teinud neljapäeval reidil ühtegi trahvi, inimesi hoiatati suuliselt ja selgitati helkuri kandmise olulisust."

Olulisusest saadakse aru

Startisime Rapla politseijaoskonna juurest kell 19.30. Reidi juhtisid patrullpolitseinikud Andres Sari ja Raino Teras. Nemat sõitsid politseimasinaga ees, mina oma autoga jäarele. Kohe alguses tehti mulle selgeks, et kui nende autol pannakse vilkurid tööle, siis

pole mul mõtet enam kaasa kihutada. Järelikult tuleb neil väljakutsele reageerida. Seda õnneks õhtu jooksul ei juhtunud. Kogu reid kestis ligikaudu 75 minutit.

Esmalt sõitsime Uusküla kaudu Alusse. Poolel teel jalutas seltskond noori, käes tõrvikud. Väga võimalik, et nad osalesid matkal "Mägede linn Rapla". Politseinikud selgitasid viisakalt, miks nad neid tülitavad ja kui oluline on praegusel pimedal ajal helkurit kanda. Noored said sellest kiiresti aru ning riputasid endale helkuri külge. Taskusse pistmisest poleks olnud mingit kasu, sest politsei ei lubanud neil enne edasi minna, kui helkur ilusti kinnitatud saab.

Politseinik Raino Teras ütles, et üldiselt saavad inimesed helkuri olulisusest aru. Harva, kui keegi vastu hakkab. Küll aga on seda ette tulnud just vanemate inimestega, kes ütlevad, et nad pole helkurit elu sees kandnud, miks siis nüüd järsku peab? Ometi on vastuvõtlikkus helkuri suhtes kasvanud. Kindlasti seda enam ei häbeneta ning silma torkab see ka linnapildis.

Lähedasi tasub kontrollida

Reid jätkub. Sõidame läbi Alu, ent seal ei jää silma ühtegi helkurita jalakäijat. Samasugune pilt ootab meid ka Kuusikul. Siis sõidame tagasi Raplasse ning üsna kiiresti torkab silma taas seltskond noori, kellest ühel pole helkurit. Nemat jalutavad meile vastu Kastani tänaval.

Mis on tavalised väited,

millega inimesed helkuri puudumist põhjendavad? Küll on seekord koju ununenud või siis inimene küll mõtles helkuri kinnitamise peale, aga ei jõudnud seda veel teha. Mis iganes see põhjus on – neljapäeva õhtul sai politsei käest selle veel tasuta ning ilma trahvita. Küll aga oli tasuta helkuri ulatamine sobiv hetk selleks, et panna inimesele südamele: palun kontrolli, et ka sinu lähedastel oleks välja jalutama minnes helkur kaasas. Nii väheneb selgelt õnnetusse sattumise tõenäosus.

Kurb statistika kõneleb sellest, et igal aastal on jäänud mõni jalakäija auto alla, sest tal polnud helkurit ning autojuht märkas tumedat kogu liiga hilja.

Kiiver pähe!

Jätkame reidi Rapla pimedatel tänavatel ning kohe läheb põnevaks. Keskkooli ja Põllu tänava ristmikul jalutab nooremapoolne meesterahvas koos oma koeraga. Mehel helkurit pole. Ise põhjendab ta seda sellega, et tavaliselt liigub autoga ning seega pole seda vaja.

Vaevu on mees saanud oma le helkuri külge riputada, kui majade vahelt tuleb välja tütarlaps, kes on samuti toonud oma koera jalutuskäigule. Ka temal puudub helkur. Õnneks on politseinikel see kohe käepärast ning ilma oma uue helkurita neilul edasi minna ei lubata. Ei lähe üldse kaua aega, kui välja ilmuvad järgmised noored. Lisaks helkuri puudumisele saab neile ette heita seda, et rattaga sõites ei kanna nad kiivrit. Politsei teeb neile vastava märkuse ning annab viisakalt teada, et kuni koduni tohivad nad ratasit lükata ainult käekõrval. Sealt edasi tuleb juba kiiver pähe panna.

Kui Keskkooli ja Põllu tä-



Patrullimise eesmärk oli leida, kui palju jalakäijaid kannavad helkurit ning kui paljud mitte.



Enamikul kontrollitud jalakäijatest oli helkur olemas.

Fotod: SIIM JÕGIS

nava ristas saab olukord klaaritud, on reid kestnud juba kauem kui tund aega. On aeg pöörduda tagasi jaoskonna juurde. Julgelt võib öelda, et

enamikul jalakäijatest siiski oli helkur. Nendega ei pidanud politseinikud sel õhtul rääkima. Kuigi helkurita inimestele neljapäeval trahvi

ei tehtud, võib edaspidi see suhtumine muutuda. Sellise rikkumise eest on politseinikel põhimõtteliselt õigus teha trahvi kuni 40 eurot.

ISSN 2228-1886



RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260
Tellimine, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084,
e-post: info@sonumid.ee, kodulehekülg: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson
Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)
Ajakirjanikud: Siim Jõgis (489 2132), Stina Andok (489 2137), Helerin Värönen (489 2132), Haldi Ellam, Mari Tammar, Katri Reinsalu
Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138)
Kujundajad: Ulvi Blande (489 2138), Siim Solman (489 2138)
Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)
Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130).
Reklaamijuht: Kadri Paju (489 2130)
Raamatupidaja: Juulija Kuum (489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastõid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastõid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastõid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskondadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel. Toimetust võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.

Väljaandja: OÜ Nädaline. Trükk AS Printall. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363